

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Ochrana osobnosti v mediálním právu

Rigorózní práce

Mgr. Ondřej Brostík

Vedoucí rigorózní práce:
prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Praha, září 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. září 2012

Mgr. Ondřej Brostík

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., vedoucímu mé rigorózní práce, za cenné rady a vstřícnost při zpracování.

V Praze dne 25. září 2012

Mgr. Ondřej Brostík

Obsah

Úvod.....	6
1. Právo na ochranu osobnosti	9
1.1 Všeobecné osobnostní právo.....	9
1.1.1 Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu.....	10
1.1.2 Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu	10
1.2 Prameny práva na ochranu osobnosti.....	11
1.2.1 Vnitrostátní prameny	11
1.2.2 Mezinárodní smlouvy	12
1.3 Předmět práva na ochranu osobnosti.....	13
1.4 Subjekty práva na ochranu osobnosti.....	17
1.5 Omezení práva na ochranu osobnosti	18
1.4.1 Omezení práva na ochranu osobnosti z vůle fyzické osoby	19
1.4.2 Omezení práva na ochranu osobnosti na základě zákona.....	20
1.6 Prostředky ochrany osobnosti	22
1.6.1 Soukromoprávní prostředky ochrany.....	22
1.6.2 Obecné soukromoprávní prostředky ochrany.....	23
1.6.3 Zvláštní soukromoprávní prostředky ochrany	25
1.6.4 Vztah soukromoprávních a veřejnoprávních prostředků	30
1.6.5 Ústavní stížnost a stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva	32
1.6.6 Prostředky ochrany dle předpisů mediálního práva.....	33
2. Mediální právo.....	33
2.1 Zařazení mediálního práva a jeho předmět	33
2.2 Prameny mediálního práva.....	35
2.3 Tiskový zákon	36
2.3.1 Institut odpovědi	39
2.3.2 Institut dodatečného sdělení.....	45
2.4 Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání	46
2.4.1 Regulace elektronických médií.....	50
2.4.2 Institut odpovědi a institut dodatečného sdělení.....	54

3.	Ochrana osobnosti v soudní judikatuře.....	54
3.1	Konflikt práva na ochranu osobnosti a práva na svobodu projevu	55
3.2	Skutková tvrzení a hodnotící úsudky	60
3.2.1	Skutková tvrzení	61
3.2.2	Hodnotící úsudky	65
3.2.3	Satirická kritika.....	69
3.3	Specifika ochrany osobnosti osob veřejně činných	72
3.4	Aktivní a pasivní věcná legitimace ve věcech ochrany osobnosti	82
3.4.1	Aktivní věcná legitimace	82
3.4.2	Pasivní věcná legitimace.....	85
4.	Ochrana osobnosti v novém občanském zákoníku	95
4.1	Obecná úprava ochrany osobnosti	97
4.2	Ochrana podoby a soukromí	102
4.3	Ochrana duševní a tělesné integrity	103
4.4	Práva člověka převzatého bez jeho souhlasu do zdravotnického zařízení	105
4.5	Nakládání s částmi lidského těla	107
4.6	Ochrana lidského těla po smrti člověka	108
	Závěr	110
	Seznam použitých zkratk	113
	Abstrakt.....	114
	Abstract.....	116
	Klíčová slova / Keywords.....	118
	Seznam použité literatury	119

Úvod

Problematika ochrany osobnosti tvoří velmi důležitou a nezastupitelnou součást právních řádů všech demokratických právních států, Českou republiku nevyjímaje. Současně se však také jedná o velmi specifickou oblast soukromého práva, jejíž vývoj musí rychle reagovat na dynamický rozvoj společnosti, což mimo jiné způsobuje, že spory o ochranu osobnosti velmi často budí silný a intenzivní zájem veřejnosti.

Hromadné sdělovací prostředky v současné době hrají v české společnosti velmi důležitou úlohu a výrazným způsobem ovlivňují veřejné mínění, s čímž je neodmyslitelně spjata také možnost ovlivňovat společenské dění, poměry ve státě, ale také životy konkrétních osob. Právě ze strany hromadných sdělovacích prostředků tedy často může dojít k velmi citelnému zásahu do osobnostních práv, který je způsobilý dotčenou osobu výrazně postihnout. Právní regulace činnosti médií a s tím související odpovědnosti je tedy zcela nezbytná. Mediální právo lze v současné právní praxi již považovat za samostatné právní odvětví, které tvoří významný doplněk občanskoprávní ochrany osobnosti ve specifických oblastech tisku a rozhlasového a televizního vysílání.

Právo na ochranu osobnosti však významným způsobem přesahuje obor mediálního práva a obecná občanskoprávní úprava je tedy v současné době v oblasti mediálního práva pouze doplňována, a to zejména jeho instituty odpovědi a dodatečného sdělení, které lze považovat za specifické případy realizace osobnostních práv. Doplnění občanskoprávní úpravy ochrany osobnosti o právní instituty mediálního práva je nutno zcela nepochybně vnímat jako pozitivní krok k zajištění vyššího stupně ochrany osobnostních práv. Jednotlivé instituty mediálního práva je však třeba nazírat komplexně v souvislosti s normami práva občanského, neboť pouze tak mohou tyto právní normy vytvořit určitý návod ke stanovení hranice mezi oprávněným a neoprávněným zásahem do osobnostních práv, která je zcela zřetelná pouze velmi zřídka.

Právo na ochranu osobnosti je přitom v českém právním řádu upraveno velmi obecně a zákonná úprava této oblasti je značně vágní a umožňuje tak často odchylnou interpretaci. Z tohoto důvodu má pro tuto oblast práva zcela mimořádný význam

rozhodovací praxe soudů a právo na ochranu osobnosti tak lze bez přehánění označit za právo soudcovské.

Problematika ochrany osobnosti má také nezpochybnitelný ústavněprávní rozměr, neboť se pohybuje na rozmezí dvou základních ústavně zaručených práv, kterými jsou právě právo na ochranu osobnosti a právo na svobodu projevu. Jelikož se tato základní lidská práva v praxi velmi často dostávají do kolize, je zřejmé, že rozhodovací praxe obecných soudů v čele s Nejvyšším soudem musí být doplňována také judikaturou Ústavního soudu. Ten nadto stále častěji vychází z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, jehož závěry tak se vzrůstající tendencí ovlivňují také rozhodovací praxi českých obecných soudů.

Výše uvedené skutečnosti a právě zejména soudcovský charakter této oblasti práva a z toho vyplývající snaha o rozbor platné právní úpravy z pohledu aktuální soudní judikatury mě motivovaly při sepsání této práce. Cílem mé práce je charakterizovat právo na ochranu osobnosti jako jedno z nejdůležitějších a nejvýznamnějších lidských práv a poskytnout náhled na tuto atraktivní oblast práva jak z pohledu institutů mediálního práva, tak také komplexně z hlediska obecné občanskoprávní ochrany osobnosti s důrazem na rozbor relevantní judikatury soudů.

Rozsah této práce neumožňuje podrobně rozebrat všechny problémy, se kterými se lze v aplikační praxi práva na ochranu osobnosti setkat. Z tohoto důvodu se nejprve pokusím o přesné a jasné vymezení základních pojmů v právní úpravě, vztahujících se k otázce ochrany osobnostních práv. Po tomto úvodním vymezení se v dalším textu komplexně zabývám problematikou mediálního práva a zejména pak jeho specifickými instituty ochrany osobnostních práv.

V další části se poté věnuji podrobně některým vybraným otázkám ochrany osobnosti z pohledu judikatury soudů. Do těchto vybraných otázek jsem zařadil konflikt práva na ochranu osobnosti a práva na svobodu projevu a dále pak analýzu rozdílného posuzování skutkových tvrzení a hodnotících úsudků, specifického hodnocení ochrany osobnosti osob veřejně činných a určování aktivní a pasivní legitimace ve věcech ochrany osobnosti. K podrobnému rozboru jsem tyto konkrétní problémy zvolil proto, že v souvislosti s nimi vyvstává v praxi velké množství otázek, jejichž zodpovězení je nezbytné pro uplatnění jak občanskoprávních prostředků ochrany osobnosti, tak také zvláštních prostředků mediálního práva.

V závěrečné kapitole se pak zabývám novým občanským zákoníkem, který má v blízké době nahradit současnou právní úpravu, a jeho možnými budoucími vlivy na aplikační praxi.

1. Právo na ochranu osobnosti

1.1 Všeobecné osobnostní právo

Všeobecné osobnostní právo neboli právo na ochranu osobnosti náleží bez výjimky každé fyzické osobě jako individualitě. Jeho předmětem jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti a jedná se o základní nezadatelné, nepromlčitelné a nezrušitelné právo, které stát neposkytuje, ale pouze jej pro jeho přirozenou povahu uznává.

Všeobecné osobnostní právo označuje odborná literatura jednak jako právo osobnostní, jelikož jeho předmětem jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti v její fyzické (tělesné) a psychicko-morálně-sociální jednotě a celistvosti a jednak jako právo všeobecné, neboť patří nerozlučně a neoddělitelně každé fyzické osobě jako jedinečné individualitě a suverénu.¹

Existují dva hlavní přístupy právní teorie k tomuto pojmu, a to pojetí monistické a pluralistické. Dle monistického pojetí tvoří všeobecné osobnostní právo celek, který obsahuje neuzavřený počet dílčích osobnostních práv, která však nelze od celku oddělit. Pluralistická teorie naopak chápe všeobecné osobnostní právo jako jednotlivá dílčí práva stojící vedle sebe. Současná právní úprava v občanském zákoníku je postavena na monistickém pojetí tohoto pojmu, což dokládá zejména ustanovení § 11 ObčZ.

Dílčí osobnostní práva tedy ve svém celku tvoří neoddělitelnou součást každé osobnosti a tato práva tak nesmí být odepřena žádné fyzické osobě. Do souhrnu dílčích práv, které tvoří všeobecné osobnostní právo však nelze řadit zvláštní osobnostní práva, jako například práva autorská, práva průmyslového vlastnictví atd. Předmětem těchto práv jsou sice také nehmotné statky, ale tato práva náležejí pouze určitým fyzickým osobám a nespĺňují tedy požadavek všeobecnosti.

---

¹ Švestka, J. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 117.

1.1.1 Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu

Pojem všeobecné osobnostní právo lze vymezit jednak ve smyslu objektivním a jednak ve smyslu subjektivním. V objektivním smyslu lze všeobecné osobnostní právo chápat jako souhrn homogenních právních norem, které upravují jednotlivá dílčí práva, jejichž předmětem je jak osobnost fyzické osoby jako celek, tak také jednotlivé hodnoty, které vytváří fyzickou i morální integritu každé fyzické osoby. Subjekty těchto právních norem mají zásadně vždy rovné právní postavení vůči ostatním fyzickým a právnickým osobám a také autonomii vůle.²

Všeobecné osobnostní právo není samostatným odvětvím soukromého práva a je tradiční součástí práva občanského. Vytváří však jednotnou a vnitřně uspořádanou strukturu právních pravidel, které upravují normy chování ve vztahu k ochraně osobnosti fyzické osoby, přičemž tyto normy jsou právně vynutitelné.

1.1.2 Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu

Doktrína chápe všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu jako možnost každé fyzické osoby nakládat v mezích právního řádu a podle svého uvážení s jednotlivými hodnotami, které tvoří celistvost její osobnosti v její fyzické a morální integritě, vůči jiným fyzickým nebo právnickým osobám, a to v rovném právním postavení za účelem její realizace ve společnosti a ochrany jejích zájmů, potřeb a preferencí.³

Všeobecné osobnostní právo je tedy subjektivní občanské právo, které náleží každé fyzické osobě po celou dobu jejího života. Je také nutno dodat, že je právem absolutním, tedy vynutitelným erga omnes a ze strany jiných subjektů do něj může být zasaženo toliko na základě zákona.

---

² Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 57

³ Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 92

1.2 *Prameny práva na ochranu osobnosti*

1.2.1 *Vnitrostátní prameny*

Právo na ochranu osobnosti vychází v českém právním řádu z ústavněprávního základu, přičemž nejširší vymezení osobního statutu fyzických osob a principy jeho ochrany, a to jak ve sféře práva veřejného, tak soukromého vymezuje Listina základních práv a svobod vyhlášená pod č. 2/1993 Sb.

Listina zakotvuje základní právní principy a upravuje ochranu práv a svobod, které jsou nerozlučně spjaty s ochranou integrity člověka jako osobnosti. Jsou to zejména princip rovnosti v důstojnosti a právech (čl. 1) a dále pak právo na život (čl. 6); nedotknutelnost fyzické osoby a jejího soukromí (čl. 7); osobní svoboda (čl. 8); právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména a právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (čl. 10); ochrana obydlí (čl. 12); ochrana listovního tajemství (čl. 13); svoboda pohybu a pobytu (čl. 14); a také právo na příznivé životní prostředí (čl. 35).

Těžiště soukromoprávní ochrany osobnosti fyzických osob na zákonné úrovni spočívá v občanském zákoníku, a to konkrétně v ustanoveních § 11 – 16. Tato ustanovení vycházejí z ústavního rámce a právních principů, jakožto norem vyšší míry obecnosti, zakotvených v Listině a představují základní obecnou občanskoprávní úpravu ochrany osobnosti. Jak již bylo výše uvedeno, ustanovení § 11 ObčZ obsahuje generální klauzuli s demonstrativním výčtem hodnot, jež jsou občanským zákoníkem chráněny.

Právní osobnost člověka je občanským zákoníkem chráněna prostřednictvím jednotlivých nejtypičtějších dílčích osobnostních práv, přičemž občanský zákoník stanoví nejen prostředky jejich ochrany, ale také jejich zákonná omezení. Pro případ zásahu do všeobecného osobnostního práva pak právní úprava občanského zákoníku upravuje široké spektrum majetkových i nemajetkových prostředků, které mají sloužit k nápravě případné újmy. Občanský zákoník však i ve svých dalších ustanoveních upravuje instituty, které přímo souvisí s právem na ochranu osobnosti a vytváří tak

ucelený systém právních norem, zajišťujících komplexní ochranu osobnosti fyzické osoby.

Je nutno dodat, že také připravovaný koncept rekodifikace celého systému českého soukromého práva považuje ochranu osobnosti za jednu ze základních výchozích hodnot, na kterých má stát nová právní úprava. Tento koncept právě ochraně osobnosti a zejména ochraně důstojnosti a svobody fyzických osob věnuje primární pozornost. Bližší charakteristice chystané rekodifikace soukromého práva je věnována kapitola 4. této práce.

Právní úprava obsažená v občanském zákoníku je doplněna řadou speciálních zákonů, které spolu s občanským zákoníkem vytvářejí vzájemně se doplňující a prolínající systém právních norem, zajišťující komplexní ochranu všeobecného osobnostního práva a také její účinnost. Mezi tyto právní předpisy patří zejména zákony upravující oblast mediálního práva, a to zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tzv. tiskový zákon) a zákon č. 231/2001 o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Těmto zákonům se věnuji v dalších částech této práce.

Z dalších soukromoprávních zákonů se ochrany osobnosti fyzických osob dotýkají například také ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů; zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce; zákona č. 94/1963 Sb., o rodině; zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů (tzv. transplantační zákon) atd.

V oblasti veřejného práva je pak soukromoprávní ochrana doplněna ochranou trestněprávní a správněprávní obsaženou v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a zákoně č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích.

1.2.2 Mezinárodní smlouvy

Dle ustanovení čl. 10 Ústavy jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament a kterými je Česká republika vázána, součástí našeho právního řádu a pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Jelikož Česká republika je vázána řadou mezinárodních smluv

upravujících základní lidská práva a svobody je zřejmé, že mezinárodní smlouvy jsou nejen nezanedbatelným, ale právě naopak velmi významným pramenem všeobecného osobnostního práva.

Základní principy ochrany osobnosti fyzických osob upravuje zejména Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.) a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.), která je nejvýznamnější právní úmluvou o lidských právech sjednanou v rámci Rady Evropy. Tato úmluva vytváří základ pro mezinárodněprávní ochranu lidských práv v Evropě a upravuje také vznik a působnost Evropského soudu pro lidská práva, jehož instituce slouží k zajištění plnění závazků stanovených touto úmluvou.

V demonstrativním výčtu mezinárodních smluv týkajících se všeobecného osobnostního práva však nelze zapomenout také na Úmluvu o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.) a Úmluvu na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a medicíně (č. 96/2001 Sb.).

Tyto mezinárodní smlouvy tvoří významný základ soukromoprávní úpravy všeobecného osobnostního práva a zakotvují základní zásady a principy vztahující se k ochraně osobnosti fyzické osoby. Spolu s Listinou, která je integrální součástí ústavního pořádku tak vytváří rámec pro podrobnou vnitrostátní právní úpravu tohoto právního institutu.

1.3 Předmět práva na ochranu osobnosti

Jak již bylo výše uvedeno, všeobecné osobnostní právo je tvořeno souhrnem jednotlivých dílčích práv. Předmětem tohoto všeobecného osobnostního práva je osobnost fyzické osoby jako celek. Pojem lidské osobnosti je však velmi široký a zahrnuje celou řadu různých projevů, atributů či stránek. Právní úprava ochrany osobnosti se tedy z důvodu efektivity zaměřuje na předměty jednotlivých dílčích osobnostních práv, kterými jsou konkrétní hodnoty, jež ve svém celku vytvářejí psychickou, morální a také sociální integritu fyzické osoby.

Tyto hodnoty mají samozřejmě nehmotnou povahu a zabezpečují jak respektování fyzické osoby jako subjektu, který má vždy rovné postavení s ostatními subjekty práva, tak také její všestranný rozvoj.

Jelikož jednotlivé hodnoty, tvořící osobnost člověka, se neustále proměňují a vyvíjejí a také s ohledem na skutečnost, že jejich počet nelze blíže specifikovat, zákonodárce zvolil formu ochrany osobnosti prostřednictvím tzv. generální klauzule, zakotvené v ustanovení § 11 ObčZ. Tato generální klauzule v praxi umožňuje pružně reagovat na případnou potřebu rozšíření ochrany osobnosti fyzických osob. Ustanovení § 11 ObčZ obsahuje demonstrativní výčet jednotlivých osobnostních práv, která jsou pro ochranu osobnosti nejtypičtější a která bývají v praxi také nejčastěji porušována. Těmito osobnostními právy jsou právo na ochranu života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy.

Lze tedy shrnout, že předmětem práva na ochranu osobnosti jsou zejména:

a) život a zdraví - tyto dvě hodnoty tvoří ve své podstatě tělesnou integritu každé fyzické osoby a také její nedotknutelnost. Předmětem ochrany však není pouze zdraví fyzické, ale také psychické.

Právo na ochranu života a zdraví se uplatňuje zejména v oblast medicíny a biomedicíny a jeho účelem je zajistit ochranu nakládání s lidským tělem jak během života, tak i po smrti fyzické osoby. Lidské tělo a jeho části totiž nejsou, a to ani po jejich případném oddělení, věcí v právním slova smyslu a nesmí tedy být zdrojem finančního prospěchu;

b) občanská čest a lidská důstojnost – občanská čest je integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Je nutno podotknout, že zatímco občanský zákoník používá pojem „občanská čest“, Listina pracuje s pojmem „osobní čest“. Obsah těchto pojmů však lze v zásadě pokládat za totožný a proto jsou tyto pojmy pro účely dalšího výkladu užívány jako synonyma.

Základní právo na čest se uplatňuje nejen v soukromé sféře života každého člověka, ale také ve sféře společenské, občanské a profesionální. Osobní čest fyzické osoby hraje hlavní roli v jejím společenském životě, má vliv na postavení v zaměstnání, navazování obchodních vztahů nebo případně také politický život. Lidská čest má v demokratické společnosti zásadní hodnotu a je-li osobní čest fyzické osoby pošpiněna neopodstatněným veřejně projeveným vyjádřením, je takovou skutečností ovlivněn

nejen jednotlivce, ale také celá společnost. Na základě těchto argumentů judikatura Ústavního soudu dovodila, že ochranu osobní cti je nutno vnímat jako ochranu veřejného statku.⁴

Právo na zachování lidské důstojnosti je vždy neoddělitelně spjata s každým člověkem, ovšem čest je statek, který osoba získává v průběhu svého života. Lze ji označit za určitý odraz člověka v myslích ostatních lidí. Je tedy třeba brát ohled na skutečnost, že osobní čest není u všech fyzických osob stejná a případný zásah do práva na její ochranu je tedy nutno zkoumat vždy v daném konkrétním případě. V průběhu lidského života dochází také k podstatným změnám v obsahu osobní cti, což je také třeba zohlednit.

Právo na ochranu lidské důstojnosti jako jedno z dílčích osobnostních práv navazuje na ustanovení čl. 1 Listiny, přičemž na rozdíl od osobní cti jsou si v ochraně lidské důstojnosti všechny fyzické osoby zcela rovny. Účelem tohoto práva je chránit všechny fyzické osoby před nedůstojným chováním a ponižováním.

V této souvislosti je třeba zmínit také dobrou pověst fyzické osoby, což je pojem, který s osobní ctí a lidskou důstojností úzce souvisí. Tato hodnota je chráněna v ustanovení čl. 10 Listiny a náleží také do sociální a veřejné sféry života osob;

c) soukromí – soukromí lze vymezit jako sféru života fyzické osoby, kterou tvoří skutečnosti jejího soukromého života. Osobní soukromí je přitom nezbytným předpokladem pro seberealizaci fyzické osoby a její rozvoj.

Ochrana soukromí má ústavněprávní základ, jelikož Listina upravuje ochranu soukromí fyzické osoby v ustanovení čl. 7 odst. 1. Dále je v ustanovení čl. 10 odst. 2 Listiny zakotveno právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Dle názoru Ústavního soudu je právě ochrana soukromí „úhelným kamenem liberální tradice, na které stojí základy moderní politiky i moderního práva, která rovněž stála u zrodu moderních idejí základních práv a svobod.“⁵ Z tohoto důvodu je tedy zakotvení ochrany soukromí nejspolehlivější cestou, jak lze zajistit individuální nezávislost fyzické osoby a její svobodu obecně.

Soukromá sféra jednotlivce v tomto smyslu zahrnuje zejména jeho rodinný život, ale také například ochranu obydlí, respektování listovního tajemství, právo zvolit

⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I.ÚS 453/03.

⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. listopadu 2009, sp. zn. II.ÚS 2048/09.

si svou sexuální orientaci nebo právo na ochranu osobních údajů. Judikatura Evropského soudního dvora navíc tento pojem vykládá značně extenzivně a je tedy zřejmé, že úplný výčet hodnot, spadajících do soukromé sféry jednotlivce lze podat jen stěží;

d) jméno – jméno slouží ve společnosti zejména jako prostředek identifikace osob a je taktéž jednou ze základních hodnot, tvořících osobnost člověka. Jméno vytváří obraz fyzické osoby ve společnosti a jeho ochrana je tak nezbytná pro zajištění rovného postavení fyzické osoby.

Předmětem ochrany osobnosti je nejen jméno rodové, tedy příjmení, ale za určitých okolností může být předmětem ochrany také jméno křestní. Je tomu tak v případě, kdy je křestní jméno pro konkrétní osobu natolik charakteristické, že ji lze pouze na jeho základě jednoznačně identifikovat. Stejně tak je chráněn také pseudonym, tedy krycí jméno fyzické osoby, jehož ochrana je zakotvena také v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon. Přezdívka může být předmětem práva na ochranu osobnosti za stejných podmínek jako křestní jméno, a to v případě, že fyzickou osobu lze na jejím základě identifikovat; a

e) projevy osobní povahy – projevem osobní povahy je třeba rozumět nejen právo na zachycení slovního projevu, ale také práva k záznamům slovního projevu, a to jak v podobě písemné, tak zvukové. V případě písemností navíc není rozhodné, zda se jedná o vlastnoruční písemnost, či nikoli.

Jak již bylo uvedeno výše, výčet hodnot, které jsou dle ustanovení § 11 ObčZ předmětem všeobecného osobnostního práva, je pouze demonstrativní a existuje tudíž celá řada dalších hodnot, tvořících integritu osobnosti fyzických osob, které požívají zákonnou ochranu, ačkoli nejsou výslovně stanoveny v citovaném ustanovení. Předmětem práva na ochranu osobnosti je tak dále např. osobní svoboda, rovnost fyzických osob, podoba fyzické osoby, svoboda pohybu a pobytu nebo právo na příznivé životní prostředí.

1.4 Subjekty práva na ochranu osobnosti

Subjektem všeobecného osobnostního práva může být dle současné platné právní úpravy pouze fyzická osoba, jelikož pouze u fyzických osob lze hovořit o osobnosti v pravém slova smyslu. Právnícké osoby nemohou být subjektem práva na ochranu osobnosti, resp. jednotlivých dílčích osobnostních práv a ustanovení § 11 ObčZ tedy v jejich případě nelze použít ani analogicky. Ochrana názvu a dobré pověsti právníckých osob je upravena v ustanovení § 19 ObčZ. Přestože právnícké osoby nemohou být subjektem oprávněným z práva na ochranu osobnosti, plyne ze zákona také jim povinnost nezasahovat do všeobecného osobnostního práva fyzických osob a mohou tedy stejně jako osoby fyzické vystupovat na straně subjektů povinných. Je nutno podotknout, že de lege ferenda má být tato ustálená praxe zcela změněna v rámci rekodifikace občanského práva. Podrobně se této i dalším připravovaným změnám věnuji v kapitole 4. této práce.

Právo na ochranu osobnosti dle ustanovení § 11 a násl. ObčZ náleží všem fyzickým osobám bez rozdílu. Osobností v právním slova smyslu se fyzická osoba stává okamžikem narození a právo na ochranu své osobnosti tak nabývá spolu s právní subjektivitou. Dle českého právního řádu náleží právní subjektivita také nenarozenému dítěti za splnění podmínky, že se narodí živé. Analogicky je tedy možno usuzovat, že počaté, avšak dosud nenarozené dítě je také subjektem všeobecného osobnostního práva za předpokladu, že se narodí živé. Je však třeba podotknout, že až do okamžiku narození není právní způsobilost nascitura zcela samostatná, neboť je součástí matčina těla a je tedy chráněn spolu s ním.

Důsledkem toho, že všeobecné osobnostní právo je právem základním, přiznávaným všem fyzickým osobám, je také skutečnost, že ochrana osobnosti je poskytována bez ohledu na způsobilost k právním úkonům. Fyzická osoba je tedy subjektem oprávněným z práva na ochranu osobnosti bez ohledu na to, zda byla její způsobilost k právním úkonům omezena či zda jí byla zbavena. Disponovat s osobnostními právy či podávat například žaloby na ochranu osobnosti však již může fyzická osoba pouze v rámci své způsobilosti.

Právní osobnost člověka zaniká smrtí. Dle ustálené české právní praxe všeobecné osobnostní právo nespadá do dědictví a nepřechází tedy na dědice.⁶ Přesto je zajištěna občanskoprávní ochrana osobnosti i po smrti fyzické osoby, jelikož dle ustanovení § 15 ObčZ přísluší v takovém případě uplatňovat právo na ochranu osobnosti manželů a dětem, a není-li jich, jejím rodičům. Posmrtná ochrana osobnosti je určitým druhem právního nástupnictví, jehož účelem je zajistit zachování piety a nerušení osobnostních práv fyzické osoby, která se již sama nemůže bránit. Toto právo lze uplatnit bez ohledu na to, zda k zásahu do všeobecného osobnostního práva došlo ještě za života fyzické osoby či až po její smrti. Právo na postmortální ochranu osobnosti není co do obsahu shodné se všeobecným osobnostním právem náležejícím fyzické osobě za jejího života. Pokud například zemřelá osoba zakázala pro případ své smrti disponovat se svými osobnostními právy, nesmí tento zákaz porušit ani osoby vypočtené v ustanovení § 15 ObčZ, protože by se nepochybně jednalo o neoprávněný zásah. Některým dalším otázkám, týkajícím se postmortální ochrany osobnosti dle ustanovení § 15 ObčZ v souvislosti s aktivní legitimací dotčených subjektů k žalobě o ochranu osobnosti se podrobněji věnuji v kapitole 3.4.1 této práce.

1.5 Omezení práva na ochranu osobnosti

Stejně jako ostatní subjektivní občanská práva, také všeobecné osobnostní právo může být v některých výjimečných případech omezeno. Tato možnost je právními předpisy zajištěna jednak s ohledem na právo fyzické osoby disponovat se svými subjektivními právy a jednak s ohledem na ochranu některých zvláštních veřejných zájmů, které se mohou dostat s právem na ochranu osobnosti do konfliktu.

Při zásahu do práv na ochranu osobnosti je vždy třeba najít rovnováhu mezi zajištěním opodstatněného veřejného zájmu na straně jedné a účinnou právní ochranou osobnostních práv fyzické osoby na straně druhé. Je tedy nezbytné, aby jakýkoli zásah byl prováděn vždy na základě omezení práva vyplývajícího pouze ze zákona, aby byl přesně vymezen jeho obsah, rozsah a účel a aby byl zásah vždy vyvážený a přiměřený.

---

⁶ Nejvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních: Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí : 1964-1969, s. 179.

1.4.1 Omezení práva na ochranu osobnosti z vůle fyzické osoby

Osobnostní práva mohou být v zásadě vždy omezena na základě svolení konkrétní fyzické osoby. Fyzická osoba mající způsobilost k právním úkonům má právo disponovat se svými právy a proto má také možnost vlastním právním úkonem umožnit zásah do své osobnosti. Je však nutno doplnit, že se vždy musí jednat o takové právo, resp. takovou hodnotu lidské osobnosti, s níž je fyzická osoba oprávněna platně disponovat. V některých případech totiž převažuje veřejný zájem poskytnout fyzické osobě ochranu i proti její vůli (např. svolení k eutanázii).

Občanský zákoník upravuje institut omezení všeobecného osobnostního práva se svolením fyzické osoby v ustanovení § 12 odst. 1. Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet chráněných osobnostních hodnot, které může třetí osoba narušit pouze se svolením oprávněného subjektu. Tyto hodnoty, kterými jsou písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy a projevy osobní povahy, mohou tedy být dle citovaného ustanovení pořízeny či použity pouze se svolením dotčené fyzické osoby.

Svolení fyzické osoby k zásahu do kteréhokoli osobnostního práva přitom musí vždy splňovat základní náležitosti právních úkonů dle § 37 a násl. ObčZ a musí jej dát přímo oprávněný subjekt. Formu takového právního úkonu většinou zákon nestanoví a lze jej tedy učinit ústně, písemně, ale v některých případech postačí i souhlas konkludentní. Za konkludentní souhlas se přitom považuje kupříkladu také pouhý vstup do prostor sledovaných kamerami, pokud o tom byla osoba u vstupu informována nápisem.

Svolení přitom může být použito jako oprávnění k zásahu do osobnostních práva pouze tehdy, pokud je zásah veden způsobem a za účelem, ke kterému bylo svolení vydáno a v rozsahu, se kterým vyslovila fyzická osoba souhlas. V případě platně uděleného svolení oprávněného subjektu je pak vyloučena neoprávněnost takového zásahu.

Fyzická osoba může svolení se zásahem do svého práva na ochranu osobnosti kdykoli odvolat a to i bez odůvodnění, čímž ovšem není dotčena případná odpovědnost

za vzniklou škodu. Podmínkou však je, že k odvolání může dojít ještě před provedením příslušného zásahu, resp. do doby, kdy lze ještě prováděný zásah přerušit. Stěží lze totiž například přerušit již prováděnou chirurgickou operaci, k níž dal pacient souhlas, bez jejího dokončení.

1.4.2 Omezení práva na ochranu osobnosti na základě zákona

V některých výjimečných případech zákon připouští zásahy do všeobecného osobnostního práva i bez souhlasu oprávněného subjektu. Je tomu tak v situacích, kdy zvláštní veřejný zájem převládne nad zájmem na ochraně osobnosti. Občanský zákoník upravuje tyto případy v ustanovení § 12 odst. 2 a 3 a občanskoprávní teorie hovoří v této souvislosti o tzv. zákonných licencích.

Na základě zákonných licencí je možno bez svolení oprávněných subjektů zasáhnout pouze do taxativně vypočtených hodnot chráněných všeobecným osobnostním právem a zpřístupnit je tak pro společenské využití. Těmito hodnotami jsou písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy. Je však třeba podotknout, že zákon připouští použití těchto hodnot výlučně pro stanovené účely, čímž se předchází jejich možnému zneužití k jiným účelům.

Občanský zákoník rozeznává tyto zákonné licence:

a) licence pro účely úřední – dle této licence, upravené ustanovením § 12 odst. 2 ObčZ mohou být všechny výše uvedené hodnoty, které se týkají fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy, využity k úředním účelům. Toto využití je možné i bez svolení fyzické osoby, vždy však pouze na základě zákona.

Úřední licence je širší, než ostatní zákonné licence v tom, že jsou do ní zahrnuty také písemnosti osobní povahy, naopak užší je z toho důvodu, že ji lze použít pouze na základě zákona, který tedy musí přesně stanovit případy, kdy lze předmětné hodnoty k úředním účelům využít.

Rozsah a způsob použití předmětných hodnot je vždy nutno dovodit ze zvláštních zákonů, které stanoví příslušné úřední účely použití (např. průběh dokazování dle OSŘ). Ty také konkrétně určí, k jakému účelu je příslušný orgán veřejné moci oprávněn licenci uplatnit. V případě licence pro úřední účely je tedy před

zájmem na ochraně osobnostních práv upřednostněn veřejný zájem na konání úředních činností, přičemž tento veřejný zájem musí být vždy opřen o zákon a nesmí jít tedy o libovůli úřadů;

b) licence vědecká a umělecká – tzv. vědecká a umělecká zákonná licence je upravena v ustanovení § 12 odst. 3 ObčZ a předpokládá právo kohokoli na pořízení či použití podobizen, obrazových snímků a obrazových a zvukových záznamů, týkajících se fyzické osoby, a to pro účely vědecké, či umělecké.

Na rozdíl od úřední licence výčet hodnot, které lze použít pro vědecké a umělecké účely, neobsahuje písemnosti osobní povahy. Použití předmětných hodnot sice není omezeno zákonem tak jako v předchozím případě, významné omezení však spočívá v tom, že jejich použití nesmí být v rozporu s oprávněnými (zejména osobními a majetkovými) zájmy oprávněné osoby a je nutno je použít přiměřeným způsobem.

Licencí vědeckou a uměleckou tedy občanský zákoník upřednostňuje na úkor ochrany osobnosti fyzických osob obecný zájem na svobodném výkonu vědecké a umělecké činnosti, u kterého se předpokládá, že bude sloužit k rozvoji a zušlechtnění společnosti; a

c) licence zpravodajská – obsah zpravodajské licence, která je také upravena v ustanovení § 12 odst. 3 ObčZ je totožný s obsahem licence vědecké a umělecké a taktéž tedy nezahrnuje písemnosti osobní povahy. Na základě této licence lze výše uvedené hodnoty pořídit či použít pro účely tiskového, filmového, rozhlasového a televizního zpravodajství, přičemž také v tomto případě nesmí být takové použití v rozporu s oprávněnými zájmy dotčené fyzické osoby.

V případě licence zpravodajské je tedy před právem na ochranu osobnosti fyzické osoby zákonem upřednostněn obecný zájem na výkonu zpravodajské činnosti, která má sloužit veřejné informovanosti občanů.

V této souvislosti je však nutno upozornit, že zpravodajská licence se vztahuje výlučně na použití předmětných hodnot pro účely zpravodajství, které poskytuje informace o událostech veřejného zájmu ve vlastním státě či v zahraničí a na jejichž zprostředkování má společnost oprávněný zájem. V žádném případě tak nelze zpravodajskou licenci zneužít například pro reklamní účely.

Pro úplnost je třeba doplnit, že zásah do všeobecného osobnostního práva v různém rozsahu umožňují také jiné zákony, než občanský zákoník, a to například

ustanovení § 28 a násl. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ustanovení § 67 a násl., 74a, 75, 76, 82 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) nebo ustanovení § 127 odst. 3 OSŘ.

1.6 Prostředky ochrany osobnosti

1.6.1 Soukromoprávní prostředky ochrany

Všeobecné osobnostní právo vychází z principu, že pouze oprávněný subjekt může udělit svolení k zásahu do jeho osobnosti, jestliže to není v rozporu s principem nezadatelnosti osobnostních práv. Fyzická osoba má tedy právo určit, které neoprávněné zásahy do své osobnosti strpí a které již nikoli. Je však nutno podotknout, že právo na ochranu osobnosti vychází z principu elasticity a zásah do osobnosti fyzické osoby, který proběhne s jejím svolením tedy v žádném případě nezpůsobuje zúžení rozsahu ochrany osobnostních práv dotčené osoby. Ta se naopak vždy po odpadnutí důvodu pro zásah vrací do původního stavu.

Jak již bylo uvedeno výše, těžiště ochrany osobnostních práv spočívá zejména v oblasti práva soukromého, přičemž nástroje ochrany stanoví zejména občanský zákoník. Dle ustanovení § 13 ObčZ má fyzická osoba právo domáhat se především toho, aby rušiteli byla stanovena povinnost zdržet se zásahů do osobnostních práv, odstranění následků porušení svých práv a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, případně náhrady nemajetkové újmy v penězích. Dle ustanovení § 16 ObčZ navíc původce neoprávněného zásahu odpovídá za škodu, která tímto zásahem vznikne.

Všeobecné osobnostní právo je vázáno vždy na oprávněný subjekt z čehož mimo jiné vyplývá, že také nároky vyplývající z jeho porušení může uplatnit vždy jen fyzická osoba, do jejíž osobnosti bylo zasaženo. Tyto nároky tedy, jak již bylo naznačeno výše, nemohou být předmětem dědictví s výjimkou těch, které mohou pozůstalí uplatnit v rámci postmortální ochrany osobnosti (viz níže).

Občanskoprávní sankce, postihující neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti, upravené v ustanovení § 13 ObčZ jsou založeny na objektivním principu. Subjektivní předpoklady původce, tedy předpoklady psychické a volní nemusí být

splněny a lze tedy konstatovat, že pokud je původcem zásahu fyzická osoba, bude za neoprávněný zásah odpovědná bez ohledu na zletilost, způsobilost k právním úkonům, či zavinění.

Ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti podle občanského zákoníku tedy postačí kumulativní naplnění následujících předpokladů. Předně musí dojít k zásahu do osobnostních práv fyzické osoby, kterým objektivně došlo k porušení či možnému ohrožení všeobecného osobnostního práva a kterým byla oprávněnému subjektu způsobena újma. Druhou podmínkou je, že se jedná o zásah neoprávněný a třetím nezbytným předpokladem je pak kauzální nexus mezi protiprávním zásahem a vzniklou újmou. Nesplnění těchto předpokladů znemožňuje vznik odpovědnosti podle ustanovení § 13 a 16 ObčZ.

Občanskoprávní prostředky ochrany osobnosti můžeme dále rozdělit na prostředky obecné a zvláštní.

1.6.2 Obecné soukromoprávní prostředky ochrany

Obecnými soukromoprávními prostředky ochrany osobnosti jsou:

a) dohoda – sporné strany by měly vždy vyvinout úsilí k tomu, aby byly vzniklé rozpory odstraněny především jejich dohodou, což plyne z ustanovení § 3 odst. 2 ObčZ. V případě uzavření takové dohody by se jednalo o nepojmenovanou smlouvu, předpokládanou ustanovením § 51 ObčZ. Taková smlouva by mohla upravit vzájemná práva a povinnosti stran sporu a stanovit tak způsob nápravy neoprávněného zásahu do všeobecného osobnostního práva fyzické osoby.

Tento prostředek ochrany osobnosti je však spíše teoretickou možností, která v praxi může nastat snad jen v případě, pokud by se původce neoprávněného zásahu obával negativní publicity v případě soudního řešení sporu;

b) svépomoc – dle ustanovení § 6 ObčZ může osoba, které bezprostředně hrozí neoprávněný zásah do jejích práv tento zásah přiměřeným způsobem odvrátit.

Tento prostředek ochrany se uplatní pouze výjimečně v případech, kdy je to nezbytně nutné, přičemž je potřeba vzít v potaz podmínky užití svépomoci. Musí se jednat o bezprostředně hrozící neoprávněný zásah, což znamená, že je možno

zasáhnout pouze těsně před započítím zásahu nebo v průběhu jeho trvání. Užití svépomoci však již není možné, pokud zásah přejde v určitý pokojný stav, i když tento zůstává nadále neoprávněný. Svépomoc musí být dále vždy provedena přiměřeným způsobem a je jí oprávněn vykonat pouze sám ohrožený. V praxi lze užití svépomoci předpokládat zejména v případech bezprostředního ohrožení života či zdraví fyzické osoby;

c) ochrana poskytovaná příslušným orgánem státní správy – tento další prostředek občanskoprávní ochrany osobnosti upravuje ustanovení § 5 ObčZ. Dle tohoto ustanovení se lze domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy, pokud došlo ke zřejmému zásahu do pokojného stavu. Je-li tedy všeobecné osobnostní právo ohroženo či porušeno, může se poškozená osoba domáhat toho, aby příslušný správní orgán předběžně hrozící zásah zakázal či uložil rušiteli povinnost obnovení předešlého stavu. Zákonná úprava předpokládá, že ochrana poskytnutá orgánem státní správy bude rychlá, účinná a efektivní. Uplatnění tohoto prostředku ochrany nemá vliv na právo domáhat se později ochrany u soudu; a

d) soudní ochrana – právě prostředek ochrany osobnosti prostřednictvím soudu je v praxi nejčastějším řešením sporů týkajících se neoprávněných zásahů do osobnostních práv a plní tedy v systému jejich ochrany nezastupitelnou funkci. Právo na soudní ochranu vychází z ustanovení § 4 ObčZ a je možno se jí dovolat několika způsoby.

Soud může do sporu o ochranu osobnosti zasáhnout ještě před zahájením soudního řízení, a to v rámci tzv. prétorského smírčího řízení. V tomto řízení, které upravují ustanovení § 67 – 69 OSŘ může soud na návrh provést pokus o smír a v případě jeho uzavření poté může rozhodnout o jeho schválení.

Při soudní ochraně osobnostních práv lze, je-li to vhodné a účinné, využít také právní institut předběžného opatření dle ustanovení § 74 OSŘ. Předběžným opatřením může soud zatímně upravit vzájemná práva a povinnosti stran sporu, měl by tak ovšem učinit pouze pokud existuje nebezpečí, že by pozdější výkon rozhodnutí mohl být ohrožen. Soud by také měl vždy zvolit vhodný druh opatření s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu.

Poškozený subjekt se na základě ustanovení § 13 ObčZ může u soudu žalobou domáhat například také určení, že slovní nebo písemný výrok, kterým bylo zasaženo do

jeho osobnostních práv je nepravdivý či určení, že bylo neoprávněně zasaženo do jeho práva na ochranu osobnosti. Je však nutno upozornit, že se v tomto případě nejedná o žalobu na určení dle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, u které je nutno prokazovat naléhavý právní zájem.

Mezi obecné občanskoprávní prostředky ochrany osobnosti patří také žaloba na náhradu škody dle ustanovení § 16 ObčZ. Na základě tohoto ustanovení má poškozený subjekt právo domáhat se náhrady majetkové škody, která mu byla způsobena neoprávněným zásahem do jeho osobnostních práv.

1.6.3 Zvláštní soukromoprávní prostředky ochrany

Zvláštní prostředky ochrany osobnostních práv, které také vycházejí z ustanovení § 13 ObčZ se uplatňují prostřednictvím petitorní ochrany u soudu a právě ony jsou v praxi využívány nejčastěji. Citované ustanovení obsahuje pouze demonstrativní výčet možných nároků poškozené osoby, které lze uplatnit buď samostatně nebo kumulativně. Dle tohoto výčtu rozlišujeme:

a) zdržovací nárok (negatorní) – negatorními žalobami se poškozený subjekt může domáhat upuštění od neoprávněného zásahu a zdržení se podobného jednání do budoucna. Tento typ žaloby je však možno použít pouze v případě, že neoprávněný zásah do osobnostních práv v době jejího podání stále trvá, pokračuje nebo existuje důvodná obava, že se bude v budoucnu opakovat, čímž získává značně preventivní charakter. Žalobce musí v petitu vždy přesně určit, zdržení jakého jednání žalovaného se žalobou domáhá a pravomocné rozhodnutí v této věci pak do budoucna slouží jako exekuční titul proti případnému opětovnému neoprávněnému zásahu stejné skutkové podstaty;

b) odstraňovací nárok – smyslem tohoto nároku je odstranění nepříznivých následků neoprávněného zásahu či protiprávního stavu způsobeného neoprávněným zásahem. Pokud tyto nepříznivé následky či protiprávní stav stále trvají, může se oprávněný subjekt žalobou domáhat, aby je žalovaný odstranil i když již došlo k ukončení neoprávněného zásahu. Petit této žaloby se tedy domáhá určení, že žalovaný je povinen k určitému konání. Podmínkou pro úspěšné uplatnění takového

žalobního nároku je skutečnost, že odstranění následků, či protiprávního stavu je objektivně možné.

Uplatňovaný nárok může mít velmi variabilní obsah a petit žaloby tedy může požadovat např. odstranění neoprávněně vystavené podobizny ve výkladní skříni, zničení neoprávněně pořízeného zvukového či obrazového záznamu nebo případně odstranění části filmu či knihy. Naopak dle soudní praxe nelze odstraňovací nárok použít kupříkladu při ochraně osobnosti ve vztahu k likvidaci údajů sloužících k vydání lustračního osvědčení. Registr svazků bývalé Státní bezpečnosti totiž není, dle názoru Nejvyššího soudu, informačním systémem a údaje v nich obsažené tedy nelze vymazávat ani ničit;⁷

c) satisfakční nárok – subjekt, do jehož osobnostních práv bylo zasaženo, se může dále žalobou domáhat satisfakce, tedy přiměřeného zadostiučinění za tento neoprávněný zásah. O přiznání satisfakce může soud rozhodnout pouze na základě návrhu poškozeného subjektu, tedy na základě satisfakční žaloby. Pokud tedy subjekt o satisfakci nepožádá, soud ji nemůže přiznat.

Primární formou přiměřeného zadostiučinění dle ustanovení § 13 ObčZ je morální plnění. Toto plnění typicky spočívá v omluvě či odvolání difamujícího tvrzení a jeho přiměřenost bude posuzována vždy s ohledem na konkrétní okolnosti neoprávněného zásahu, tedy např. omluva by měla být uveřejněna na stejném místě a stejným způsobem jako difamující výrok. Dle soudní praxe ovšem není přípustné, aby omluva byla učiněna takovým způsobem, že se určitá část veřejnosti teprve z této omluvy dozví o zásahu do osobnostních práv fyzické osoby.⁸

V případě, že se morální forma zadostiučinění za způsobenou újmu ukáže v daném případě jako nedostatečná, je možno dle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ poškozenému subjektu přiznat tzv. materiální neboli relutární satisfakci, kterou je poskytnutí zadostiučinění v penězích. Tento institut byl do občanského zákoníku zahrnut až novelou č. 87/1990 Sb., tedy s účinností ke dni 29. března 1990. Do té doby nebyla forma zadostiučinění v zákoně předepsána, což sice teoreticky přiznání relutární satisfakce nevylučovalo, socialistická právní doktrína však v praxi takový postup

---

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 1995, sp. zn. Cdon 23/94.

⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. dubna 1997, sp.zn. 23 C 3/97.

v podstatě nepřipouštěla. Zakotvení této formy satisfakce bylo tedy zcela jistě správným a nezbytným krokem k demokratizaci právního institutu ochrany osobnosti.

Pro posouzení, zda je materiální satisfakce na místě, není rozhodující pouze subjektivní pocit dotčené fyzické osoby a soudní praxí jsou za újmu odůvodňující peněžité zadostiučinění zpravidla označovány zejména újmy vzniklé prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, které mají široký vliv na veřejnost. Výše peněžitého zadostiučinění není v zákoně nijak omezena a dle ustanovení § 13 odst. 3 ObčZ ji má stanovit soud, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

V praxi je možná také kombinace morálního a peněžitého zadostiučinění, přičemž v některých případech právě pouze kumulace obou forem satisfakce může vést k účinné nápravě.

Je nutno doplnit, že dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR může soud materiální satisfakci přiznat pouze v případě, že byla přiznána také satisfakce morální. Tento názor vychází z povahy materiálního zadostiučinění, která je, jak již bylo zmíněno výše, pouze subsidiární a nastupuje tedy až v případě, kdy již morální satisfakce nepostačuje. Rozhodovací praxe obecných soudů z tohoto názoru logicky dovodila, že ve věcech, ve kterých žalobci nebylo přiznáno žádné morální zadostiučinění se dále již soud nebude muset vůbec zabývat případným požadavkem žalobce na peněžní satisfakci a rozhodne o jeho zamítnutí s odkazem na subsidiární vztah mezi těmito formami zadostiučinění.⁹

Materiální satisfakci je možno dotčené osobě přiznat pouze v případech, kdy její důstojnost či vážnost ve společnosti byla snížena ve značné míře. Zda k takové újmě skutečně došlo, bude muset soud vždy posuzovat podle konkrétních okolností individuálního případu, přičemž by měl přihlížet zejména k povaze, rozsahu, intenzitě a opakování či trvání působení nepříznivého následku, který byl způsoben neoprávněným zásahem do osobnostních práv. Ustanovení ObčZ přitom nevyžadují ani pro přiznání materiální satisfakce prokázání zavinění na straně původce zásahu.

Materiální satisfakci poskytnutou za způsobený neoprávněný zásah do osobnostních práv však v žádném případě nelze ztotožňovat s náhradou škody. V případě, že dotčené osobě vznikla v důsledku neoprávněného zásahu majetková újma, a to ať již skutečná škoda či například škoda vzniklá ztrátou na výdělku, nelze

⁹ Srov. např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. října 2010, sp. zn. 37 C 111/2006.

tuto škodu uplatňovat s odkazem na ustanovení § 13 ObčZ. Náhrada vzniklé škody se bude vždy řídit právním režimem dle ustanovení § 16 ObčZ ve spojení s ustanovením § 420 a násl. ObčZ. Náhrada škody se přitom nebude nijak snižovat o případné peněžité zadostiučinění poskytnuté na základě rozhodnutí soudu dle ustanovení § 13 ObčZ a tyto nároky lze tedy uplatňovat vedle sebe.

V souvislosti s institutem práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ se ovšem objevuje také otázka, zda může dojít k jeho promlčení či zda se naopak jedná o právo nepromlčitelné. Tato otázka byla judikaturou obecných soudů nazírána velmi rozdílně a byla tudíž považována za spornou již od účinnosti zmiňované novelizace tohoto ustanovení provedené zákonem č. 87/1990 Sb.

Dřívější pojetí zastávané Nejvyšším soudem¹⁰ odkazovalo na ryze osobní povahu práva na ochranu osobnosti. S ohledem na ustanovení § 100 odst. 2 ObčZ, dle kterého se promlčují všechna majetková práva s výjimkou práva vlastnického, Nejvyšší soud konstatoval, že na všeobecné osobnostní právo, resp. jednotlivá dílčí osobnostní práva je nutno nahlížet jako na nepromlčitelná. Nejvyšší soud přitom nečinil rozdíl mezi morálním plněním dle ustanovení § 13 odst. 1 ObčZ a peněžitým plněním dle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ, když uvedl: *„Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. I tak však jde vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto (...) vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků.“*

Tento názor však Nejvyšší soud překonal novým rozhodnutím, kterým byla dosavadní praxe změněna a nárok dle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ byl jednoznačně uznán za promlčitelný.¹¹ Nejvyšší soud ve svém odůvodnění vycházel z argumentu, že se v tomto případě jedná o požadavek na zaplacení peněžité částky, u kterého princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné účinky. Dále pak Nejvyšší soud konstatoval, že: *„Právo na náhradu nemajetné újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ je jedním z dílčích a relativně samostatných prostředků*

¹⁰ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2003, sp. zn. 30 Cdo 1542/2003.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. listopadu 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008.

ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje, a byť jde o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv, jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy. Proto právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 ObčZ promlčení podléhá.“

Je nepochybné, že jakákoli změna soudní rozhodovací praxe je jistě jevem nežádoucím, obzvlášť pokud se jedná o nejvyšší soudní instanci, jejímž úkolem je zejména sjednocování judikatury nižších soudů. Takovou změnou totiž zcela zřejmě dochází k narušení základních principů demokratického právního státu, jakým jsou zejména princip právní jistoty a předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Přesto je nutno konstatovat, že spolu s vývojem společnosti prodělává nutně vývoj také judikatura soudů a není tedy zcela vyloučeno, aby došlo k jejím změnám, přičemž takové změně nemusí vždy nutně předcházet také změna platné právní úpravy. Je nutno podotknout, že platná právní úprava pro takový postup vyžaduje, dle ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, aby byla taková věc postoupena k rozhodnutí velkému senátu Nejvyššího soudu. Tento postup byl v citovaném případě dodržen a změna rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tedy proběhla zákonným způsobem.

Dle mého názoru je nově zastávaný názor Nejvyššího soudu správný. Pokud navíc odhlédneme od majetkové povahy práva na poskytnutí finančního zadostiučinění, kterou Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí dovodil, mám za to, že promlčení tohoto práva je na místě také s ohledem na obecnou právní zásadu „*vigilantibus iura scripta sunt*“. Nadto je i zde zcela zřejmá specifičnost ochrany osobnostních práv, neboť případný neoprávněný zásah obvykle způsobí dotčené osobě velmi intenzivní a citelnou újmu. Lze se tedy domnívat, že pokud by nebyl nárok dotčené osoby uplatněn u soudu v obecné promlčecí době, tvrzený neoprávněný zásah do osobnostních práv nebyl zřejmě tak intenzivní a závažný, aby se dotčená osoba mohla oprávněně domáhat poskytnutí finančního zadostiučinění.

Časová prodleva mezi tvrzeným neoprávněným zásahem a uplatněním práva na poskytnutí satisfakce je ostatně zohledňována také v rozhodovací praxi obecných soudů. Městský soud v Praze například vyslovil názor, že: „*Plynutí času není bez významu pro prosaditelnost dílčích nároků vyplývajících ze všeobecného osobnostního*

*práva, což znamená, že v důsledku dlouhého časového odstupu od porušení či ohrožení práva nemůže již zadostiučinění objektivně splnit svůj účel a tudíž na poskytnutí soudní ochrany není právní zájem.*¹² Tato zásada přitom platí nejen pro poskytnutí satisfakce reletární, ale také morální. Lze tedy konstatovat, že pro úspěšné uplatnění práva na poskytnutí satisfakce za neoprávněný zásah do osobnostních práv by měla dotčená osoba svůj nárok uplatnit nejlépe bez zbytečného odkladu poté, co se dozví o skutečnosti, že k zásahu došlo.

1.6.4 Vztah soukromoprávních a veřejnoprávních prostředků

Ochrana jednotlivých osobnostních práv je v zásadě doménou práva soukromého. Vedle norem soukromého práva však ochranu hodnotám lidské osobnosti poskytuje také právo veřejné, a to prostředky práva trestního, správního, ale i jiných oblastí veřejného práva. Trestní represe a další veřejnoprávní prostředky ochrany přitom lze ve vztahu k soukromému právu považovat za podpůrné až druhotné.¹³

Přestože účelem soukromoprávních i veřejnoprávních prostředků je chránit jednotlivá dílčí osobnostní práva, existuje mezi nimi zásadní rozdíl. Tento rozdíl spočívá zejména v cílech, které tyto prostředky sledují. Soukromoprávní prostředky ochrany osobnosti jsou založeny na objektivním principu a mají zajistit, aby oprávněný subjekt nebyl rušen na svých právech. Mají preventivní, restituční a satisfakční povahu a jejich cílem je tedy odstranění protiprávního stavu, ukončení neoprávněného rušení osobnostních práv a následně, je-li to možné, zajištění obnovení původního stavu.

Veřejnoprávní prostředky ochrany na druhé straně sledují zejména cíle represivní a výchovné. Vycházejí z principu subjektivní odpovědnosti, zaměřují se na osobu původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv fyzické osoby a ochranu předmětných hodnot zajišťují prostřednictvím spravedlivého postihu původce.

Z hlediska veřejnoprávní úpravy lze prostředky ochrany osobnosti dále rozdělit na prostředky trestněprávní a správněprávní. Přestože trestněprávní ochrana osobnostních práv není předmětem této práce, je vhodné pro úplnost zmínit alespoň základní pramen právní úpravy v této oblasti. Tím je zákon č. 40/2009 Sb., trestní

¹² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. července 2011, sp. zn. 31 C 221/2010.

¹³ Telec, I. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Právní rozhledy, 2007, č. 1., s. 4.

zákoník, jenž v oblasti osobnostních práv poskytuje ochranu před neoprávněnými zásahy, které svou společenskou nebezpečností dosahují intenzity trestného činu. Trestní zákoník upravuje skutkové podstaty trestných činů proti právům na ochranu osobnosti ve své hlavě II., přičemž pro oblast ochrany osobnosti a potažmo tedy také pro oblast mediálního práva je zásadním ustanovením § 184 trestního zákoníku zakotvující skutkovou podstatu trestného činu pomluvy.

Právě trestný čin pomluvy však byl často, ještě za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, předmětem diskusí o její dekriminalizaci a vypuštění z trestního zákona.¹⁴ Argumentem pro tento názor byl zejména soukromoprávní charakter a poklidná realizace svobody projevu. I přesto, že využití trestní represe ve věcech ochrany osobnosti by mělo být bezesporu až krajním prostředkem ochrany, nedomnívám se, že dekriminalizace pomluvy by byla správným krokem. Takový postup by podstatně oslabil ochranu osobnostních práv a zcela zřetelně by stavěl neomezenou svobodu projevu, projevující se mnohdy i hrubou úmyslnou pomluvou, nad ochranu osobnosti a důstojnosti člověka. S takovou ideou nelze jistě souhlasit a proto považuji ponechání skutkové podstaty pomluvy v tehdejší zákoně a jeho zařazení do textu nového trestního zákoníku za pozitivní.

Spíše než dekriminalizaci pomluvy by bylo, dle mého názoru, vhodné zvážit kroky k zefektivnění ochrany poskytované nástroji soukromého práva či například zavést přiměřené instituty veřejnoprávní ochrany v podobě zvláštních podstat správních deliktů, jelikož ty by mohly dojít uplatnění v situacích, kdy fyzická osoba nemá k dispozici finanční či jiné prostředky k uplatnění svého práva prostřednictvím soukromoprávní žaloby. Obecná úprava správních deliktů obsažená v ustanovení § 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, je totiž v tomto ohledu zcela zjevně nedostatečná.

Je nutno upozornit, že oprávněný subjekt sám o sobě v podstatě nemá možnost domoci se ochrany svých osobnostních práv jiným způsobem, než prostřednictvím soukromoprávního sporu, který ovšem může být často velmi zdlouhavý a nákladný. Z hlediska společenské prevence, ale také z důvodu postihování zaviněných zásahů do všeobecného osobnostního práva a zajištění účinného mechanismu jeho ochrany je

---

¹⁴ Srov. Vojáček, L.: Urážky, pomluvy, nactiutrhání, EUROLEX Bohemia, Praha, 2006, s. 460 a násl.

tedy, dle mého názoru, nezbytná kumulace ochrany osobnostních práv jak soukromoprávními, tak veřejnoprávními prostředky.

1.6.5 Ústavní stížnost a stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva

V případě, že fyzická osoba vyčerpá veškeré řádné opravné prostředky, které jí právní řád poskytuje, nelze jistě vyloučit možnost domáhat se ochrany svých osobnostních práv prostřednictvím stížnosti podané Ústavnímu soudu. V této souvislosti je však třeba poukázat na to, že ústavní stížnost může být úspěšná pouze v případě, kdy obecný soud svým rozhodnutím konkrétním způsobem porušil určité právo stěžovatele zaručené ústavním zákonem či mezinárodní smlouvou. Ústavní soud již několikrát judikoval, že není běžnou třetí instancí v systému všeobecného soudnictví, není soudem nadřízeným soudům obecným a nezkoumá tedy celkovou zákonnost vydaných rozhodnutí. Ústavní soud tedy neposuzuje stanoviska a výklady obecných soudů ve vztahu ke konkrétním zákonným ustanovením ani jejich právní úvahy, názory, či závěry, nejde-li o zásadní otázky týkající se porušení základních práv a svobod.¹⁵

Pokud tedy případná ústavní stížnost nebude směřovat proti rozhodnutí obecného soudu, kterým bylo konkrétním způsobem zasaženo do určitého ústavně zaručeného práva stěžovatele, je zřejmé, že taková stížnost bude Ústavním soudem odmítnuta dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, jako zjevně neopodstatněná.

Po vyčerpání veškerých vnitrostátních opravných prostředků má fyzická osoba ještě možnost obrátit se s individuální stížností na Evropský soud pro lidská práva (dále také jen „ESLP“). Tento soud posuzuje soulad vnitrostátních soudních rozhodnutí s Úmluvou na ochranu lidských práv a základních svobod a pokud zjistí, že došlo k jejímu porušení, může oprávněné straně přiznat přiměřené zadostiučinění v penězích. Má také možnost prohlásit, že došlo k porušení určitého ustanovení této úmluvy. Strany

---

¹⁵ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 3. srpna 2000, sp. zn. II.ÚS 167/99, usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. srpna 2001, sp.zn II.ÚS 265/01 nebo usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. března 2010, sp. zn. III.ÚS 397/10.

sporu mohou případně požádat o přezkum rozhodnutí senátu ESLP v tzv. velkém senátu.

Rozhodnutí ESLP je konečné a závazné pro státy, které jsou stranami této úmluvy. Státy mají povinnost se tímto rozhodnutím řídit a vnitrostátní soudy je musí ve svém rozhodování zohlednit, přičemž na výkon rozhodnutí ESLP dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy.

1.6.6 Prostředky ochrany dle předpisů mediálního práva

Pro úplnost je třeba doplnit, že předpisy mediálního práva doplňují výše uvedené právní prostředky ochrany osobnosti a upravují dva specifické prostředky právní ochrany osobnostních práv, a to právo na odpověď a právo na dodatečné sdělení.

Těmto prostředkům ochrany, jejichž předmětem je zejména ochrana cti, důstojnosti a soukromí fyzické osoby, ale také jména a dobré pověsti právnické osoby, se budu podrobněji věnovat v následujících kapitolách této práce.

2. Mediální právo

2.1 Zařazení mediálního práva a jeho předmět

System práva je tvořen právními normami, instituty a právními předpisy, které jsou členěny do jednotlivých právních odvětví. V našem právním prostředí stále existují pochybnosti, zda mediální právo tvoří samostatné právní odvětví, mám však za to, že tuto oblast práva za svébytné odvětví považovat lze, přičemž tento názor vychází mimo jiné i ze zahraniční právní vědy.¹⁶ Pro uznání mediálního práva jako samostatného právního odvětví hovoří také skutečnost, že tato oblast práva splňuje některá kritéria, která právní teorie označuje jako odvětvotvorná. Těmito kritérii jsou např.:

---

¹⁶ Srov. např. Heinke, Rex S. Media law. Washington: BNA Books, 1994, 610 s. nebo Pember, Don R. Mass media law. Madison: Brown & Benchmark, 1996, 592 s.

- a) samostatnost předmětu právní úpravy a jeho odlišitelnost od jiných právních odvětví;
- b) příslušná metoda právní regulace;
- c) vnitřní systémová soudržnost; a
- d) objektivní zájem společnosti na existenci dané výšece právního řádu jako samostatného odvětví práva.¹⁷

Jeho zařazení v systému práva je ovšem poměrně složité. Kontinentální právní systém je tradičně právní teorií rozdělován na dva subsystemy, a to právo veřejné a právo soukromé. I když se objevují názory, že v dnešní době již toto dělení není aktuální, dualistický přístup u nás stále převládá. Zmíněné subsystemy se liší určitými základními znaky, přičemž pro právo soukromé je typická zejména rovnost subjektů a v právu veřejném se naopak uplatňuje možnost státního donucení.

Hranice mezi těmito subsystemy je však často nezřetelná a existují právní odvětví, která nelze přímo zařadit do některého z nich, neboť se v něm prolínají prvky obou těchto subsystemů. Pokud přijmeme premisu, že právo mediální je samostatným právním odvětvím, je třeba jej označit za smíšené právní odvětví, ve kterém dochází právě k takovému prolínání soukromoprávních a veřejnoprávních prvků. Lze se zde totiž setkat jak s prvky práva občanského (např. ochrana osobnosti), tak také správního (např. řízení o udělení licence) nebo trestního (např. trestný čin pomluvy). Je nutno konstatovat, že veřejnoprávní prvky v mediálním právu převažují, přesto je však, dle mého názoru, přesnější označení tohoto odvětví práva za odvětví smíšené.¹⁸

Oblast mediálního práva upravuje celá řada právních předpisů. Jejich spojovacím článkem je mimo jiné také objekt právní úpravy, kterým jsou média neboli hromadné sdělovací prostředky. S ohledem na tuto skutečnost lze tedy konstatovat, že předmětem regulace mediálního práva jsou společenské vztahy, které vznikají v souvislosti s činností médií a které se realizují na základě této činnosti.

Činnost hromadných sdělovacích prostředků je možno definovat jako shromažďování, zpracování a šíření informací a sdělení. Tato činnost je tedy velmi úzce spjata s ochranou práva na svobodu projevu tak, jak je upraveno v ustanovení čl.

---

¹⁷ Průcha, P. Správní právo obecná část. 6. doplněné a aktualizované vydání. Brno: Doplněk, 2004, s. 34–35.

¹⁸ Srov. např. Knapp, V. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 69.

17 Listiny. Je nutno doplnit, že předmětem mediálního práva jsou také vztahy související s ochranou tohoto základního práva na svobodu projevu a s jeho uplatňováním.

Mediální právo ovšem vedle vztahů vznikajících v souvislosti s činností hromadných sdělovacích prostředků upravuje také vztahy, kterými přímo dochází k realizaci norem mediálního práva. Z toho plyne, že předmětem mediálního práva je také přímo chování, které je těmito normami vyžadováno či vynucováno, přičemž toto chování bude vždy souviset právě s činností hromadných sdělovacích prostředků. Předmětem mediálního práva tedy nebudou tiskové projevy, které jsou předmětem tvůrčí duševní činnosti a jsou chráněny autorským právem, ale ani kupříkladu normy upravující provozní činnost hromadných sdělovacích prostředků nebo jejich financování.

2.2 *Prameny mediálního práva*

Základní prameny mediálního práva tvoří v České republice tyto zákony:

- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon) (dále také jen „TZ“);
- zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (dále také jen „ZPRTV“);
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích;
- zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi;
- zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu; a
- zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři.

V dalším výkladu se budu podrobně zabývat pouze tiskovým zákonem a zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání, neboť tyto právní předpisy jsou stěžejními vzhledem k tématu této práce.

2.3 *Tiskový zákon*

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, tedy tzv. tiskový zákon, nahradil s účinností ke dni 22. února 2000 zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích (dále také jen „starý tiskový zákon“). Příprava této nové normy započala již v roce 1991, a to zejména s ohledem na celospolečenské změny a zřetelnou nezbytnost nové právní úpravy vydávání periodických tiskovin. Tento dlouhý legislativní proces byl završen v roce 2000 přijetím nového tiskového zákona.

Nejpádňjším argumentem svědčícím pro přijetí nového tiskového zákona byla absence institutu uveřejnění odpovědi a dodatečného sdělení, které jsou v demokratických právních řádech zcela běžné a zaručují ochranu základních práv a svobod v rámci mediálního práva. Předchozí právní úprava ale postrádala také například ochranu zdroje informací a problémy v praxi nastávaly také z důvodu kolize mezi ustanoveními živnostenského zákona a povinnou registrací periodického tisku. Nelze opomenout, že starý tiskový zákon obsahoval některá ustanovení, která byla do jisté míry diskriminující pro cizince.

Tiskový zákon se stal základním právním předpisem regulujícím práva a povinnosti vydavatelů a dalších fyzických a právnických osob v souvislosti s vydáváním periodického tisku. V této souvislosti je nutno vymezit předmět úpravy tiskového zákona. Tiskem neboli tiskovými médii lze v zásadě rozumět všechna média, která jsou zachycena na hmotném substrátu tiskem.¹⁹ Pod označením „periodický tisk“ je pak dle ustanovení § 3 písm. a) TZ třeba rozumět noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce. Za noviny se přitom považují zpravidla zpravodajské deníky a jiné zpravodajské periodické tiskoviny a ostatní periodické tiskoviny se pak označují jako časopisy.²⁰

Nový tiskový zákon zavedl také nové pojmy „vydavatel“ a „vydávání“ periodického tisku. Tyto dva pojmy je přitom v souvislosti s předmětem tiskového

---

¹⁹ Rozehnal, A. Mediální právo. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 27.

²⁰ Chaloupková, H. Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 18.

zákona nutno interpretovat ve vzájemné vazbě. Ustanovení § 3 TZ definuje vydavatele jako fyzickou nebo právnickou osobu, která vydává periodický tisk. Není přitom rozhodné, zda je tato činnost zároveň předmětem podnikání této osoby či nikoli. Vydáváním periodického tisku je pak činnost vydavatele, při které tento na svůj účet a na svou odpovědnost zajišťuje obsah, vydání a veřejné šíření těchto tiskovin. Je však nutno podotknout, že toto ustanovení nelze chápat tak, že vydavatel musí vykonávat všechny zde vyjmenované činnosti. Vydavatelé například tradičně sami neprovádí veřejné šíření tedy distribuci periodického tisku.

Novinkou, kterou tiskový zákon přinesl do českého právního řádu byla mimo jiné také povinnost evidence periodického tisku. Účinností zákona došlo k opuštění registračního principu, který uplatňovala předchozí právní úprava, přičemž je důležité upozornit na to, že evidence plní také jinou úlohu než dřívější registrace. Nezakládá právo na vydávání periodického tisku, které existuje nezávisle na splnění evidenční povinnosti a má tedy zejména funkci statistickou. Úplný seznam vydavatelů je totiž nezbytný k zajištění ochrany práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob, které by mohly být poškozeny obsahem tisku. Tato evidence, kterou vede Ministerstvo kultury je veřejně přístupná a každý tak má možnost do ní nahlédnout a pořídit si z ní výpisy či opisy. Je nutno dodat, že tiskový zákon neponechává Ministerstvu kultury prostor pro posouzení a případné odmítnutí osoby, která hodlá vydávat periodický tisk, jelikož zápis do evidence je ze zákona nárokový. Případné nesplnění evidenční povinnosti pak neznamená zákaz vydávat periodické tiskoviny, ale pouze možnost uložení sankce ve formě pokuty.

Zcela zásadní změnu pak představuje ustanovení § 4 TZ, které zavádí odpovědnost vydavatele za obsah periodického tisku. Dle předchozí právní úpravy byl přitom za obsah odpovědný šéfredaktor vydavatele. Současný tiskový zákon reflektoval při úpravě institutu odpovědnosti také judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který několikrát ve své praxi judikoval, že vydavatel má k vydávaným tiskovinám pouze komerční a tedy nikoli redaktorský vztah, což jej nemůže zbavit odpovědnosti za jejich obsah. Toto přesvědčení přitom vychází z argumentu, že pokud je vydavatel vlastníkem, má také moc určit redakční směřování novin či časopisu.²¹

---

²¹ Např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sürek proti Turecku ze dne 8. července 1999 8, č. stížnosti 26682/95.

Vydavatel tak odpovídá za to, že obsahem vydávaných tiskovin neporuší zákonem chráněná práva a zájmy třetích osob, přičemž tiskový zákon koncipuje tuto zvláštní formu odpovědnosti jako objektivní, tedy bez zkoumání zavinění. Z této odpovědnosti jsou pak stanoveny výjimky, mezi které patří odpovědnost za pravdivost údajů v reklamě nebo odpovědnost v souvislosti s uplatněním práva na odpověď a dodatečné sdělení.

Nově upravený institut odpovědnosti se však neseťkal pouze s kladnými reakcemi. Syndikát novinářů označil tuto změnu za zcela nadbytečnou a s nevolí komentoval také skutečnost že tiskový zákon neupravuje postavení šéfredaktora. Dle těchto argumentů má nově upravený institut odpovědnosti k praxi velmi daleko. Syndikát novinářů k tomu uvedl, že: *„Vydavatelem je zpravidla akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, totiž jakýsi kolektivní vlastník, který nemá a ani nemůže mít z technické podstaty tvorby a výroby novin a časopisů konkrétní vliv na obsah periodika. U deníku je to zcela vyloučeno. Obsah určuje šéfredaktor a zpravidla redaktor, novinář.“*²²

Dle mého názoru je vytvoření institutu odpovědnosti vydavatelů za obsah tiskovin správným krokem. Nelze souhlasit s tvrzením, že vydavatel nemá na obsah jím vydávaných novin či časopisů vliv. V této otázce se zcela ztotožňuji s názorem ESLP, jelikož mám za to, že vydavatel má naopak zcela zásadní vliv na směřování periodika, jeho obsah, zaměření zpravodajství, atd. Otázku úpravy vztahu mezi vydavatelem a šéfredaktorem pak zákon, dle mého názoru zcela správně, ponechává ve smluvní rovině.

Tiskový zákon také nově upravuje institut tzv. povinných výtisků. Přestože tento institut není v tiskovém právu novinkou a znal jej již rakouský tiskový zákon nebo prvorepubliková československá právní úprava, staly se povinné výtisky jedním z nejdiskutovanějších témat při přijímání tiskového zákona. Podstatou institutu je povinnost vydavatele zajistit na svůj náklad z každého vydání periodického tisku do 7 dnů ode dne jeho vydání dodání stanoveného počtu výtisků příjemcům, taxativně uvedeným v ustanovení § 9 odst. 1 TZ.²³

---

²² Jelínek, M. Přípomínky Syndikátu novinářů k návrhu tiskového zákona. Mediažurnál, 1999, č. 6, s. 8.

²³ Dle ustanovení § 9 odst. 1 TZ jsou příjemci povinných výtisků: Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Knihovna Národního muzea v Praze, Ministerstvo kultury

Důvodem, proč tento institut vyvolal tolik diskusí bylo, že zákonem formulovaná povinnost ve své podstatě zasahuje do majetkové sféry vydavatele a mohlo by tak na ni být nahlíženo jako na vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva vydavatele. Vyvlastnění je přitom dle ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny možné pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu. Náhradu nákladů, přinejmenším poštovního, které zasíláním povinných výtisků vydavatelům vzniknou, však tiskový zákon nepřiznává. Z mého pohledu se lze v této otázce přiklonit k názoru německého Spolkového ústavního soudu, který se k institutu povinných výtisků v této souvislosti již vyjádřil. Soud došel k závěru, že poskytování povinných výtisků nelze považovat za vyvlastnění, ale pouze za určení obsahu vlastnického práva takové povahy, že není nutné poskytnout náhradu.²⁴ Mám za to, že tento přístup je aplikovatelný také pro český tiskový zákon.

2.3.1 Institut odpovědi

Právo na uveřejnění odpovědi je institutem, který do platného českého tiskového práva zavedl právě nový tiskový zákon, jelikož starý tiskový zákon tento prostředek ochrany subjektu, který byl poškozen na svých osobnostních právech, v takové podobě neupravoval.

Institut odpovědi však není v českém právním řádu úplnou novinkou. Již rakousko-uherská právní úprava znala tzv. institut tiskové opravy, které se mohl domáhat každý, koho se týkala zpráva uveřejněná v periodickém tisku. Praktické uplatnění tohoto prostředku bylo ovlivněno značnou formálností. Institut tiskové opravy znal i starý tiskový zákon. Dle tohoto zákona mohla tiskovou opravu požadovat taková osoba, o níž byl v periodickém tisku uveřejněn nepravdivý nebo pravdu zkreslující údaj, který se dotýkal její cti nebo dobré pověsti. Úprava starého tiskového zákona však neobsahovala žádnou procesní úpravu a ani občanský soudní řád v této věci neumožňoval žádné urychlení procesu a tak se spor o uveřejnění tiskové opravy

---

České republiky, Parlamentní knihovna, každá krajská knihovna, Městská knihovna v Praze a v případě, že je tisk určen pro osoby nevidomé a slabozraké, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana v Praze.

²⁴ Chaloupková, H. Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 18.

mohl táhnout velmi dlouho a uplatnění tohoto institutu tak ve svém důsledku ztrácelo svůj účinek.

Při přípravě nového tiskového zákona bylo ve vztahu k institutu odpovědi úmyslem zákonodárce zejména reflektovat evropskou právní úpravu. Nový zákon tak akceptoval požadavky vyplývající z ustanovení čl. 23 Směrnice č. 89/552/EHS ve znění Směrnice č. 97/36 ES a také z doporučení obsaženého v rezoluci č. (74)26 Výboru ministrů Rady Evropy. Je však nutno dodat, že tisková oprava se i po přijetí nové právní úpravy stále aplikuje na neformální opravu zkreslujících či nepravdivých skutečností, a to ať už na návrh nebo z vlastního podnětu vydavatele.

Institut práva na odpověď vychází z ustanovení čl. 10 Listiny, který ústavně zaručuje právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti, právo na ochranu jména a také právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Tento institut je obecně odbornou literaturou považován za specifický tiskově-právní nárok „sui generis“ nemajetkoprávního charakteru, k jehož uplatnění je otevřena cesta prostřednictvím civilního soudu.²⁵

Cílem práva na odpověď je zajistit subjektům příležitost k tomu, aby se mohli účinným způsobem bránit proti případným zásahům do práva na ochranu jejich osobnosti ze strany hromadných sdělovacích prostředků. Účelem tohoto institutu je také zajistit nezbytnou opravu nepravdivých nebo pravdu zkreslujících údajů, které byly v médiích uveřejněny o určité fyzické nebo právnické osobě.

Institut práva na odpověď a podmínky jeho uplatnění upravuje ustanovení § 10 TZ. Dle tohoto ustanovení jsou předmětem práva na odpověď pouze takové části periodického tisku, které odpovídají pojmu sdělení. Synonymem pojmu sdělení jsou pojmy oznámení nebo zpráva.²⁶ Právo na odpověď se tedy může zcela jistě vztahovat ke zpravodajským či publicistickým částem periodických tiskovin, případně k různým reportážím nebo dokumentům, nikoli již však k literárním útvarům typu básní, či povídek. Předmětem práva na odpověď nejsou také reklamní sdělení a inzerce, za jejichž obsah vydavatel neodpovídá, jak již bylo zmíněno výše.

---

²⁵ Rahim, M. Německé tiskové právo – stručný přehled institutu odpovědi. *Právní rozhledy*, 1999, č. 6, s. 340.

²⁶ Hujer, O. a kol. *Příruční slovník jazyka českého (1935–1957)* 6. svazek. Praha : Česká akademie věd a umění, Státní nakladatelství učebnic 1948–1951.

Z citovaného ustanovení lze dovodit, že právo na odpověď je možno uplatnit pouze v případě, kdy sdělení difamační povahy uveřejněné v médiích obsahuje skutková tvrzení a nikoli hodnotící soudy. Při posouzení oprávněnosti užití práva na odpověď je pak důležitá pravdivost uveřejněného sdělení, případně dojem, který takové sdělení vyvolává. Předmětem práva na odpověď dle ustanovení § 10 TZ jsou totiž nejen tvrzení nepravdivá, kdy odpověď má uvést toto tvrzení na pravou míru, ale také tvrzení neúplná, která má odpověď doplnit a tvrzení zkreslující, jež má odpověď upřesnit.

Lze jistě polemizovat o tom, zda je uplatnění práva na odpověď tiskovým zákonem upraveno dostatečně a zda by jeho uplatnění nebylo vhodné rozšířit či naopak zúžit. Otázkou také je, zda je možno institut odpovědi uplatnit pouze v případech, kdy difamační tvrzení bylo zcela nepravdivé nebo i v jiných případech, kdy lze uveřejněné skutkové tvrzení ve své podstatě označit pravdivé. Mám však za to, že i zdánlivě pravdivé tvrzení je možno podat takovým způsobem, aby bylo způsobilé vyvolat zcela klamný dojem a že je tedy možno využít právo na odpověď také v případě pravdivých skutkových tvrzení, která ovšem ve svém důsledku zkreslují skutečnost.

Naopak rozšíření práva na odpověď i na uveřejněné hodnotící úsudky by, dle mého názoru, znamenalo zcela nepřiměřené omezení svobody projevu. Domnívám se, že v této souvislosti je možno souhlasit s názorem, že rozšíření práva na odpověď i na hodnotící úsudky by mohlo vést k neúnosným zásahům do vlastního tiskového zpravodajství. Uveřejňování odpovědí dotčených osob by navíc v takovém případě mohlo mít za následek nezpůsobilost periodického tisku plnit svou informační a kontrolní úlohu.²⁷

Poskytnutí odpovědi může požadovat jak fyzická osoba, která byla dotčena na své cti, důstojnosti či bylo jinak zasaženo do jejího soukromí, ale také právnická osoba v případě, že bylo dotčeno její jméno nebo dobrá pověst. Nezbytnou podmínkou uplatnění práva na odpověď však je, že oprávněný subjekt má ke sdělení určitý individuální vztah a není tak možné, aby se práva na odpověď dotčená osoba domáhala pouze z titulu příslušnosti k nějaké skupině, o které bylo skutkové tvrzení uveřejněno. K individualizaci však není potřeba, aby difamační sdělení obsahovalo přímo jméno

---

²⁷ Doležilek, J. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. Právní rozhledy, 1999, č. 10, s. 433.

dotčené osoby. Postačí, pokud je možno určitou osobu na základě skutkového tvrzení jednoznačně identifikovat.

Odpověď, které se dotčený subjekt domáhá, musí být vždy přiměřená sdělení, které mělo údajně zasáhnout do jeho osobnostních práv. Přiměřenost odpovědi je přitom posuzována zejména co do rozsahu. Je-li tedy napadána pouze část skutkového tvrzení, je možno požadovat omluvu pouze za tuto část. Z textu odpovědi musí být dále také patrné, kdo ji činí.

Procesní postup při uplatnění práva na odpověď upravuje ustanovení § 12 TZ. Dle tohoto ustanovení může osoba, která se cítí dotčena na svých osobnostních právech a domáhá se práva na odpověď, požádat vydavatele periodického tisku o uveřejnění odpovědi, přičemž taková žádost musí mít písemnou formu. Návrh dotčené osoby bude obsahovat požadované znění odpovědi a pokud tento návrh splňuje veškeré zákonné náležitosti, stanoví tiskový zákon povinnost vydavatele takovou odpověď uveřejnit. S ohledem na charakter odpovědi se lze domnívat, že vydavatel není oprávněn text odpovědi měnit či upravovat, a to ani pokud neodpovídá formálním zákonným požadavkům. Tento názor ostatně sdílí i soudní praxe, která dokonce stanoví, že do textu odpovědi nemá možnost zasahovat ani soud, jelikož je v takovém případě vázán žalobním petitem.²⁸

Tiskový zákon stanoví pro uplatnění práva na odpověď třicetidenní prekluzivní lhůtu, přičemž pro počítání lhůt se zde uplatní obecné zásady občanského práva.²⁹ Žádosti, která splňuje zákonné náležitosti a je podána ve lhůtě, musí vydavatel vyhovět a uveřejnit odpověď, i když existují také výjimky z tohoto pravidla (viz níže). Tiskový zákon také zakazuje tzv. řetězení odpovědí když stanoví, že nelze požadovat uveřejnění odpovědi na již zveřejněnou odpověď.

Pro uveřejnění odpovědi stanoví tiskový zákon pro vydavatele periodického tisku lhůtu osmi dnů, ve které je možno technicky zajistit uveřejnění odpovědi i v týdenících. V případech, kdy jsou tiskoviny vydávány v delších intervalech, lze lhůtu prodloužit. Vydavatel musí dle ustanovení § 13 TZ odpověď uveřejnit zásadně ve stejném periodickém tisku, v němž bylo uveřejněno napadené sdělení. Pokud z jakýchkoli důvodů není možné uveřejnit odpověď ve stejném tisku, například

---

²⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2001, sp. zn. 1 Co 245/2001.

²⁹ Viz ustanovení § 122 ObčZ.

z důvodu jeho zániku, předpokládá zákon možnost dohody mezi poškozenou osobou a vydavatelem o tom, kde bude odpověď uveřejněna.

Ustanovení § 13 TZ znovu zdůrazňuje přiměřenost a také rovnocennost odpovědi, a to jak vzhledem k rozsahu napadeného sdělení, tak také k jeho umístění a formě. Lze mít za to, že pro splnění požadavku přiměřenosti umístění uveřejnění odpovědi nebude nutno vždy trvat na uveřejnění na stejné stránce dané tiskoviny, ale postačí, pokud bude odpověď umístěna alespoň ve stejné části.³⁰ Tento názor je oprávněný zejména z toho důvodu, že rozvržení periodického tisku se může v čase měnit a není tedy možno trvat na tom, aby byla odpověď uveřejněna přímo na totožné stránce. Musí však být vždy splněna podmínka, aby místo uveřejnění odpovědi bylo stejně hodnotné jako místo původního sdělení. Pokud se týká formy, je důležité, aby odpověď byla rovnocenná vzhledem k jejímu grafickému ztvárnění či barvě.

Základním omezením však zůstává požadavek, aby se odpověď omezila pouze na skutková tvrzení, kterými jsou upřesňovány či uváděny na pravou míru původní sdělení. Pokud tedy dotčená osoba v navrhovaném znění odpovědi použije jakékoli vlastní hodnotící soudy či komentáře, je nutno takovou odpověď odmítnout jako celek.

Text odpovědi by se měl vždy omezit na pouhé popření prvotního sdělení, které by mělo do jisté míry mít také návaznost na toto původní sdělení. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že pokud navržené znění odpovědi není schopno omezit se pouze na skutková tvrzení, která uvádějí na pravou míru původní sdělení, a to z jakéhokoli důvodu (např. pro logické nedostatky kompozice textu), nemůže být uveřejnění takové omluvy vyhověno. Dotváření odpovědi přitom není věcí soudů.³¹

Jak již bylo uvedeno výše, tiskový zákon stanoví také výjimky z povinnosti vydavatele uveřejnit odpověď. Případy, kdy povinnost vydavatele není dána, jsou stanoveny v ustanovení § 15 TZ. Zařazení tohoto ustanovení do tiskového zákon reflektovalo zejména připomínky novinářské veřejnosti upozorňující na možné nepřiměřené důsledky bezvýhradné povinnosti vydavatele uveřejnit odpověď. Na základě tohoto ustanovení tedy vydavatel není povinen odpověď uveřejnit, pokud by tím byl spáchán trestný čin či správní delikt, pokud by to bylo v rozporu s dobrými

---

³⁰ Srov. např. Doležilek, J. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. Právní rozhledy, 1999, č. 10, s. 435.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 30 Cdo 2711/2006.

mravy nebo v případě, kdy předmětné sdělení bylo pouze citací třetí osoby a bylo jako takové označeno. Výjimky upravené v tomto ustanovení se pak použijí nejen pro možnost odepřít uveřejnění odpovědi, ale také dodatečného sdělení (viz níže).

V případě, že vydavatel žádosti dotčené osoby o uveřejnění odpovědi nevyhoví, má taková osoba právo domáhat se svého práva u soudu dle ustanovení § 14 TZ, a to v prekluzivní lhůtě 15 dnů po uplynutí lhůty stanovené pro uveřejnění odpovědi. Návrh soudu může podat právě osoba, která žádala po vydavateli uveřejnění odpovědi a žaloba bude znít na plnění. Pro úplnost je nutno dodat, že věcně příslušným k projednání této věci bude dle ustanovení § 9 odst. 2 písm. a) OSŘ krajský soud a místně příslušným bude ve smyslu ustanovení § 85a OSŘ krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud vydavatele.

Možnost uplatnit právo na odpověď u soudu a domoci se tak uveřejnění odpovědi je přitom zcela nezbytným předpokladem pro efektivní použití tohoto prostředku ochrany osobnostních práv i když se nejedná o primární řešení tak jako je tomu u žaloby na ochranu osobnosti. Rozsudek má v takovém případě deklaratorní povahu, je však nutno poukázat na to, že soudní řízení může trvat dlouhou dobu, což podstatně snižuje možný účinek a celkově také funkčnost institutu odpovědi.

Nejvyšší soud nedávno ve své rozhodovací praxi vyslovil názor, že žádost o uveřejnění odpovědi nemůže být opodstatněná v případě, že dotčená osoba se již v samotném článku k předmětných skutečnostem vyjádřila.³² Tento názor je přitom přinejmenším kontroverzní a dle mého názoru odporuje účelu tiskového zákona. Tím je totiž zcela jistě zajištění práva dotčeného subjektu domáhat se uveřejnění odpovědi na difamující tvrzení, kterou je tento subjekt oprávněn sám zformulovat. Účel odpovědi tak z tohoto pohledu není naplněn pouhým vyjádřením dotčeného subjektu v předmětném článku tak, jak tvrdí Nejvyšší soud. Tiskový zákon nadto výslovně upravuje výjimky z práva uveřejnit odpověď, ale tento případ mezi zákonem stanovenými výjimkami uveden není.

Dikce některých ustanovení tiskového zákona upravujících institut odpovědi by přitom mohla svádět k závěru, že smyslem odpovědi je ve své podstatě vlastní vylíčení věci, která byla předmětem sdělení v periodickém tisku. Tento závěr však není správný. Při výkladu ustanovení tiskového zákona je nutno mít na paměti, že účelem tohoto

---

³² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007.

důležitého institutu je toliko zajistit ochranu subjektů před nepravdivými, neúplnými či jinak zkreslenými skutkovými tvrzeními uveřejněnými v periodickém tisku.

2.3.2 Institut dodatečného sdělení

Institut dodatečného sdělení byl do českého právního řádu zaveden, stejně jako institut odpovědi, tiskovým zákonem. Tento institut vychází z obecného právního principu presumpce nevinny a přímo na něj navazuje. Nevztahuje se však pouze na presumpci nevinny v řízení trestním, ale také v řízení přestupkovém či v řízení o správních deliktech právnických osob.

Institut dodatečného sdělení je upraven v ustanovení § 11 TZ. Podstatou tohoto institutu je, že pokud bylo v periodickém tisku uveřejněno jakékoli sdělení o trestním řízení, přestupkovém řízení proti fyzické osobě či řízení o správním deliktu proti právníce osobě, které nebylo pravomocně ukončeno a tuto osobu lze na základě tohoto sdělení identifikovat, má taková osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění informace o konečném výsledku tohoto řízení. Vydavatel má v takovém případě povinnost tuto informaci o pravomocném rozhodnutí jako dodatečné sdělení uveřejnit.

Předpokladem uplatnění dodatečného sdělení tedy je jednoznačná identifikace osoby na základě sdělení v periodickém tisku a dále skutečnost, že předmětné řízení nebylo dosud pravomocně skončeno. Pokud by byla veřejnosti poskytnuta zpráva o tom, že řízení bylo pravomocně skončeno, mohla by se dotčená osoba domáhat ochrany pouze, pokud by šlo o informaci nepravdivou, neúplnou či zkreslenou a v takovém případě by pak přicházelo v úvahu uplatnění práva na odpověď.

Jak již bylo výše uvedeno, dle ustanovení § 11 TZ má dotčená osoba právo dožadovat se „uveřejnění informace“ o konečném výsledku řízení. Tiskový zákon ani jiný předpis však žádným způsobem nevykládá pojem „informace“ a je tedy možno usuzovat, že se bude jednat o určitou zprávu či údaj o tom, jaký byl konečný výsledek řízení, o kterém tisk dříve informoval. Pokud je to nezbytné, mělo by dodatečné sdělení obsahovat také informace o tom, za jaký skutek byla osoba stíhána, včetně jeho právní kvalifikace a okolnosti jeho pravomocného skončení, včetně jeho způsobu a důvodu.

Nad rámec dodatečného sdělení jsou již ale jakákoli další subjektivní hodnocení tohoto rozhodnutí.³³

O uveřejnění dodatečného sdělení musí dotčená osoba požádat vydavatele nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým bylo řízení pravomocně skončeno, jinak jí právo na jeho uveřejnění zanikne.

Důvodem zavedení institutu dodatečného sdělení do znění tiskového zákona bylo zejména předcházet situacím, kdy tisk nejprve informuje veřejnost o probíhajícím trestním či jiném řízení nebo o obvinění určité osoby ze spáchání protiprávního činu, ale posléze již neinformuje o tom, že toto řízení bylo zastaveno, obvinění staženo, atd. Takové jednání je zcela jistě způsobilé zasáhnout do osobnostních práv subjektů, jichž se předmětná informace týká a osobní čest či dobrá pověst těchto subjektů by tak mohla být v očích veřejnosti narušena. Možnost domáhat se uveřejnění dodatečného sdělení zavádí účinnou obranu proti případným podobným zásahům do práv na ochranu osobnosti.

Pro úplnost je nutno doplnit, že pro úpravu dalších náležitostí žádosti o uveřejnění dodatečného sdělení, podmínek jeho uveřejnění a případně možnosti uplatnění práva na uveřejnění dodatečného sdělení u soudu se přiměřeně použijí ustanovení tiskového zákona o uveřejnění odpovědi.

2.4 Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Zák. č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání reguluje činnost rozhlasu a televize. Účelem zákona je dle ustanovení § 1 ZPRTV upravit práva a povinnosti právnických a fyzických osob při provozování rozhlasového a televizního vysílání. Rozhlas a televizi je možno zařadit mezi tzv. elektronická média. Za elektronická média lze přitom považovat taková média, která přenášejí informace svým adresátům elektronickou formou.

Současný ZPRTV nahradil právní úpravu obsaženou v zákoně č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a dále v zákoně č. 103/1992 Sb., o Radě České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání. Nejvýznamnějším důvodem

---

³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. června 2004, sp. zn. 1 Co 231/2002.

pro přijetí nové právní úpravy byla snaha zákonodárce reflektovat evropskou právní úpravu, obsaženou zejména ve Směrnici Rady č. 89/553/EEC, č. 97/35/EC („Směrnice o televizi bez hranic“) a také v Úmluvě Rady Evropy o přeshraniční televizi. Nová úprava však měla také řešit některé nedostatky dosavadních právních předpisů, a to zejména nepřesnosti ohledně podmínek udělování licencí. Vymezení pravomocí a působnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání bylo novou právní úpravou zařazeno přímo v ZPRTV. Řada ustanovení starého zákona však zůstala nezměněna a byla pouze přesunuta do nové právní úpravy.

Ve srovnání s právní úpravou tisku se regulace elektronických médií vyznačuje větší rigiditou, jelikož ZPRTV stanoví pro provozovatele rozhlasového a televizního vysílání celou řadu povinností, které provozovatelé jiných médií nemusí splňovat. Příčinou tohoto stavu může být jednak to, že na rozdíl například od tiskovin je počet elektronických médií do značné míry omezen technickými faktory, ale také skutečnost, že elektronická média již ze své podstaty oslovují největší počet adresátů informací a nejmasivněji tak ovlivňují širokou veřejnost.

Úvodní ustanovení zákona upravují definice jednotlivých pojmů, přičemž tyto definice byly z velké části převzaty z výše zmíněné Směrnice o televizi bez hranic a z Úmluvy o přeshraniční televizi. Z těchto definic je pro následující výklad vhodné uvést alespoň některé.

Dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) ZPRTV se rozhlasovým a televizním vysíláním rozumí *„poskytování pořadů a dalších částí vysílání uspořádaných v rámci programu, včetně služeb přímo souvisejících s programem, provozovatelem vysílání veřejnosti prostřednictvím sítí elektronických komunikací v podobě chráněné nebo nechráněné podmíněným přístupem za účelem simultánního sledování pořadů a dalších částí vysílání.“* Tato definice je doplněna ustanovením § 2 odst. 3, 4 a 5 ZPRTV, která stanoví, co se za rozhlasové a televizní vysílání nepovažuje. V souvislosti s definicí rozhlasového a televizního vysílání je nutno upozornit na aktuální zásadní změny, které přinesl zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání. Tento právní předpis zavedl nově regulaci služeb obdobných televiznímu vysílání, které jsou uživateli poskytnuty v jím zvoleném čase, tzv. audiovizuálních služeb na vyžádání. Za tyto služby je přitom považováno zejména internetové vysílání. Tento zákon také novelizoval ZPRTV a nově je tedy dohled nad internetovým vysíláním

svěřen Radě pro rozhlasové a televizní vysílání a je podmíněn udělením licence. Tento zákon reagoval nejen na vzrůstající potřeby regulace internetového vysílání v souvislosti s rychlým vývojem nových technologií, ale zejména opět na evropskou právní úpravu, konkrétně na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2010/13/EU. Pro úplnost je nutno dodat, že ZPRTV internetové vysílání označuje jako „zvláštní přenosový systém“ (§ 12 odst. 3 písm. c) ZPRTV).

ZPRTV nově rozlišuje dva typy vysílání, a to vysílání „původní“ a „převzaté“. Pod pojmem převzaté rozhlasové a televizní vysílání se rozumí dle ustanovení § 2 písm. b) ZPRTV *„příjem vysílání původních rozhlasových a televizních programů nebo jejich podstatných částí, včetně služeb přímo souvisejících s programy nebo s podstatnými částmi programu, a jejich současné, úplné a nezměněné šíření pro veřejnost prostřednictvím sítí elektronických komunikací; za nezměněné šíření se považuje i šíření české verze televizního programu prvotně vysílaného v cizím jazyce“*. Pro provozování převzatého vysílání je nutná registrace provozovatele dle ustanovení § 26 a násl. ZPRTV.

Rozhlasové či televizní vysílání je provozováno „provozovatelem vysílání“. Dle ustanovení § 2 písm. g) ZPRTV je provozovatelem rozhlasového a televizního vysílání *„právníká nebo fyzická osoba, která sestavuje program, včetně služeb přímo souvisejících s programem, určuje způsob organizace rozhlasového a televizního vysílání a má za toto vysílání redakční odpovědnost, a pod zvukovým nebo obrazovým označením, jež program a služby přímo související s programem nezaměnitelně identifikuje, tento program a služby přímo související s programem prvotně šíří nebo prostřednictvím třetích osob nechává šířit“*. V České republice existuje tzv. duální systém, ve kterém elektronická média provozují jednak veřejnoprávní subjekty na základě zvláštních zákonů (Česká televize a Český rozhlas) a dále pak subjekty, které se provozovateli rozhlasového či televizního vysílání stali na základě udělení licence. Veřejnoprávní provozovatelé jsou tedy zřízeni zákonem, nejde však o subjekty státem přímo řízené, ale o do značné míry nezávislé právní osoby. Jejich povinnosti plynoucí ze zřizovacího zákona je však poskytování veřejné služby. Soukromí či komerční provozovatelé jsou naproti tomu založeni na základě soukromoprávního úkonu a jejich hlavním zdrojem financování je právě provozování vysílání. Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání v této souvislosti rozlišuje

provozovatele, který provozuje vysílání na základě zvláštních právních předpisů (veřejnoprávní provozovatel) a provozovatele, který vysílání provozuje na základě licence či na základě registrace (soukromý provozovatel). Provozovatelem převzatého vysílání je poté dle ustanovení § 2 písm. h) ZPRTV „*právnícká nebo fyzická osoba, která rozhoduje o skladbě programů převzatého vysílání, včetně služeb přímo souvisejících s programy převzatého vysílání, a která tyto programy a služby s nimi přímo související šíří nebo prostřednictvím třetích osob nechává v úplné a nezměněné podobě šířit na základě oprávnění k provozování převzatého vysílání*“.

Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání výslovně upravuje práva a povinnosti provozovatelů vysílání a provozovatelů převzatého vysílání v ustanoveních § 31 a násl. Povinnosti provozovatelů lze přitom rozdělit do dvou základních kategorií, a to na negativní a pozitivní. Pro celkový přehled o této problematice považuji za vhodné uvést alespoň nejdůležitější z nich.

Pokud se týká povinností negativních, je dle ustanovení § 31 odst. 2 a 3 ZPRTV zcela zásadní povinností provozovatele zajistit poskytování objektivních a vyvážených informací a zřetelné oddělení případných hodnotících komentářů od zpravodajských informací. Ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech je pak provozovatel povinen zajistit jejich objektivitu a nepřipustit tak jednostranné zvýhodňování žádné politické strany či politického hnutí. Na dodržování této povinnosti má dohlížet zejména Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Je však nutno podotknout, že „objektivita a vyváženost“ jsou poměrně neurčité pojmy a ZPRTV tak dává správnímu úřadu poměrně velký prostor ke správnímu uvážení. Tento přístup bezpochyby umožňuje posoudit konkrétní případy s ohledem na jejich individuální okolnosti, na druhé straně však také zároveň klade mnohem větší požadavky na kvalitu rozhodování Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Tento orgán tak při posuzování jednotlivých případů musí přihlížet také k principu právní jistoty provozovatele rozhlasového a televizního vysílání, resp. předvídatelnosti rozhodování správního orgánu. Předmětem stížností diváků na obsah vysílání bývá často také nedodržení povinnosti provozovatele podle ustanovení § 32 odst. 1 písm. e) a g) ZPRTV. Dle těchto ustanovení se musí provozovatel rozhlasového a televizního vysílání zdržet zařazování pořadů, které jsou způsobilé narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí nebo mladistvých, a to z důvodů pornografického či hrubě násilného obsahu.

Mezi nejvýznamnější pozitivní povinnosti provozovatelů vysílání lze zařadit povinnost poskytnout státním orgánům a orgánům územní samosprávy nezbytný vysílací čas pro důležitá oznámení v naléhavém veřejném zájmu (např. o vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu, válečného stavu nebo opatření na ochranu veřejného zdraví) vyplývající z ustanovení § 32 odst. 1 písm. k) ZPRTV. Další pozitivní povinnost plyne provozovateli celoplošného vysílání např. z ustanovení § 32 odst. 2 ZPRTV, dle kterého je takový provozovatel povinen opatřit alespoň 15 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky pro osoby se sluchovým postižením a alespoň 2 % vysílaných pořadů zpřístupnit pro osoby se zrakovým postižením. Účelem zakotvení pozitivních povinností v ZPRTV je snaha zákonodárce chránit určitý veřejný zájem. Je zřejmé, že veřejným zájmem v tomto smyslu může být jednak ochrana života a zdraví občanů státu, ale také například snaha zajistit kulturní specifika pořadů a práva určitých minorit.

2.4.1 Regulace elektronických médií

Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání upravuje také formu a způsob dohledu nad mediálním trhem, regulaci přístupu k němu a dozor nad řádným výkonem práv a povinností provozovatelů televizního a rozhlasového vysílání. Tyto činnosti vykonává nezávislý orgán státní správy, kterým je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále také jen „Rada“).

Pro pochopení postavení a fungování Rady považuji za nutné nejprve stručně nastínit samotné důvody regulace elektronických médií a také její způsoby. Kontrola mediálního trhu, zejména pak trhu elektronických médií, je nutná především s ohledem na zajištění podmínek zdravé hospodářské soutěže, plurality médií, kulturních specifík pořadů a také vysílání menšinových programů. V neposlední řadě je kontrolní orgán nezbytný také pro zpracování případných stížností diváků na obsah vysílání a jeho úkolem je tak mimo jiné také plnit funkci určitého zprostředkovatele mezi diváky a provozovateli vysílání.

Pojem regulace elektronických médií však v žádném případě nelze chápat jako přímé řízení médií orgány veřejné moci. Účelem regulace není přímo určovat

směřování a obsah médií, ale pouze stanovit rámec, v němž se média mohou volně pohybovat a eliminovat tak možná rizika, která vůči veřejnému zájmu vyvstávají v souvislosti s provozováním těchto médií. Regulaci elektronických médií můžeme rozdělit do dvou základních oblastí a to na regulaci preventivní a regulaci následnou.

Preventivní regulace spočívá ve stanovení přesných podmínek, které je nutno splnit k provozování určitého druhu média. Konkrétní podmínky, nezbytné pro vstup na mediální trh přitom nesmí být jakkoli diskriminační. Současná právní úprava ZPRTV je postavena na licenčním principu, přičemž licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání může být provozovateli samozřejmě udělena pouze, pokud splní veškeré zákonné podmínky. Po splnění základních podmínek nutných pro samotné udělení licence musí ovšem provozovatel dodržovat také následné podmínky pro to, aby si licenci udržel. Obecně lze shrnout, že preventivní regulace se zaměřuje zejména na oblast vlastnické struktury provozovatele vysílání, což má zabránit případnému nežádoucímu křížení vlastnictví na mediálním trhu, a dále zejména na obsahovou a geografickou činnost elektronických médií, která se ale v této fázi vztahuje zejména ke stanovení licenčních podmínek.

Následná regulace se poté zaměřuje důsledněji právě na obsah sdělení, která média přenášejí, tedy zejména na jejich objektivitu, vliv na děti, či dodržování kvót pro evropskou a nezávislou tvorbu. Jedná se tedy ve své podstatě o souhrn specifických požadavků pro vybraný typ médií, které se uplatní vedle obecných limitů stanovených právním řádem, přičemž následná regulace je uskutečňována prostřednictvím celé škály prostředků od analýz a zákroků regulačních orgánů až po rozhodnutí legislativních a soudních orgánů. Při této následné regulaci jsou v zásadě kladeny vyšší požadavky na elektronická média, která mají větší dopad na společnost a která tedy nesou větší míru odpovědnosti.

Jak již bylo zmíněno výše, dle ZPRTV dohlíží na regulaci elektronických médií v České republice Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. V zák. č. 103/1992 Sb. byla Rada v podstatě upravena jako státní orgán sui generis, přičemž ale vykonávala státní správu. Tento zjevný nesoulad s ústavními principy byl odstraněn až ZPRVT, který již Radu napříště upravuje jako správní orgán.

Personální obsazení Rady je upraveno v ustanovení § 7 ZPRTV. Dle tohoto ustanovení Radu tvoří třináct členů, kteří jsou do funkce jmenováni předsedou vlády na

návrh Poslanecké sněmovny vždy na funkční období šesti let.³⁴ Vzhledem k tomu, že kandidáty na pozice členů Rady navrhuje Poslanecká sněmovna, je zřejmá jejich poměrně úzká vazba na politické strany. Tento fakt se projevuje také v tom, že řada členů Rady dříve vykonávala funkci poslance či senátora. Také z tohoto důvodu je důležitá nestrannost jednotlivých členů, kterou mají zajistit zejména ustanovení § 7 odst. 10 až 12 ZPRTV. Členové Rady mají tedy povinnost vykonávat svou funkci nezávisle a nestranně a nesmějí k výkonu své funkce přijímat od kohokoli pokyny či instrukce. Zakázán je také výkon jakékoli, byť neplacené, funkce v orgánech společností, které podnikají v oblasti hromadných sdělovacích prostředků, audiovize a reklamy.

Zárukou nestrannosti členů Rady by měla být také jejich poměrně snadná odvolatelnost.³⁵ Jedním z důvodů odvolání tak může být i skutečnost, že se člen Rady dopustil takového jednání, které zpochybňuje jeho nestrannost, nezávislost nebo nestrannost Rady. Přes všechny tyto záruky, které ZPRTV upravuje, mám za to, že provázanost mezi členy Rady a politickými stranami existuje a může tak negativně ovlivňovat samotné rozhodování Rady. Z tohoto pohledu by tedy bylo zřejmě vhodné, aby byla možnost navržení kandidátů do Rady rozdělena do více státních institucí a případně rozšířena i do řad odborné veřejnosti. Domnívám se, že taková změna by prospěla i k větší autoritě Rady a důvěře v její rozhodnutí.

Těžiště působnosti Rady tkví právě v oblasti regulace elektronických médií tak, jak již bylo nastíněno výše. Rada se ve své činnosti zaměřuje na regulaci preventivní i následnou. Preventivní regulace probíhá zejména v rámci tzv. licenčního řízení, které upravují ustanovení § 12 a násl. ZPRTV.

Zákon rozlišuje dva typy licenčního řízení, a to:

a) licenční řízení o udělení licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání šířeného prostřednictvím vysílačů (tzv. terestrické či pozemní vysílání), upravené v Hlavě I (ustanovení § 12 až 24) ZPRTV; a

b) licenční řízení k provozování rozhlasového nebo televizního vysílání šířeného prostřednictvím družic, kabelových systémů a zvláštních přenosových

---

³⁴ Ust. § 7 odst. 1 a 2 ZPRTV.

³⁵ Ust. § 7 odst. 6 a 7 ZPRTV.

systemů a k provozování zemského digitálního rozhlasového nebo televizního vysílání šířeného prostřednictvím vysílačů, upravené v Hlavě II (ustanovení § 25) ZPRTV.

Licenční řízení ad a) je přitom společné pro všechny žadatele, kteří se uchází o udělení licence a splní zákonné podmínky. Rada poté provede veřejné slyšení těchto žadatelů, posoudí jejich programové záměry a při posuzování jednotlivých žádostí pak postupuje podle ustanovení § 17 ZPRTV. Je však třeba připomenout, že v tomto řízení žadatelé na udělení licence nemají žádný právní nárok.

Naproti tomu licenční řízení ad b) je zahajováno z podnětu žadatele, který je jeho jediným účastníkem. V tomto řízení je Rada oprávněna pouze posoudit, zda žadatel splňuje podmínky upravené v ustanovení § 13 odst. 3 ZPRTV a zda žadatelem navrhovaná programová skladba splňuje podmínky dle ustanovení § 31 a 32 odst. 1 ZPRTV. V případě, že jsou tyto zákonné podmínky splněny, má žadatel na udělení licence zákonný nárok a Rada tedy musí rozhodnout o jejím udělení. Rada má také možnost udělit tzv. krátkodobou licenci dle ustanovení § 22 ZPRTV.

Do oblasti preventivní regulace elektronických médií je nutno zahrnout také řízení o registraci, upravené v ustanoveních § 26 a násl. ZPRTV. Registrace opravňuje provozovatele, při splnění zákonných podmínek, k provozování převzatého vysílání prostřednictvím sítě elektronických komunikací.

V oblasti regulace následné je zásadní ustanovení § 5 písm. a) ZPRTV, dle kterého Rada vykonává dohled nad dodržováním právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a podmínek stanovených v rozhodnutí o udělení licence či v rozhodnutí o registraci. Rada má dle ustanovení § 5 písm. g) ZPRTV mimo jiné také povinnost monitorovat obsah rozhlasového a televizního vysílání a může případně na základě svých zjištění zahájit z vlastního podnětu správní řízení. Správní řízení však lze zahájit také z podnětu stěžovatelů z řad diváků. Rada je oprávněna ukládat za porušení zákona sankce, přičemž dle ustanovení § 60 ZPRTV je možno za porušení zákona v některých případech uložit pokutu v horní výši až 10 milionů Kč. Proti rozhodnutí Rady o uložení sankce lze podat žalobu podle zák. č. 150/2002 Sb. soudní řád správní, která má odkladný účinek.

Na kontrolu činnosti elektronických médií a jejich regulaci dohlíží vedle Rady také další orgány, jejichž pravomoc a působnost je však upravena v jiných právních předpisech. Jedním z těchto orgánů je Rada České televize (dále jen „Rada ČT“),

ustavená na základě zák. č. 483/1991 Sb., o České televizi. Prostřednictvím Rady ČT uplatňuje veřejnost své právo na kontrolu České televize a řádného využívání veřejných prostředků. Členy Rady ČT volí a odvolává Poslanecká sněmovna a to takovým způsobem, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, kulturní, sociální a politické názorové proudy. Rada ČT zejména schvaluje rozpočet a závěrečný účet České televize, kontroluje plnění rozpočtu a jmenuje a odvolává generálního ředitele.

Obdobnou pozici má Rada Českého rozhlasu ve vztahu k rozhlasovému vysílání, jejíž pravomoc a působnost je upravena v zák. č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu.

Významným orgánem v oblasti regulace elektronických médií je také Rada pro reklamu. Tento orgán však není orgánem státní správy jako výše uvedené instituce, ale pouze neziskovým sdružením s právní subjektivitou, jehož úkolem je autoregulačně působit v oblasti reklamy. Rozhodnutí Rady pro reklamu nejsou právně vynutitelná a jsou pouze dobrovolně závazná pro její členy. Mohlo by se zdát, že Rada pro reklamu určitým způsobem konkuruje Radě pro rozhlasové a televizní vysílání, která vykonává působnost v oblasti reklamy na základě zák. č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy. V praxi však Rada pro reklamu, zjednodušeně řečeno, doplňuje činnost Rady pouze o určitý etický rozměr.

2.4.2 Institut odpovědi a institut dodatečného sdělení

Právo na odpověď a právo na uveřejnění dodatečného sdělení jsou v ZPRTV upraveny v zásadě shodně s ustanoveními tiskového zákona. Není tedy nutno věnovat se těmto institutům na tomto místě podrobně znovu a postačí odkázat na jejich výklad uvedený v kapitolách 2.3.1 a 2.3.2 výše. Pro účely ZPRTV je pak pouze nezbytné brát v potaz odlišnosti povahy elektronických médií ve vztahu v tiskovinám.

3. Ochrana osobnosti v soudní judikatuře

V oblasti práva na ochranu osobnosti hraje judikatura soudů zcela zásadní a nezastupitelnou roli. V problematice osobnostních práv se prolíná velké množství práv,

hodnot a také ústavně zaručených principů a velmi často zde navíc dochází přímo k jejich vzájemné kolizi. Oblast ochrany osobnosti je tedy snad ještě více, než kterákoli jiná oblast práva závislá na rozhodovací praxi jak obecných soudů, tak zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu České republiky a také Evropského soudu pro lidská práva.

Řadu sporů o ochranu osobnosti lze zcela jistě označit jako tzv. hard cases. Tímto termínem jsou označovány spory, které nejsou vůbec právně determinované anebo u nichž „*korektní, tj. v právním myšlení obvyklou aplikací standardních interpretačních postupů lze dospět k diametrálně odlišným řešením*“³⁶

Judikatura však v této oblasti nejen dotváří zákonnou úpravu a ukazuje návod k interpretaci zákona, ale je také zásadní inspirací pro zákonodárce při začleňování nových právních institutů do připravované právní úpravy. Je tedy zcela zřejmé, že funkce judikatury v oblasti ochrany osobnosti je nenahraditelná a její znalost je pro orientaci v této problematice naprosto nezbytná.

V této kapitole se pokusím rozebrat některé vybrané otázky práva na ochranu osobnosti. Jelikož rozsah práce neumožňuje věnovat se podrobně veškerým problematickým otázkám ochrany osobnosti, rozhodl jsem se zaměřit na otázky, které jsou pro ochranu osobnosti v mediálním právu stěžejní a pro jejichž výklad je právě soudní judikatura zcela nepostradatelná. V některých případech je pro zajímavost a ucelenou analýzu předmětné problematiky uvedena také relevantní judikatura angloamerických soudů v komparativním pohledu.

3.1 Konflikt práva na ochranu osobnosti a práva na svobodu projevu

Instituty ochrany osobnosti a svobody projevu lze pokládat za jedny ze základních principů, na nichž stojí demokratický právní řád. Přesto se ústavně zaručená ochrana osobnostních práv dostává v praxi zpravidla do konfliktu právě s taktéž ústavně zaručenou ochranou svobody projevu a právem na informace. Řešení tohoto konfliktu pochopitelně nemůže být upraveno v zákonných normách a zůstává tedy na judikatuře soudů a na jejich posouzení. Jelikož střet mezi těmito elementárními

---

³⁶ Holländer, P. Ústavněprávní argumentace, ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu. Praha: Linde nakladatelství s.r.o., 2003, s. 16.

demokratickými principy je pro rozhodování sporů o ochranu osobnosti zcela zásadní, je nutno věnovat mu náležitou pozornost.

Svoboda projevu i ochrana osobnosti vycházejí z totožných hodnotových východisek demokratické společnosti, přičemž nejdůležitějším z nich je ochrana člověka jako svobodné individuality. Tyto instituty tedy představují rovnocenné hodnoty, které se navíc vzájemně doplňují, což potvrzuje také judikatura Ústavního soudu.³⁷ Právo na ochranu osobnosti vyplývá zejména z ustanovení čl. 10 Listiny, ve kterém je zakotveno právo každého na lidskou čest, osobní důstojnost, dobrou pověst a ochranu jména, ale také na ochranu před neoprávněných zasahováním do soukromého a rodinného života. Svobodu projevu naproti tomu zakotvuje ustanovení čl. 17 Listiny. Dle tohoto článku je zaručena svoboda projevu a právo na informace, přičemž každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem.

Přesto, že tyto instituty vycházejí ze stejných zásad a vzájemně se mají doplňovat, může v praxi dojít, jak již bylo naznačeno, k jejich střetu či konfliktu. V případě takového konfliktu pak již nedochází k vzájemnému doplňování těchto právních principů, ale naopak k jejich vzájemnému zdánlivému omezování či dokonce vylučování. Povinnost zajistit výkon práva na svobodu projevu i práva na ochranu osobnosti má na základě Listiny stát. Úkolem státu tedy také je, aby mezi těmito právy zajistil vyvážený poměr a rozhodoval jejich případné střety. Stát tak činí prostřednictvím nezávislé a nestranné soudní moci, která má rozhodnout, kde svoboda projevu jednoho má ustoupit právu na ochranu osobnosti druhého a naopak.

K určení pomyslné hranice mezi předmětnými ústavně zaručenými právními hodnotami jsou tedy povolány soudy. Při určování této hranice a současně i mezi jednotlivých práv je přitom soudcům ponechán poměrně velký prostor pro vlastní úvahu a reakci na individuální situaci. Je zřejmé, že nelze určit přesný a univerzální návod pro posuzování těchto konfliktů a striktně stanovit meze jednotlivých práv. Přesto judikatura soudů a především Ústavního soudu ČR poskytuje určitá vodítka k tomu, jak při střetech těchto práv postupovat.

Zásadním rozhodnutím, ze kterého je nutno při posuzování podobných střetů vycházet a které v podstatě potvrzuje rovnost obou předmětných práv, je nález

---

³⁷ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 154/97, ve kterém soud vyslovil názor, že „*při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým. Tak to ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4 Listiny, když ukládá orgánům aplikujícím právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.*“³⁸

Pro posouzení konkrétních okolností jednotlivých případů však opět nejsou stanovena žádná přesná pravidla a je tedy úkolem obecných soudů, aby zvážily, zda v konkrétním případě preferovat ochranu osobnostních práv či upřednostnit právo na svobodu projevu. Přesto však Ústavní soud k těmto případům podotýká, že při takovém rozhodování „*musí mít soudce vždy na paměti ústavní dimenzi aplikace zákona, která se projevuje poměřováním obou ústavních práv. V individuálních věcech to pak znamená povinnost soudů interpretovat jednotlivá zákonná ustanovení v první řadě z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod.*“³⁹ Soudy tedy vždy musí postupovat dle zásady proporcionality, přičemž pro výklad a použití zákonných právních předpisů je nutno vždy brát v potaz imperativ jejich ústavně konformní interpretace a aplikace.

Při posuzování konkrétních případů a tedy při aplikaci zásady proporcionality je nutno mít na zřeteli, že právo občana na vyjádření kritiky je skutečně jedním z pilířů demokratické společnosti a je důležité, aby judikatura soudů neupřednostňovala jedno z předmětných práv před druhým a neodrazovala tak potenciální kritiky již dopředu důvodnou obavou před možným postihem. Ústavní soud k tomu podotýká, že „*každý názor, stanovisko, kritika je, a to nikoliv dokonce polemicky uvozená, zásadně přípustnou záležitostí, a to proto, že svoboda projevu dle čl. 17 odst. 1 Listiny je jednou z nejdůležitějších zásad každé demokratické společnosti.*“⁴⁰ Lze tedy dovodit, že v praxi by se měla uplatňovat presumpce přípustnosti svobody projevu, což by ve své podstatě přeci jen poněkud zvýhodňovalo a upřednostňovalo ochranu svobody projevu. K tomuto názoru se v zásadě přikláním a mám za to, že pokud není prokázán opak, měl

---

³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. února 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 2157/07.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

by být konkrétní výkon svobody projevu považován za přípustný a učiněný v mezích zákona.

Tento názor ve své podstatě koresponduje také s tzv. doktrínou preferred-position, která se již od 60. let 20. století prosazuje v judikatuře Nejvyššího soudu USA. Dle této doktríny mají politická a osobní práva preferované postavení, které zaručuje jejich nezcizitelnost a nedotknutelnost a každý zákon, který by jakkoli omezoval jejich postavení, je nutno považovat za neústavní, pokud nebude prokázán opak.⁴¹

Obdobně na otázku posuzování proporcionality nahlíží i Evropský soud pro lidská práva, který navíc zdůrazňuje povinnost řešení případného střetu těchto základní lidských práv v duchu ustanovení čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V této souvislosti pak připomíná zejména odpovědnost a povinnosti související s výkonem svobody projevu: *„Každý, kdo vykonává svou svobodu projevu, včetně novinářů, na sebe bere povinnost a zodpovědnost, jejíž rozsah závisí na situaci a použitém technickém postupu.“*⁴²

Pokud se týká konkrétních případů řešení těchto konfliktů, mám za to, že je vhodné blíže upozornit na již citovaný náleží Ústavního soudu ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96. Předmětem ústavní stížnosti a meritem tohoto sporu byl článek tvořený otázkami a odpověďmi, uveřejněný pod názvem *„Čeští spisovatelé – doba temna, rok nula“*. V tomto článku stěžovatel uvedl na adresu pana dr. S. výrok: *„Netroufám si tvrdit, co si dr. S. představuje pod pojmem kultura“*, za což mu byla obecnými soudy uložena povinnost poskytnou omluvu. V předmětném článku bylo dále uvedeno několik nepravdivých skutečností o panu dr. S.

Vrchní soud v Praze i Nejvyšší soud ČR shodně rozhodly, že kritika stěžovatele se opírala mimo jiné také o nepravdivé údaje a nebyla tudíž dána judikaturou zdůrazňovaná pravdivost údaje jako základního předpokladu uveřejněné kritiky. Ústavní soud však tyto rozsudky svým náležením zrušil a v předmětné věci dal zcela jednoznačně přednost svobodě projevu před ochranou osobnosti, když vyjádřil názor, *„že u tak významného základního práva jako je právo na svobodu projevu, nelze*

---

⁴¹ Blahož, J. Ústavní koncepce a interpretace lidských a občanských práv: srovnávací pohled. Právník, 1998, č. 7, s. 591.

⁴² Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Oberschlick proti Rakousku ze dne 23. května 1991, č. stížnosti 11662/85.

přistoupit na odpovědnost za pravdivost všech údajů, obsažených v článku, tvořeného formou otázek a odpovědí, dokonce včetně odpovědnosti za nadpis, pokud stěžovatel, nejso autorem, výslovně svůj polemický výrok vázal jen na některé skutečnosti, navíc pak v dané věci prokázané za pravdivé, a to v celém rozsahu (...).“

S tímto rozhodnutím Ústavního soudu lze jistě souhlasit. Nutno však doplnit, že Ústavní soud v předmětném nálezu dále vyjádřil názor, že jelikož byl sporný výrok uvozen polemickým způsobem („*netroufnu si tvrdit*“), je zásah do práva na ochranu osobnosti a v ústavní rovině zásah do práva podle ustanovení čl. 10 Listiny zcela vyloučen. Dle mého názoru nelze tuto zásadu v praxi aplikovat obecně, jelikož v takovém případě by bylo možno chránit v podstatě jakékoli tvrzení pouze díky uvozovací větě polemického charakteru, která by tvrzení předcházela. Dle této premisy by tak bylo chráněno například také zcela nepravdivé tvrzení, uvozené polemikou. I vzhledem k praxi bulvárních médií, které polemické uvozovací věty či otazník na konci výroku běžně používají jako alibi při zveřejňování difamujících tvrzení, není možné takový názor akceptovat. Pro posouzení legitimacy uveřejněného výroku je tedy, dle mého názoru, rozhodující nikoli uvozovací polemický výrok, ale jeho pravdivý základ a celkové vyznění. Tímto zorným úhlem je pak nutno nahlížet také na střet předmětných významných hodnot.

Lze tedy uzavřít, že při posuzování střetů práva na ochranu osobnosti a svobody projevu je nutno vždy vážit tyto vzájemně si konkurující hodnoty s ohledem na skutkový základ konkrétního střetu a jeho individuální okolnosti. Jelikož se jedná o ústavně zaručená práva, která nemohou být za žádných okolností omezena zákonnými právními předpisy, měl by soud při posuzování jejich konfliktu vždy vycházet ze zásad proporcionality a rozhodnout tak, aby obě konkurující hodnoty zůstaly v co největší míře zachovány. Případný zásah do kteréhokoliv z těchto ústavních práv by pak měl být soudem vždy náležitě odůvodněn. Pokud však není možno jednoznačně určit, kterému z těchto práv má být dána v konkrétním případě přednost, má být upřednostněna ochrana svobody projevu.

3.2 *Skutková tvrzení a hodnotící úsudky*

Jak již bylo rozebráno výše, soudní ochrany svých osobnostních práv se může domáhat každá osoba, do jejichž osobnostních práv bylo zasazeno, a to neoprávněným způsobem. Mezi tímto neoprávněným zásahem a narušením osobnostní sféry musí být přitom dána příčinná souvislost.

Pravděpodobněji nejčastěji jsou spory o ochranu osobnosti vedeny v souvislosti se zásahem do občanské cti a lidské důstojnosti fyzických osob. Zákon přímo nevyžaduje, aby neoprávněný zásah do občanské cti přímo vyvolal nepříznivé následky, ale postačí, pokud byl tento zásah způsobilý do tohoto předmětu ochrany zasáhnout.

Do cti a lidské důstojnosti lze zasáhnout v zásadě dvěma způsoby, a to buď difamujícími skutkovými tvrzeními anebo hanobícími hodnotícími úsudky neboli soudy. Tyto dvě skupiny výroků je nutno od sebe zřetelně a zásadně odlišovat. Pro posouzení neoprávněnosti zásahů do osobnostních práv se totiž pro tyto dvě skupiny uplatní zcela odlišná kritéria a pro rozhodování sporů o ochranu osobnosti je tedy kvalifikace konkrétních výroků naprosto klíčová. Stejně tak pro případné úspěšné uplatnění institutu práva na odpověď je otázka diferenciací mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími úsudky zcela zásadní. Jak již bylo uvedeno výše, institut práva na odpověď dle tiskového zákona a zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání lze užít pouze v případě, že se odpověď, jejíž uveřejnění se dotčený subjekt domáhá, vztahuje k nepravdivému, neúplnému, či zkreslujícímu skutkovému tvrzení.

Nutnost rozčlenění výroků způsobilých zasáhnout do osobnostních práv do těchto dvou skupin vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Ten v případě *Lingens proti Rakousku*⁴³ vyslovil názor, že je nutno zásadním způsobem rozlišovat mezi:

a) popisem skutečnosti - ten má vysoký stupeň přesvědčivosti, ale každý fakt vyžaduje prokázání pravdivosti (skutkové tvrzení); a

---

⁴³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. července 1986, č. stížnosti 9815/82.

b) formulací názorů - vyjádření určitého názoru je totiž spjato se subjektivním vnímáním reality a jeho pravdivost tedy nemůže být prokázána (hodnotící úsudek).

Tímto rozhodnutím byla v podstatě založena členění výroků na skutková tvrzení a hodnotící soudy. Tato zásada se pochopitelně projevila také v rozhodování českých soudů, přičemž k odlišení skutkových tvrzení a hodnotících soudů dává návod ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky: „*Skutkové tvrzení se opírá o fakt, objektivně existující realitu, která je zjiřitelná pomocí dokazování, pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. V zásadě platí, že pravdivá informace nezasahuje do posuzovaného práva právnické osoby, pokud tento údaj není např. podán tak, že zkresluje skutečnost. Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií.*“⁴⁴

3.2.1 Skutková tvrzení

Pro rozhodnutí o tom, zda je určité skutkové tvrzení difamační či nikoli je zásadní otázka posouzení jeho pravdivosti, tedy zda toto skutkové tvrzení zcela odpovídá skutečnému stavu věci.

Dle ustálené judikatury soudů již „*samo uveřejnění nepravdivého údaje, dotýkajícího se osobnosti fyzické osoby, je zpravidla zásahem do osobnostních práv.*“⁴⁵ K zásahu přitom nemusí dojít nutně pouze uvedením přímo nepravdivého údaje, ale kupříkladu také takového, který skutečný stav věci zcela zkresluje.⁴⁶ Do osobnostních práv je tedy způsobitelné zasáhnout nejen takové skutkové tvrzení, které je samo o sobě nepravdivé, ale také takové, které je sice pravdivé, ale je podáváno zkreslujícím nebo zavádějícím způsobem. Podstatný tedy bude vždy konečný dojem, který uveřejněné skutkové tvrzení zanechá v jeho adresátovi.

---

⁴⁴ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2009, sp. zn. 30 Cdo 5111/2009 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. července 1995, sp. zn. Cdon 24/95.

⁴⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2009, sp. zn. 30 Cdo 5111/2009.

Při posuzování případných neoprávněných zásahů však nelze výše uvedené závěry zcela zevšeobecňovat. Dle striktního výkladu těchto rozhodnutí by totiž provozovatelé vysílání či vydavatelé tiskovin byli odpovědní za jakékoli zveřejněné údaje či informace, které by se jakkoli odchylovaly od skutečnosti nebo ji jinak zkreslovaly. Je zcela zřejmé, že s ohledem na charakter hromadných sdělovacích prostředků a jejich úlohu ve společnosti by takový výklad byl přinejmenším velice přísný. Také z toho důvodu byly požadavky kladené na pravdivost uveřejňovaných skutkových tvrzení Ústavním soudem poněkud „zmírněny“. Ústavní soud vyslovil názor, že *„je nutno respektovat určitá specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), který v určitých případech musí - především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem - přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkreslení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob. Lze tedy stěží trvat na naprosté přesnosti skutkových tvrzení a klást tak na novináře - ve svých důsledcích - nesplnitelné nároky. Významné proto musí vždy být to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě.“*⁴⁷

Tímto rozhodnutím, které je v praxi obecných soudů velmi hojně citováno vyjádřil Ústavní soud v zásadě návod k posouzení, zda k zásahu do práva na ochranu osobnosti dané osoby došlo či ne. V konkrétních případech bude tedy vždy nutné zvážit, zda předmětný výrok dosahuje takové intenzity, že způsobuje neoprávněný zásah do osobnostních práv nebo zda je takový výrok přiměřený okolnostem.

V situaci, kdy uveřejněné skutkové tvrzení není zcela pravdivé nebo jej lze považovat za zkreslující, musí tedy soud posoudit, zda k zásahu skutečně došlo. Pro posouzení této skutečnosti je, dle mého názoru, zejména rozhodující nejen postavení a pověst dotčené osoby, ale také objektivní zhodnocení okolností a důvodů zveřejnění předmětného skutkového tvrzení. Za zcela zásadní pak považuji posouzení úmyslu autora tvrzení difamovat dotčenou osobu. Mám za to, že soudy by v těchto situacích měly přihlížet k tomu, zda uveřejněná nepřesnost či zkreslení informace nebylo učiněno úmyslně a vydavatel či provozovatel prokázali snahu objektivně informovat veřejnost nebo zda uveřejněné nepravdivé sdělení mělo zcela zřejmě skandalizovat dotčenou osobu. Tento postoj lze v praxi obecných soudů v zásadě pozorovat.

---

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99.

V rozhodovací praxi českých soudů je přitom patrná větší benevolence při posuzování legitimacy zveřejnění skutkových tvrzení, než jaká vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Ten stanovil základní podmínky pro posuzování tzv. „omluvitelného omylu“ médií, ke kterému může dojít při přebírání informací z jiných zdrojů. ESLP vycházel při posuzování tohoto institutu z ustanovení čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který přímo spojuje svobodu projevu s odpovědností a navazujícími povinnostmi. Pro určení, zda bylo zveřejnění určité informace legitimní či nikoli tedy bude, dle názoru ESLP, podstatné zejména, zda novinář učinil vše potřebné k dostatečnému ověření předmětné informace. V této souvislosti by se měla posuzovat především naléhavost zveřejnění informace, důvěryhodnost zdrojů, atd.⁴⁸

Naproti tomu Ústavní soud České republiky přistupuje k hromadným sdělovacím prostředkům vstřícněji v tom smyslu, že za primární znak pro posouzení legitimacy zveřejnění informací považuje zkoumání motivu pro uveřejnění difamační informace.⁴⁹ Pro stanovení konkrétního návodu posuzování legitimacy zveřejnění difamační informace pak Ústavní soud odkazuje na deset kritérií, která byla zformulována stanoviskem Amicus Curiae Benátské Komise ze dne 17. března 2004:

- „1. *Závažnost obvinění. Čím závažnější obvinění je, tím více byla veřejnost dezinformována a difamovaná osoba poškozena, pokud tvrzení není pravdivé.*
2. *Povaha informace a uvážení, do jaké míry je předmětný problém záležitostí veřejného zájmu*
3. *Zdroj informace. Někteří šířitelé informace nemají přímou znalost o události. Někteří mají vlastní důvody rozmělnit informaci anebo jsou placeni za své příběhy.*
4. *Vynaložené úsilí a konkrétní kroky k ověření pravdivosti informace.*
5. *Status informace. Obvinění již může být předmětem vyšetřování, které vyžaduje ohledy.*

---

⁴⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku ze dne 20. května 1999, č. stížnosti 21980/93.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

6. *Naléhavost záležitosti. Zprávy jsou často komoditou podléhající rychlé zkáze.*
7. *Zda byl žádán komentář od stěžovatele (žalobce). Ten může mít informace, kterými jiní nedisponují nebo které nesdělili. Oslovení stěžovatele (žalobce) nemusí být vždy nutné.*
8. *Zda médiu šířené sdělení obsahovalo podstatu události viděné očima stěžovatele (žalobce).*
9. *Tón sdělení šířeného médiu. Původce mediálně šířené informace může iniciovat diskusi nebo vyšetřování. Nemusí prezentovat obvinění jako sdělování faktu.*
10. *Okolnosti zveřejnění včetně jeho načasování.*⁵⁰

Tato kritéria je přitom nezbytné posuzovat komplexně a je nutno podotknout, že jejich výčet není taxativní. Je také zcela zřejmé, že nelze všechna kritéria použít na veškeré případy difamačních sdělení. Jde však o určitý návod pro obecné soudy, jak při posuzování legitimacy zveřejnění postupovat a jaké relevantní okolnosti vzít v úvahu. Je vhodné doplnit, že většina kritérií vyplývá ze zvláštního postavení hromadných sdělovacích prostředků v demokratickém státě.

V soudním řízení o ochraně osobnosti, ve kterém se posuzují skutková tvrzení je důkazní břemeno v podstatě rozděleno. Žalobce musí prokázat, že skutkové tvrzení, kterým bylo údajně zasaženo do jeho osobnostních práv bylo uveřejněno a že toto uveřejnění skutečně neoprávněně zasáhlo do jeho práva na ochranu osobnosti.

Na provozovateli či vydavateli, tedy na žalovaném, naopak je, aby prokázal pravdivost skutkového tvrzení, které zveřejnil. Tzv. důkaz pravdy tedy musí podat vždy osoba, která do cti a důstojnosti jiného údajným difamujícím tvrzením zasáhla.⁵¹ Otázka pravdivosti skutkového tvrzení však zcela jistě není jediným aspektem, na základě kterého bude posuzováno, zda skutečně došlo k zásahu do osobnostních práv. Jak již bylo zmíněno výše, i v případě pravdivého sdělení, které je však zcela zřejmě zkreslující může totiž k neoprávněnému zásahu dojít.

Žalobce má tedy v soudním řízení povinnost prokázat újmu, která mu na jeho osobnostních právech v důsledku uveřejnění difamační informace vznikla. V této

---

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03.

⁵¹ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 26. března 2010, sp. zn. 24 C 91/2009.

souvislosti však nemá právní význam, zda žalobce údajnou újmu subjektivně pociťuje. Ústavní soud dle své ustálené rozhodovací praxe v otázce tvrzeného zásahu do osobnostních práv zastává názor, že rozhodující nejsou subjektivní pocity či názory dotčené osoby, ale že je třeba zkoumat a posuzovat při řešení konkrétního případu všechny jednotlivé okolnosti a zvláštnosti, za nichž k tvrzenému zásahu došlo.⁵² Žalobce tedy musí vždy důkazně doložit tvrzené nepříznivé účinky údajných difamujících tvrzení k prokázání neoprávněného zásahu do svých osobnostních práv a vzniku tvrzené újmy.

3.2.2 Hodnotící úsudky

Hodnotící úsudky neboli soudy jsou na rozdíl od skutkových tvrzení vyjádřením subjektivního názoru svého autora, který tím zaujímá postoj k určité skutečnosti. Je tedy zcela zřejmé, že základním rozdílem mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími úsudky je skutečnost, že hodnotící soudy nelze podrobit „důkazu pravdy“.

Legitimita vyjádření hodnotících úsudků nevychází z dokazování jejich pravdivosti, ale je přímo ústavně zaručena v ustanovení čl. 17 Listiny, který zajišťuje svobodu projevu a vyjadřování názorů jakýmkoli způsobem. Je pochopitelné, že svoboda projevu a vyjadřování názorů a tím pádem i právo na kritiku má v demokratické společnosti zcela zásadní roli, což potvrzuje také judikatura Nejvyššího soudu, která se v této otázce ztotožnila s názory odborné literatury: *„Kritika jako součást svobody projevu i široké veřejné informovanosti tak tvoří významný nástroj míry a kvality demokracie ve společnosti. Výkon práva na kritiku je jedním z důležitých předpokladů pro vytváření celkového ovzduší vysoké náročnosti ve společnosti, pro potřebnou konfrontaci názorů, soutěživost, informovanost, pro nesmiřitelnost k negativním společenským jevům a nešvarům, apod., tedy pro všestranný svobodný rozvoj osobnosti fyzické osoby, právě tak jako pro rozvoj demokracie v celé společnosti.“*⁵³

Je však nepochybné, že právo na kritiku nesmí být zcela neomezené a kritika musí mít i v demokratické společnosti své limity. Těmito limity jsou oprávněné zájmy

⁵² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. října 2006, sp. zn. III. ÚS 756/06.

⁵³ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010.

jiných osob, a to zejména v oblasti jejich osobnostních práv. Z tohoto hlediska lze tedy kritiku rozdělit na kritiku oprávněnou, či přípustnou a kritiku nepřiměřenou a tudíž nepřípustnou.

Vzhledem k tomuto dělení je nabíledni, že zcela meritorní otázkou pro posouzení případného neoprávněného zásahu do osobnostních práv dotčeného subjektu v důsledku uveřejněného hodnotícího úsudku bude, zda vyjádřenou kritiku lze označit za oprávněnou. Otázka posouzení oprávněnosti kritiky je přitom předmětem mnoha úvah odborné veřejnosti.

Za oprávněnou a tedy právem přípustnou kritiku bývá obecně považována kritika věcná, konkrétní a přiměřená co do obsahu, formy a místa.⁵⁴ Ve starší literatuře se ovšem objevují také názory, že oprávněná kritika musí být objektivní a pravdivá.⁵⁵ Mám za to, že s požadavky týkajícími se věcnosti, konkrétnosti a přiměřenosti kritiky nelze než beze zbytku souhlasit. Naopak požadavky na objektivitu či snad dokonce úplnou pravdivost hodnotících soudů jsou zcela zřejmě nejen neadekvátní, ale dokonce absurdní. Tyto názory by totiž směřovaly k příliš restriktivnímu výkladu pojmu oprávněné kritiky a ve svém důsledku také k omezení samotného práva na kritiku.

Hledisko věcnosti vychází z názoru, že k oprávněnosti kritiky je nezbytná existence určitého pravdivého základu, ze kterého mohla osoba, vyjadřující hodnotící soud, tento svůj soud logicky dovodit. Dle názoru Nejvyššího soudu „ (...) *Za věcnou kritiku je považována taková kritika, která vychází z pravdivých výchozích podkladů, a která z nich zároveň logicky dovozuje odpovídající hodnotící úsudky. Nejsou-li však tyto podklady pravdivé, a je-li hodnotící úsudek difamující, pak nelze kritiku považovat za přípustnou.*“⁵⁶ Konkrétní je taková kritika, která nevychází pouze ze všeobecných soudů, ale je podpořena konkrétními skutečnostmi, které tvoří výchozí podklad pro vytvoření hodnotícího soudu. Hodnotící soud pak musí přímo logicky vyplývat z těchto podkladů. Pokud hodnotící soud vybočí z limitů věcnosti či konkrétnosti, ocitá se

---

⁵⁴ Viz např. Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 159.

⁵⁵ Nejvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních: Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí : 1964-1969, s. 174.

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2000, sp. zn. 30 Cdo 964/2000.

takový hodnotící úsudek mimo ústavní ochranu a lze jej označit za tzv. extenzivní exces.⁵⁷

V zásadě stejný názor zastává také Evropský soud pro lidská práva, i když v tomto ohledu lze v jeho judikatuře pozorovat poněkud menší nároky na logickou souvislost mezi pravdivým základem a vyjádřeným hodnotícím soudem. Z rozhodnutí ESLP ve věci Feldek proti Slovensku⁵⁸ lze dovodit, že pro posouzení kritiky jako oprávněné postačí, pokud měl autor hodnotícího úsudku určitý rozumný podklad pro svůj názor. V této věci ESLP rozhodl, že výrok o „fašistické minulosti“ slovenského ministra kultury Slobodníka byl oprávněným hodnotícím soudem. Jako pravdivý podklad přitom, dle ESLP, stačila informace o jeho členství v organizaci Hlinkova mládež a jakékoli jeho konkrétní fašistické projevy nebylo potřeba prokazovat. Z tohoto rozhodnutí v podstatě vyplývá, že autor hodnotícího soudu nemá povinnost v soudním řízení prokazovat přímo pravdivost skutkových východisek, která použil pro vytvoření svého hodnotícího úsudku, ale postačí mu prokázat existenci určitého racionálního základu.

Přiměřenost kritiky co do obsahu, místa a formy znamená, že oprávněná kritika nesmí porušovat určitá obecně respektovaná pravidla slušnosti a nesmí překračovat meze, které jsou nutné k dosažení cíle sledovaného touto kritikou. V případě, že hodnotící úsudek nesplní podmínku přiměřenosti, lze takový úsudek označit jako tzv. exces intenzivní.⁵⁹ Při posuzování přiměřenosti se hodnotí především použité výrazy, pojmy či slovní spojení a jejich význam. Jelikož právě přiměřenost je často zásadní pro přezkoumání oprávněnosti kritiky, je nutno ji posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti jednotlivého případu a často tak ani případné použití expresivních výrazů nemusí samo o sobě znamenat neoprávněný zásah do osobnostních práv. V této souvislosti je možno zmínit zajímavý názor Krajského soudu v Ostravě, který je dle mého názoru zcela správný: „*Co se týče kritiky (zejména použitých výrazů a formulací), nelze ji posuzovat izolovaně (abstraktně) od obsahu kritického útvaru, ale z hlediska přiměřenosti kritiky je nutno zkoumat proporce mezi formálními vyjádřeními v ní*

---

⁵⁷ Bartoň, M.: Svoboda projevu, právo na kritiku a ochrana osobnostních práv, Právní rádce, 2002, č. 5, 19 s.

⁵⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Feldek proti Slovensku ze dne 12. července 2001, č. stížnosti 29032/95.

⁵⁹ Bartoň, M.: Svoboda projevu, právo na kritiku a ochrana osobnostních práv, Právní rádce, 2002, č. 5, 19 s.

obsaženými (prostředky kritiky) a cílem kritiky. (...) Někdy je totiž k dosažení účelu kritiky namístež použití i relativně „ostřejších“ výrazů, které by za jiných okolností (např. v běžném rozhovoru) mohly být považovány až za urážlivé (požadavek, aby veškeré výrazy k označení konkrétních fenoménů či osoby měly umírněnou podobu, by ke škodě věci zbavoval kritiku určité emocionální nálože, která má začasé své opodstatnění). Jsou-li však v kritice k charakterizaci určitých jevů a osob použity výrazy, jejichž míra expresivity je ve značném nepoměru k cíli kritiky a z nichž vyplývá úmysl kritizovanou osobu urazit, jde o kritiku nepřiměřenou (...).“⁶⁰

Tento názor ostatně potvrzuje také Ústavní soud, dle kterého: *„Pokud jde o hodnotící soudy, i přehánění a nadsázka, byť by byly i tvrdé, nečiní samy o sobě projev nedovoleným. Ani nepřipadnost názoru kritika z hlediska logiky a podjatost kritika nedovolují samy o sobě učinit závěr, že kritik vybočil z projevu, který lze označit za fair.“*⁶¹ Pro posouzení přiměřenosti hodnotícího úsudku je však zásadní, jaký cíl tento úsudek sleduje a za oprávněnou kritiku proto jistě nelze uznat vyjádření takového úsudku, jehož primárním cílem je zcela zřejmě hanobení a zneuctění dotčené osoby.⁶²

Při hodnocení oprávněnosti hodnotícího soudu a dodržení limitů ústavnosti je však také důležité *„ (...) vzít zřetel na celý článek, nikoliv jen na jednu či dvě dotčené věty (...) stejně jako na celospolečenský kontext, v němž jsou určité výroky pronášeny.“*⁶³ Je tedy zřejmé, že uveřejněné difamující výroky nelze hodnotit izolovaně a je nutno je vždy vnímat v jejich kontextu.

Pro úplnost je nutno doplnit, že při posuzování oprávněnosti výkonu práva na kritiku, stejně jako v případě difamujících skutkových tvrzení, nejsou rozhodující subjektivní pocity dotčené osoby při prokazování tvrzené újmy.⁶⁴ Dotčená osoba tedy musí také v tomto případě prokázat neorávněný zásah do svých osobnostních práv a případný vznik újmy v důsledku tohoto zásahu.

---

⁶⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. ledna 1996, sp. zn. 23 C 96/95.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

⁶² Např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007.

⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

⁶⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. října 2006, sp. zn. III. ÚS 756/06.

3.2.3 Satirická kritika

Satirická kritika je specifickým druhem kritiky, který nejčastěji využívá komičnosti, výsměchu, karikatury či ironie ke kritice určitých nedostatků. Z hlediska uměleckého lze satirické dílo definovat jako literární skladbu útočící ironií, sarkasmem a vtípem na vady jednotlivců nebo společnosti.⁶⁵ Takové umělecké formě je také vlastní, že pro své vyjádření velmi často používá jinotaje, zkreslování, či přehánění. Je zřejmé, že vzhledem ke své jednostrannosti, zaujatosti a subjektivitě nemohou být na satirickou kritiku kladeny naprosto stejné požadavky jako na výkon kritiky seriózní.

To ovšem zcela jistě neznamená, že tato forma kritiky není žádným způsobem limitována. I v případě satirické kritiky musí totiž její autor prokázat určitý pravdivý základ a není tedy přípustné, aby v rámci satiry byla určitá osoba označena např. za zloděje či jiného zločince. Otázka posouzení přípustnosti satirické kritiky je bezpochyby velmi složitá a v konkrétních případech závisí především na subjektivním hodnocení soudu a zejména jeho názoru na hranice obecné slušnosti a morálky. Vždy však bude zejména třeba odlišit skutečné jádro sdělení a jeho satirický obal. Jakákoli objektivní kritéria lze totiž v tomto případě nastavit pouze velmi obtížně.

Jedním z nejznámějších případů posuzování přípustnosti satirické kritiky v českém právním prostředí byl spor mezi herečkou Petrou Černockou jako žalobkyní proti České televizi jako žalované. Česká televize v pořadu „*Čtvrtníček, Šteindler a Vávra uvádějí*“, který byl volným pokračováním ostře satirického pořadu „*Česká soda*“ uveřejnila scénku, ve které byly skutečné záběry žalobkyně sestříhány spolu s erotickými až pornografickými záběry nahé ženy zcela odlišné od osoby žalobkyně, a to takovým způsobem, že scénka vyvolávala dojem, že v erotických záběrech skutečně vystupuje žalobkyně.

Městský soud v Praze dal v předmětném sporu za pravdu žalobkyni, když uveřejněnou scénku posoudil jako neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobkyně a žalované uložil povinnost poskytnout žalobkyni omluvu a peněžité zadostiučinění.⁶⁶ K tomuto závěru dospěl soud i přesto, že pořad, ve kterém byla předmětná scénka uveřejněna, byl zcela jednoznačně satiricky zaměřen a bylo všeobecně známo, že je

⁶⁵ Hujer, O. a kol. Příruční slovník jazyka českého (1935–1957) 6. svazek. Praha : Česká akademie věd a umění, Státní nakladatelství učebnic 1948–1951.

⁶⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. března 1999, sp. zn. 34 C 146/98.

v něm užíván v podstatě výhradně tzv. černý humor a pořad často balancuje na hranici dobrého vkusu. Žalovaná se ve své argumentaci snažila prokázat, že divák s přihlédnutím k tradici tohoto pořadu a vzhledem ke všem okolnostem věděl, že se jedná o dílo satirické. Přesto soud v konkrétním případě rozhodl, že žalovaná scénka překročila hranice přípustné kritiky a rozhodla ve prospěch žalobkyně.⁶⁷

Velmi častou formou satiry je tzv. karikatura. Za karikaturu označujeme zjednodušené, někdy humorné či komické, jindy satiricky kritické a úmyslně zesměšňující, výtvarné či literární dílo, které značně zvýrazňuje některé tvary obličejů, lidské postavy nebo i nějaké osobní vlastnosti, důležitý povahový rys či jiné další významné skutečnosti u zobrazované osoby.⁶⁸ Jelikož se tato forma vyznačuje zjevným přeháněním a také úmyslným zesměšňováním nápadných znaků karikované osoby, je velmi oblíbeným výrazem ostré společenské kritiky, a to nejčastěji ve vztahu k politickým představitelům.

Zřejmě nejvíce mediálně exponovanou soudní kauzou v České republice týkající se uveřejněné karikatury byl spor mezi žalobcem Karlem Březinou, tehdejšími ministrem vlády ČR, a periodikem Reflex na straně žalované. Předmětem sporu byla karikatura žalobce, uveřejněná žalovaným v komiksu s názvem „Zelený Raoul“, která zobrazovala žalobce nahého ve společnosti dvou nahých žen a nahého muže v nevhodných a difamujících pozicích. Karikatury byly doprovázeny vulgárními výroky a údajnými nevhodnými výroky žalobce.

Žalovaný ve své argumentaci poukazoval na satirický charakter komiksu, který pravidelně komentoval aktuální dění ve veřejném životě, a to často také prostřednictvím pohádkových bytostí. Dle názoru žalovaného tak byli čtenáři komiksu zvyklí na velkou míru nadsázky a obsah sdělení údajně vycházel i z předchozích veřejných vystoupení žalobce. Městský soud v Praze však argumentaci žalovaného v této věci nepřisvědčil a došel k závěru, že zneuctvující obsah karikatur překročil míru přípustné kritiky a byl objektivně způsobilý zasáhnout do osobnostních práv žalobce, zejména práva na ochranu jeho soukromí a intimního života, a znevážil tak jeho osobu u části čtenářské veřejnosti. Žalovaný se proti rozsudku odvolal k Vrchnímu soudu

---

⁶⁷ Herczeg, J., Meze svobody projevu. Praha : Nakladatelství Orac, s.r.o., 2004, s. 72.

⁶⁸ Petráčková, V., Kraus, J. a kol. Akademický slovník cizích slov A-Ž. Praha : Academia, 2000, s. 834.

v Praze, ovšem bez úspěchu, a neúspěšné bylo také jeho dovolání k Nejvyššímu soudu.⁶⁹ Tento spor vyvolal poměrně širokou veřejnou diskusi, týkající se právě faktických mezí přijatelné kritiky ve věcech satiry a ve své podstatě také stanovení hranic dobrého vkusu.

V zásadě obdobně jako české soudy přistupuje k posuzování míry přípustné kritiky ve vztahu k satirické kritice také ostatní národní evropská judikatura, což dokládá například rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu sp. zn. 1 BvR 313/85.⁷⁰ Předmětem tohoto sporu byla stížnost karikaturisty, kterého německý okresní soud potrestal uložením peněžitého trestu za trestný čin urážky, který měl spáchat uveřejněním karikatury bavorského ministerského předsedy Franze Josefa Strausse, které jej zobrazovaly jako vepře obcujícího s jinými vepři v soudcovských talárech.

Spolkový ústavní soud stížnost karikaturisty zamítl. Dle názoru soudu tato satirická karikatura překročila hranice přijatelné kritiky a neoprávněně tak zasáhla do práva na ochranu cti F. J. Strausse. V posuzovaném případě totiž nebylo účelem karikatury zobrazit či zveličit specifické charakterové rysy nebo fyziognomii člověka, ale jednalo se o zřejmý a přímý útok na důstojnost dotčené osoby. Spolkový ústavní soud tak v zásadě upřednostnil před svobodou projevu právo na ochranu lidské důstojnosti. Zůstává paradoxem, že předmětná karikatura měla kritizovat především omezování svobody slova ze strany německého soudnictví.

V ostrém kontrastu k rozhodovací praxi evropských národních soudů však stojí judikatura Nejvyššího soudu USA, která v obdobných střetech práva na ochranu osobní cti a lidské důstojnosti a svobody projevu zřetelně upřednostňuje svobodu projevu. Zásadním a zcela jistě také nejznámějším případem týkajícím se této problematiky byl případ *Hustler vs. Falwell*, který se stal celosvětově známým jako spor mezi náboženským kazatelem Jerry Falwellem jako žalobcem a vydavatelem časopisu *Hustler* Larry Flyntem na straně žalované.⁷¹

Předmětem tohoto sporu byla parodie reklamy na alkoholický nápoj Campari, uveřejněná v časopise *Hustler*, ve které vystupoval žalobce. Reklama parodovala tehdejší reklamní kampaň na nápoj Campari, v níž známé osoby hovořily o své první

---

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2003, sp. zn. 28 Cdo 2090/2002.

⁷⁰ Usnesení Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 3. června 1987, sp. zn. 1 BvR 313/85.

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Hustler Magazine and Larry C. Flint, Petitioners v. Jerry Falwell* ze dne 24. února 1988, sp. zn. 485 U.S. 46.

zkušenosti s tímto nápojem, přičemž tato reklama využívala sexuálního podtextu dvojznačného výrazu „*poprvé*“. Předmětná parodie této reklamy obsahovala fiktivní rozhovor se žalobcem, ve kterém žalobce údajně hovořil o svém „*poprvé*“ při incestu s vlastní matkou pod vlivem alkoholu po požití nápoje Campari. Text reklamy byl doplněn vysvětlujícím dodatkem, který upřesňoval, že jde o parodii na reklamu a čtenáři ji nemají brát vážně.

Při posuzování přiměřenosti předmětné karikatury vyjádřil soud názor, že smyslem karikatury je trefovat se do výrazných rysů a ostudných událostí a jejím účelem je zesměšnit konkrétní subjekt, ovšem karikatura hraje nepostradatelnou úlohu ve společensky významných procesech, jakým je například odhalování korupce. Dle názoru soudu představuje nemravnost a urážlivost pouze subjektivní reakci a ochrany může být zbaven pouze obscénní projev. V rozsudku soud dokonce uvedl, že ve veřejných záležitostech musí být v zájmu svobody komunikace připuštěny i pohoršlivé nebo vulgární výroky. Nejvyšší soud USA tak zcela jednoznačně upřednostnil svobodu projevu před ochranou osobnostních práv když konstatoval, že předmětná parodie je v souladu s ústavním právem na svobodu projevu, neboť uvažující člověk ji nemohl chápat doslova. Dle názoru soudu v obdobných případech prostor svobody projevu vyžaduje toleranci, jinak by mohl hrozit umrtvující účinek na projev ústavních svobod a svoboda projevu by neměla „*adekvátní prostor k dýchání*“ („*adequate breathing space*“).

Citovaný precedent významně ovlivnil vnímání satiry a jejích projevů v USA a zcela zřetelně určil, jaký přístup mají soudy při rozhodování obdobných případů zvolit. Dle tohoto přístupu je v USA dána zřejmá přednost svobodě projevu před ochranou osobnostních práv, a to zejména ve vztahu k veřejně činným osobám. Naopak v evropské judikatuře se, jak dokazují výše citovaná rozhodnutí, uplatňuje spíše opačný přístup a svobodě projevu jsou stanoveny mnohem přísnější hranice.

3.3 Specifika ochrany osobnosti osob veřejně činných

Při uplatnění institutů práva na ochranu osobnosti hraje zcela zásadní roli, zda lze dotčenou osobu označit za „*veřejně činnou*“ či nikoli. Za osoby veřejně činné se

považují zejména osoby veřejného života v užším smyslu, tedy takové osoby, které jsou všeobecně známé a vyjadřují se veřejně k různým otázkám společenského zájmu, čímž v podstatě ovlivňují širokou veřejnost v oblasti politické, hospodářské, kulturní, sportovní, či jiné (např. ministři, poslanci, senátoři, známí herci, zpěváci, sportovci a jiní). Osobami veřejně činnými jsou však dále také osoby, které jsou z nejrůznějších důvodů v zorném úhlu zpravodajství hromadných sdělovacích prostředků a upoutávají na sebe zájem veřejnosti. Toto postavení lze v zásadě chápat jako určité zařazení v pomyslné hierarchii společnosti a v rozhodovací praxi nejen českých soudů je zřejmé odlišné posuzování potenciálních zásahů do osobnostních práv osob veřejně činných ve srovnání s ostatními členy společnosti.

Přístup soudů k posuzování údajných zásahů do osobnostních práv veřejně činných osob nejlépe popisuje ustálená judikatura Ústavního soudu. Rozhodovací praxe Ústavního soudu dlouhodobě směřuje k názoru, že ochrana osobnosti u osob veřejně činných je zcela jednoznačně snížena a takové osoby musejí akceptovat větší míru kritiky, než je tomu u běžných občanů. Ústavní soud vyslovil přímo názor, že: *„Nevyhnutelnou stránkou výkonu veřejné funkce je nutnost větší míry tolerance k negativním postojům či hodnocením, kterým se osoba veřejně činná vystavuje přijetím této funkce, a nikoli v neposlední řadě i srozumění takové osoby se snášením důsledků vyvozených z její společenské a politické odpovědnosti. Zda je skutečně ochotna konkrétní fyzická osoba tyto nepříjemné stránky svého postavení snášet či nikoli, záleží na jejím vlastním uvážení.“*⁷²

Výše uvedený přístup k ochraně osobnostních práv osob veřejně činných přitom Ústavní soud zdůvodnil v nálezu týkajícím se mediálně velmi exponovaného sporu mezi zpěvačkou Helenou Vondráčkovou jako žalobkyní a kritikem Václavem Rejzkem jako žalovaným.⁷³ Obecné soudy daly za pravdu žalobkyni a uložily žalovanému povinnost poskytnout žalobkyni omluvu za výroky, které uvedl o osobě žalobkyně. Žalovaný podal proti rozhodnutí obecných soudů stížnost k Ústavnímu soudu a ten mu přisvědčil a rozsudky zrušil, přičemž jedním z důvodů tohoto rozhodnutí bylo právě posouzení postavení žalobkyně jako osoby veřejně činné. Ústavní soud zdůvodnil sníženou ochranu těchto osob dvěma základními argumenty. Principem snížené

⁷² Srov. např. nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 17. února 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04.

⁷³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

ochrany osob veřejně činných se za prvé podporuje veřejná diskuse o veřejných věcech a svobodné utváření názorů a co největší bohatost diskuse o věcech veřejných by měla být státem podporována a regulována pouze v nezbytně nutné míře v souladu s ustanovením čl. 17 odst. 4 Listiny. Druhým důvodem je, že mocenský zásah státu by měl obecně nastoupit až v případě, kdy způsobenou škodu nelze napravit jinak. Za jiný způsob nápravy lze v této souvislosti považovat například oponování zveřejněným názorům, přičemž tímto způsobem lze často následek zásahu napravit mnohem efektivněji, než případným soudním řízením. V této souvislosti je tedy zásadní, že osoby veřejně činné disponují nepochybně mnohem snadnějším přístupem k médiím a mají tedy nesrovnatelně snazší možnost vyvrátit tvrzení, která považují za smyšlená.

Je nutno doplnit, že pojem „věc veřejná“ lze v tomto smyslu vykládat poměrně extenzivně a lze tedy shrnout, že: „*Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob mohou být veřejně posuzovány.*“⁷⁴ Pokud je tedy předmětem kritiky veřejná záležitost, která je vykonávána veřejně působícími osobami platí, že se jedná o kritiku ústavně konformní, která je nezbytným projevem demokratického principu participace občanů na věcech veřejných. Stejným přístupem zaujal také ESLP v případě Castells proti Španělsku⁷⁵, ve kterém v pozici stěžovatele vystupoval člen španělského parlamentu, který byl španělskými soudy potrestán za kritiku vlády. Jednání vlády je zcela jistě nutno považovat za věc veřejnou a jako takové musí být, dle názoru ESLP, podrobena široké a přísné kritice ze strany zákonodárné a soudní moci, ale také ze strany veřejnosti.

Zásadním pro zařazení do skupiny osob tzv. veřejně činných bude zejména míra zapojení osoby do debaty o věcech veřejných. V této souvislosti uplatňuje judikatura soudů často poměrně extenzivní výklad, což dokládá skutečnost, že za veřejně činnou osobu byl považován například také novinář. Ten se bez úspěchu domáhal u soudu

---

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03.

⁷⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Castells proti Španělsku ze dne 23. dubna 1992, č. stížnosti 11798/85.

ochrany své osobnosti proti výrokům, které na jeho adresu učinil žalovaný, kterého novinář předtím sám kritizoval. Obecný soud rozhodl, že novináře je v tomto případě nutno považovat za osobu veřejně činnou, jelikož „*Vstupuje do společenské diskuze, poutá v ní na sebe společenskou pozornost a z titulu svého postavení má možnost ovlivňovat veřejné mínění včetně možnosti veřejně polemizovat s kontroverzními či zavádějícími názory oponentů.*”⁷⁶ Dle názoru soudu tedy pozice novináře naplňuje veškeré znaky nezbytné pro zařazení do skupiny osob veřejně činných a osoba, která vykonává takové zaměstnání je tak povinna unést větší míru kritiky než běžní občané.

Široký výklad tohoto pojmu potvrzuje také výše citovaný nálezn Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 367/03, v němž soud zahrnul do okruhu osob veřejně činných také zpěvačku, která se sice přímo nezapojovala do společenské diskuse o veřejných věcech, ovšem vzhledem k jejímu postavení měla zřetelně snadnější přístup k médiím, s čímž je neodmyslitelně spojena také jednodušší možnost komentovat uveřejněná zavádějící tvrzení.⁷⁷

Při posuzování postavení osob z hlediska jejich zařazení mezi osoby veřejně činné je nutno přihlížet také k judikatuře ESLP. Z rozhodovací praxe ESLP jednoznačně vyplývá, že za osoby veřejně činné lze zásadně považovat všechny osoby, které jsou nositeli veřejné moci. V této souvislosti ESLP za nositele veřejné moci považoval například také autory odborného posudku vypracovaného na základě zadání norské vlády, který se týkal zhodnocení zásahů norské policie z hlediska jejich přiměřenosti. Autory byli vysokoškolský pedagog a advokát, ovšem ESLP vyjádřil názor, že jelikož byly tyto osoby pověřeni vládou, je nutno je považovat za vládní osoby a tím pádem jsou v konkrétním případě povinni nést odpovědnost za své názory ve větší míře, než běžní občané.⁷⁸ Za osoby veřejně činné lze však dle názoru ESLP považovat například také představitele extremistických názorů, pokud je šíří na veřejnosti. Takové osoby totiž musí strpět skutečnost, že v reakci na jejich vlastní výroky budou následně podrobeny kritice ze strany médií.⁷⁹

---

⁷⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 26. března 2008, sp. zn. 24 C 52/2003.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

⁷⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Nilsen a Johnsen proti Norsku ze dne 25. listopadu 1999, č. stížnosti 23118/93.

⁷⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Österreichischer Rundfunk proti Rakousku ze dne 7. prosince 2006, č. stížnosti 35841/02.

Je nepochybné, že i mezi samotnými veřejně činnými osobami existují ve vztahu k míře ochrany jejich osobnosti podstatné rozdíly. Diferenciace v rámci této skupiny osob je zřejmá zejména s ohledem na politické představitele. Politici svým vstupem do veřejného života vědomě vystavují svou osobu zvýšené pozornosti veřejnosti, s čímž je také nutně spojena nepoměrně vyšší míra kritiky, kterou poté musejí strpět.

Rozhodovací praxe obecných soudů tento přístup k ochraně osobnostních práv politických představitelů velmi důsledně reflektuje, a to zejména v případech, kdy je předmětem kritiky ve vztahu k politikovi jeho jakékoli, byť třeba jen potenciálně, pochybné jednání. Městský soud v Praze v této souvislosti vyjádřil názor, že v takových případech: *„je dán významný veřejný zájem na informování veřejnosti, neboť je realitou, že právě někteří politici mohou být v některých případech náchylní ke zneužívání svého přístupu k veřejným finančním zdrojům a k vlastnímu obohacování na úkor společnosti (...).“* Dle názoru soudu přitom v této souvislosti není rozhodující, zda k předmětnému jednání došlo ještě před nástupem příslušného politika do funkce, neboť: *„Každý občan musí se vstupem na politické kolbiště počítat s tím, že veřejnost má právo být informována o jakýchkoli jeho činech vzbuzujících byť i jen stín podezření z nekalého jednání nerozhodno, kdy se toto jednání odehrálo. Stejně tak musí každý politik počítat s tím, že jeho konkurenti se budou po takových jeho činech pít a případně o nich poskytovat informace a důkazy médiím v okamžiku, kdy se jim to bude nejvíce hodit.“*⁸⁰

Obdobný názor zastává ve své judikatuře také Ústavní soud, který argumentuje, že zmíněný přístup: *„ (...) není důsledkem jakési "degradace" ochrany osobnostních práv politika (...), ale je přirozeným důsledkem jeho rozhodnutí učinit své jednání předmětem veřejné pozornosti, čímž se samozřejmě politik vědomě vystavuje pozorné a ne vždy objektivní kontrole svého jednání a chování, a to jak ze strany svých voličů či členů stejné politické strany, tak, a to zejména, ze strany politické opozice, novinářů i všech občanů.“*⁸¹ V případě ochrany osobnostních práv politických představitelů pak dochází k poměřování kolidujícího práva na ochranu osobnosti těchto osob a práva veřejnosti na informace o politickém dění a svobodnou politickou diskusi. Z hlediska

---

⁸⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. června 2012, sp. zn. 31 C 89/2011.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. února 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04.

předpokládané míry nutnosti těchto osob snášet vyšší veřejný zájem je tedy nutno, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jednotlivých případů, diferencovat mezi skupinou osob, které vstoupily do politiky a mezi jinými skupinami veřejně činných osob (např. soudci).⁸²

Právě soudcům přitom náleží mezi osobami veřejně činnými zvláštní postavení. Tato skutečnost je dána zejména tím, že justice by měla v demokratickém právním státě požívat autoritu, která by měla být státem chráněna a podporována. Z této premisy plyne nutnost dodržovat při vyjadřování kritiky vůči soudcům určité limity vážnosti této profese. Ze stejného důvodu jsou také samotní soudci omezeni při používání obrany proti tvrzením, uveřejněným o jejich osobě, a měli by tak v podobných případech postupovat s určitou zdrženlivostí.

Zcela obdobný postoj k posouzení zásahů do osobnostních práv politických představitelů zastává také ESLP. Za zásadní rozhodnutí lze v této souvislosti považovat rozsudek ve věci *Lingens* proti Rakousku,⁸³ na který také české soudy ve svých rozhodnutích velmi často odkazují. V tomto případě ESLP upřednostnil právě zájem na svobodné politické diskusi před právem politického představitele na ochranu své osobní cti a důstojnosti. Dle ESLP jsou širší hranice kritiky připuštěny nejen pouze u politických představitelů, ale také u státních úředníků, kteří se vědomě vystavují stejnému dohledu nad svým jednáním jako politici. Ve vztahu k těmto úředníkům však ESLP připouští, že pro plnění svých úkolů jim musí být dána určitá míra důvěry veřejnosti a že tedy nesmí být při plnění svých úkolů nemístně obtěžováni, k čemuž by mohlo docházet například agresivními či urážlivými slovními útoky.⁸⁴

Osoby veřejně činné lze zcela jednoznačně zařadit do okruhu osob veřejného zájmu. Osoby veřejného zájmu lze však ještě dále rozdělit na tzv. osoby absolutního veřejného zájmu, jimiž jsou právě například politici a další osoby veřejně činné a dále na tzv. osoby relativního veřejného zájmu, které jsou známy pouze v souvislosti s určitou skutečností nebo vzbuzují zájem veřejnosti pouze ohledně některých oblastí svého života. Tyto osoby sice obecně nelze považovat za veřejně činné, ovšem jejich

---

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. července 2005, sp. zn. 30 Cdo 2573/2004.

⁸³ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lingens* proti Rakousku ze dne 8. července 1986, č. stížnosti 9815/82.

⁸⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Janowski* proti Polsku ze dne 21. ledna 1999, č. stížnosti 25716/94.

jednání ve vztahu k určité skutečnosti může být předmětem veřejného zájmu. Takovými osobami budou například pachatelé trestných činů či oběti dopravních nehod. Z judikatury ESLP však lze dovodit, že za osoby veřejného zájmu lze v některých případech považovat také soukromé společnosti, které získaly určitou veřejnou zakázku, kterou lze označit za důležitou či lukrativní. Předmětem širší oprávněné míry kritiky vůči těmto subjektům se pak stává veškeré jejich jednání v souvislosti s touto veřejnou zakázkou.⁸⁵

Přestože je z výše citovaných rozhodnutí jednoznačně patrné, že právo kritiky vůči osobám veřejně činným je mnohem širší, než u běžných občanů, je nutno upozornit, že i zde jsou stanoveny meze, které při výkonu práva na kritiku nelze v žádném případě překročit. Snížená ochrana osobnosti veřejně činných osob a nutná tolerance těchto osob vůči kritickým tvrzením o nich samých se tak zcela jistě nevztahuje na uveřejnění nepravdivých výroků, což dokládá také judikatura Nejvyššího soudu ČR.⁸⁶

V rámci právního prostředí České republiky lze za zásadní označit rozhodnutí obecných soudů ve věci mediálně exponovaného sporu o ochranu osobnosti žalobce Marka Vašuta proti žalované společnosti Ringier Axel Springer CZ, a.s. Rozhodnutí obecných soudů byla žalovaným napadena ústavní stížností, kterou ovšem Ústavní soud odmítl, přičemž v odůvodnění svého usnesení vyslovil souhlas s argumentací obecných soudů.⁸⁷ Průběh tohoto sporu byl podrobně sledován nejen hromadnými sdělovacími prostředky, ale také odbornou veřejností, a ve vztahu k výši soudem přiznané finanční satisfakce je často označován za průlomový.

Žalobce, známý herec a moderátor, se domáhal na žalované, která je mimo jiné vydavatelem bulvárních deníků Aha! a Blesk, poskytnutí omluvy a peněžitého zadostiučinění. Předmětem sporu byly zejména články s názvem „Zvrhlé sexuální praktiky - M. V. jeho utajená tvář“ a „Neustále smutný V.: Chci klidnou a rychlou smrt“, které o žalobci uveřejnila žalovaná v deníku Aha! a na jeho internetových stránkách. V těchto článcích žalovaná uveřejnila údajné informace o intimním soukromém životě žalobce a také o jeho zdravotním stavu, přičemž při přípravě

---

⁸⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Timpul Info-Magazin a Anghel proti Moldávii ze dne 27. listopadu 2007, č. stížnosti 42864/05.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 30 Cdo 1174/2007.

⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. ledna 2012, sp. zn. II. ÚS 1879/11.

předmětných článků vycházela zejména z dříve uveřejněných výroků žalobce či z informací uveřejněných o jeho osobě, které ovšem byly účelově vytrženy z kontextu a ve výsledku tak byly způsobilé zvláště závažným způsobem zasáhnout do osobnostních práv žalobce. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žaloba byla podána důvodně, a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že žalobce je osobou veřejného zájmu, který je povinen unést větší míru kritiky. Dle názoru soudu však předmětné články překročily meze přiměřené kritiky, neboť: „ (...) *tato se nemůže dotýkat soukromé sféry, kam spadají jak informace o intimní oblasti, tak i informace o zdravotním stavu.*“ Z rozhodnutí soudu je tedy zřejmé, že ačkoli je ochrana osobnostních práv veřejně známých osob podstatně snížena, nevztahuje se možnost médií informovat o těchto osobách na veškeré oblasti života veřejně známých osob. Naopak uveřejňování informací, týkajících se intimní sféry osobnosti, je nutno pokládat za neoprávněný zásah.

Intenzivní diskusi však rozpoutala zejména výše soudem přiznané finanční satisfakce, kterou byl žalovaný povinen za předmětné články žalobci poskytnout. Žalobce se v žalobě domáhal poskytnutí finančního zadostiučinění ve výši 2.000.000 Kč. Soud prvního stupně sice žalobu ohledně částky 1.000.000 Kč zamítl a žalobci tak přiznal „pouze“ částku 1.000.000 Kč, ovšem i přesto se jedná zřejmě o zatím nejvyšší finanční satisfakci, která byla žalobci v České republice za zásah do osobnostních práv přiznána. Soud prvního stupně považoval relutární satisfakci v této výši za přiměřenou zejména s ohledem na to, že do osobnostních práv žalobce bylo zasaženo zvláště závažným způsobem a také na skutečnost, že deník Aha!, v němž byly předmětné články uveřejněny, je bulvárním deníkem s velkou čteností a lidé, kteří si tento deník kupují v něm uvedeným informacím věří. V souvislosti s přiměřeností výše přiznané relutární satisfakce pak Ústavní soud zdůraznil, že: „ (...) *právo na osobní čest a dobrou pověst vyplývající z čl. 10 Listiny je v situaci, kdy se jedná o zásah do soukromé až intimní sféry dotčené osoby, rozhodně hodno ochrany v intenzivnějším měřítku, než při běžných hodnotících úsudcích.*“

I přesto, že primární formou zadostiučinění je dle občanského zákoníku morální satisfakce a satisfakce relutární tak nastupuje až v situaci, kdy morální zadostiučinění nepostačuje, lze mít za to, že v obdobných případech je tato forma zadostiučinění zcela nepostradatelná. Jsem toho názoru, že výše přiznaného finančního zadostiučinění v této

věci má vedle satisfakční funkce také zřejmou funkci preventivní. Je nepochybné, že vydavatelé bulvárních deníků jsou při zveřejňování difamačních článků týkajících se mediálně známých osobností vedeni v první řadě snahou o co největší prodejnost, resp. finanční zisk. Doposud přiznávané částky peněžitého zadostiučinění v obdobných případech, které se pohybovaly většinou v řádech několika desítek tisíc korun v podstatě nemohly ohrozit zisk vydavatele z prodejnosti vydávaných periodik. Uveřejňování difamačních informací se tak vydavatelům v praxi vyplácelo, a to i s vědomím případné soudem stanovené povinnosti zaplatit dotčené osobě satisfakci. Domnívám se, že v obdobných případech, kdy je vydavatel zcela evidentně veden snahou o dosažení zisku i na úkor porušení osobnostních práv, je přiznání vysoké finanční satisfakce zcela na místě. Citované rozhodnutí považuji v této souvislosti za pozitivní a jsem toho názoru, že vývoj rozhodovací praxe soudů právě tímto směrem je správným krokem k prevenci případných podobných neoprávněných zásahů do osobnostních práv nejen veřejně činných osob.

Velmi kontroverzním tématem při posuzování ochrany soukromí veřejně činných osob jsou také tzv. paparazzi snímky, které ve své podstatě nemají žádnou informační hodnotu a pouze obrazovým způsobem zachycují soukromý život mediálně známých osob. V této souvislosti byl často citován a rozebírán poměrně kontroverzní rozsudek ESLP ve věci von Hannover proti Německu.⁸⁸ Předmětem sporu byly fotografie uveřejněné v německém tisku, které zachycovaly monackou princeznu v běžných životních situacích jako je například nakupování či pobyt v restauraci. Obecné německé soudy považovaly zveřejnění předmětných fotografií za legitimní, jelikož se jednalo o veřejná místa, která byla ostatním osobám volně přístupná. Žalobkyně však v uveřejnění těchto fotografií spatřovala zásah do jejích osobnostních práv, podala stížnost k ESLP a ten jí dal za pravdu s odůvodněním, že v případě předmětných fotografií se jednalo o porušení ustanovení čl. 8 Úmluvy, který zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života. Dle názoru soudu bylo v posuzovaném případě rozhodující, zda uveřejnění předmětných fotografií mohlo vést k diskusi o obecném zájmu. V daném případě soud došel k závěru, že veřejnost neměla legitimní právo vědět, jak se stěžovatelka ve svém soukromém životě chová a kde se

---

⁸⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci von Hannover proti Německu ze dne 24. června 2004, č. stížnosti 59320/00.

nachází. ESLP konstatoval, že: „ (...) *I když takový veřejný zájem existuje, jako existuje komerční zájem časopisů na publikování těchto fotografií a těchto článků, v projednávaném případě musí takový zájem podle názoru Soudu ustoupit právu stěžovatelky na účinnou ochranu jejího soukromého života.*” Evropský soud pro lidská práva uzavřel, že německé obecné soudy nestanovily dostatečná kritéria pro ochranu soukromí stěžovatelky a nebyla tak naplněna její „*legitimní naděje*“ na ochranu jejího soukromého života.

Je zcela pochopitelné, že tento rozsudek vzbudil zejména u německé novinářské veřejnosti rozporuplné reakce a byl často chápán jako útok na svobodu slova, který ve svém důsledku přináší podstatné omezení zpravodajství o veřejně činných osobách. Mám však za to, že v tomto případě se lze ztotožnit s názorem, že citované rozhodnutí žádné zásadní omezení novinářské svobody projevu nepřineslo. Význam tohoto rozhodnutí je možno spatřovat v tom, že tzv. paparazzi snímky známých osobností napříště nelze považovat za snímky s informační hodnotou, ale pouze zobrazení soukromého života těchto osob. Tyto snímky tak, s ohledem na citované rozhodnutí, není sice možno vždy jednoduše zveřejnit, ale pro posouzení přiměřenosti a oprávněnosti uveřejnění takových fotografií je nutno vždy zkoumat také mediální chování osob dotčených osob a lze tak uzavřít, že vlastní chování v zásadě určuje meze právní ochrany soukromí.⁸⁹

Pro úplnost považuji za vhodně doplnit také komparativní pohled judikatury Nejvyššího soudu USA na tuto problematiku. V této souvislosti zcela jistě není překvapením, zejména s ohledem na již výše zdůrazněné postavení svobody projevu v USA, že také rozhodovací praxe tamních soudů poskytuje osobám veřejně činným menší stupeň ochrany ve srovnání s ostatními občany. Významným precedentem je zejména případ *New York Times v. Sullivan*.⁹⁰ Nejvyšší soud USA v této věci zformuloval pravidlo, podle kterého veřejný činitel v zásadě nemůže žalovat pro pomluvu kromě případů, kdy je možno autorovi difamujícího výroku prokázat „*výslovnou zlovolnost*“ („*actual malice*“) či „*bezohlednou nedbalost*“ („*reckless disregard*“). Toto pravidlo bylo původně uplatňováno pouze na veřejné činitele

---

⁸⁹ Herczeg, J. Případ *Caroline von Hannover* - zveřejnění fotografií ze soukromí prominentů. *Právní rozhledy*, 2004, č. 23. s. 877-880.

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *New York Times Co. v. Sullivan* ze dne 9. března 1964, sp. zn. 376 U.S. 254.

(„*public officers*“), postupně však bylo v judikatuře Nejvyššího soudu USA rozšířeno také na ostatní tzv. veřejné osobnosti („*public figures*“).

U evropského a amerického přístupu k ochraně osob veřejně činných je zřejmá tendence omezené ochrany jejich osobnostních práv. Při srovnání limitů této ochrany je však i zde patrná snaha evropské judikatury o zachování určité míry jistoty ochrany osobnostních práv a naproti tomu téměř bezbřehá ochrana práva na svobodu projevu v americkém pojetí.

3.4 *Aktivní a pasivní věcná legitimace ve věcech ochrany osobnosti*

3.4.1 Aktivní věcná legitimace

Všeobecné osobnostní právo je vždy vázáno ke konkrétní osobě a je tedy právem ryze osobním, které od této osoby nelze oddělit. Věcná legitimace je vždy založena hmotněprávním vztahem účastníka k projednávané věci. Aktivně legitimovaným subjektem při ochraně osobnosti je tak pouze dotčená fyzická osoba, do jejichž osobnostních práv bylo neoprávněně zasaženo a jen tato osoba se tedy může s úspěchem domáhat soudní ochrany. Ta je také dle ustanovení § 10 odst. 1 TZ a § 35 odst. 1 ZPRTV aktivně legitimována k uplatnění práva na uveřejnění odpovědi či dodatečného sdělení. Požadovaná odpověď či dodatečné sdělení přitom musí být uvedeny jménem a příjmením, popř. názvem osoby, která o uveřejnění žádá.

Posouzení aktivní věcné legitimace při uplatňování ochrany osobnostních práv však nemusí být vždy tak zcela jednoznačné, jak by se mohlo zdát. V případě, že dojde jedním skutkem k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv více fyzických osob zároveň, jsou tyto osoby aktivně legitimovány každá zvlášť a mohou se tedy domáhat soudní ochrany dle ustanovení § 11 a násl. ObčZ zcela nezávisle na sobě. V případě, kdy by ve sporu vystupovalo více žalobců, nelze takové společenství považovat za nerozlučné ve smyslu ustanovení § 91 odst. 2 OSŘ, neboť práva a povinnosti každého žalobce je nutno posuzovat a rozhodovat o nich nezávisle od práv a povinností ostatních žalobců. Pokud tedy ve sporu o ochranu osobnosti vystupuje na straně žalobce více osob, je nutno je považovat za společníky samostatné, kteří jednájí v řízení

sami za sebe a jejich úkony nemají na práva a povinnosti ostatních společníků žádný vliv. Přesto však není vyloučeno, aby úkony, které se týkají jednoho společného nároku byly podány společně.

Pokud difamační výrok či tvrzení směřuje proti osobnostním právům neurčitého okruhu osob, tedy například příslušníků etnické skupiny apod., lze se domnívat, že v takovém případě není možné domáhat se ochrany osobnostních práv dle ustanovení § 11 a násl. ObčZ a příslušníci takové skupiny tedy nebudou aktivně legitimováni k podání žaloby. Jiná situace však nastane, pokud by se takový difamační výrok, i za použití případných zobecňujících tvrzení, vztahoval prokazatelně pouze k některým osobám skupiny, které by bylo možno na jeho základě zřetelně identifikovat. V takovém případě by již použití žaloby o ochranu osobnosti bylo možné.

V situaci, kdy bylo do osobnostních práv dotčené osoby zasaženo paralelními neoprávněnými zásahy ze strany dvou či více subjektů, je dotčená osoba aktivně legitimována domáhat se ochrany vůči každému z nich, přičemž původci zásahu budou vždy odpovědní samostatně a nezávisle na sobě.

Možnost ochrany osobnosti i po smrti fyzické osoby připouští, jak již bylo zmíněno výše, institut tzv. postmortální ochrany osobnosti, který vyplývá z ustanovení § 15 ObčZ. Toto ustanovení zakotvuje, že po smrti fyzické osoby mohou právo na ochranu její osobnosti uplatňovat pouze taxativně vypočtené osoby, a to manžel, partner, děti či subsidiárně také rodiče této osoby a pouze tyto osoby jsou tedy aktivně legitimovány k domáhání se postmortální ochrany. Pro uplatnění tohoto práva přitom zásadně není rozhodné, zda k neoprávněnému zásahu došlo ještě za života dotčené osoby či nikoli. Toto právo se nepromlčuje a nemůže ani zaniknout v důsledku prekluze.

Institut postmortální ochrany osobnosti sleduje ochranu neoprávněných zásahů znevažujících památku, ale například také jméno, čest, důstojnost, či dobrou pověst fyzické osoby, která již nežije a nemůže tak sama aktivně uplatňovat nástroje pro ochranu své osobnosti. Postmortální ochrana se dále vztahuje také na ochranu tělesných ostatků zemřelé osoby, což je velmi důležité zejména s ohledem na posouzení otázky transplantací či pitev. Tento institut souvisí s nemajetkovou újmou, která v důsledku neoprávněného zásahu dotčené osobě vznikla a zcela logicky navazuje na veřejný zájem na ochraně a svobodném a nerušeném rozvoji každého člověka a je tak

nezbytnou součástí ochrany osobnosti každé fyzické osoby. Je však nutno zdůraznit, že právo pozůstalých domáhat se postmortální ochrany nevzniká na základě dědické sukcese, ale originálně vyplývá z citovaného ustanovení.

Vzhledem k neoddělitelnosti osobnostních práv od individuální osobnosti fyzické osoby je zřejmé, že tato práva trvají po dobu života fyzické osoby a zanikají v okamžiku její smrti. Tato skutečnost vychází také z povahy zadostiučinění poskytnutého za způsobený neoprávněný zásah do osobnostních práv. Jakákoli poskytnutá satisfakce má totiž vyvážit a zmírnit újmu vzniklou dotčené osobě v důsledku zásahu a případná satisfakce poskytnutá až po smrti této osoby logicky ztrácí účel a smysl této satisfakce.

Z výše uvedeného vyplývá, že přiznání satisfakce za zásah do osobnostních práv až po smrti dotčené osoby nebude možné ani v případě, kdy by žaloba o ochranu osobnosti byla podána ještě za života dotčené osoby a dokonce ani v případě, že by o této žalobě bylo ještě za jejího života pravomocně rozhodnuto nebo byl již nařízen i výkon rozhodnutí. V této souvislosti platí, že pokud nebylo zadostiučinění vymoženo a poskytnuto ještě za života dotčené osoby, nárok smrtí této osoby vždy zaniká, což vyplývá mimo jiné také z ustanovení § 256 odst. 1 OSŘ.

V případě úmrtí žalobce v průběhu soudního řízení o ochranu osobnosti či i po jeho skončení, ale ještě před provedeným výkonem rozhodnutí, bude tedy nutno, aby soud řízení zastavil. Pokud se budou chtít oprávněné osoby ve smyslu ustanovení § 15 ObčZ domáhat postmortální ochrany osobnosti, musí tak učinit samostatnou žalobou. Pro úplnost je vhodné doplnit, že tento stav má však být de lege ferenda změněn novým občanským zákoníkem (viz níže).

Zcela jiná je však situace, pokud v důsledku neoprávněného zásahu došlo současně ke vzniku majetkové škody. V takovém případě je nárok na náhradu této újmy právem majetkové povahy, které zůstává předmětem dědictví a smrtí dotčené osoby tedy přechází na její dědice. Nutno dodat, že toto právo se promlčuje dle ustanovení § 106 ObčZ a případné nároky na bolestné a ztížení společenského uplatnění smrtí dotčené osoby zanikají v souladu s ustanovením § 579 odst. 2 ObčZ.

3.4.2 Pasivní věcná legitimace

Za neoprávněný zásah do osobnostních práv nese vždy odpovědnost původce tohoto zásahu a právě původce má být tedy postižen občanskoprávní sankcí dle ustanovení § 13 a 16 ObčZ. Předpisy mediálního práva zásadu pasivní legitimace výslovně upravují, přičemž za obsah periodického tisku odpovídá dle ustanovení § 3 písm. b) a § 4 TZ vydavatel a za obsah rozhlasového a televizního vysílání odpovídá dle ustanovení § 35 odst. 2 ZPRTV provozovatel. Vždy je však nutno zjistit nejdříve právě osobu původce zásahu. Původcem může být fyzická či právnická osoba, přičemž dále je nutno rozlišovat, zda původce způsobil zásah přímo či nepřímo.

U fyzické osoby není posouzení odpovědnosti za způsobení neoprávněného zásahu do osobnostních práv nijak složité. Přesto je však nutno, vedle objektivní existence takového zásahu, zkoumat také subjektivní náležitosti fyzické osoby, která zásah způsobilá, tedy zejména míru jejího zavinění. V této souvislosti je zřejmé, že pasivně legitimovaným subjektem může být také osoba nezletilá či osoba stížená duševní poruchou, pokud s ohledem na své psychické, intelektuální a volní schopnosti byla způsobilá rozeznat následky svého jednání. V případě způsobení majetkové škody musí být původce vždy deliktně způsobilý nést odpovědnost za škodu ve smyslu ustanovení § 420 a násl. ObčZ. Pokud tedy fyzická osoba způsobilá způsobí neoprávněný zásah vlastním jednáním, je možno ji označit za tzv. přímého původce.

Za tzv. nepřímého původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv je pak považována právnická či fyzická osoba, která k realizaci vlastní činnosti použije jinou fyzickou osobu a ta v souvislosti s touto činností způsobí neoprávněný zásah. Zásah se v takovém případě přičítá právnické či fyzické osobě, která jinou fyzickou osobu k předmětné činnosti použila a tento nepřímý původce tedy za neoprávněný zásah nese odpovědnost. Tento názor vyplývá také z judikatury Nejvyššího soudu, který s odkazem na odbornou literaturu přímo stanovil zásadu, že: „ (...) *jestliže neoprávněný zásah do osobnosti byl způsoben někým, kdo byl použit právnickou osobou (nebo jinou fyzickou osobou) k realizaci činnosti této právnické osoby (nebo jiné fyzické osoby), kdy určujícím je existence místního, časového a věcného vztahu k plnění činnosti takové osoby, pak v těchto případech občanskoprávní sankce podle § 13 o.z. postihují*

samotnou právnickou (nebo jinou fyzickou osobu) ve smyslu analogie § 420 odst. 2 o.z. ve spojení s § 853 téhož zákona.”⁹¹

Přesto je nutno v případě, kdy nepřímý původce odpovídá za neoprávněný zásah způsobený v důsledku uveřejnění článku v periodickém tisku či pořadu odvysílaného elektronickými médii rozlišit následující případy:

a) autorem článku či pořadu je osoba, která není v zaměstnaneckém poměru s vydavatelem periodika či provozovatelem vysílání, ve kterém bylo difamující sdělení uveřejněno a který je tedy nepřímým původcem. V tomto případě odpovídají za zásah oba tyto subjekty a pasivně legitimováni k žalobě o ochranu osobnosti tedy budou jak autor, tak nepřímý původce. Dotčená osoba se může domáhat poskytnutí zadostiučinění na každém z těchto subjektů zvlášť anebo na obou současně; a

b) autorem článku je zaměstnanec vydavatele periodika či provozovatele vysílání. Za této situace se dotčená osoba může dovolávat poskytnutí zadostiučinění pouze na nepřímém původci, neboť autor byl zcela zřejmě použit k realizaci činnosti nepřímého původce a k neoprávněnému zásahu došlo právě v důsledku plnění této činnosti.

Lze tedy konstatovat, že vydavatel periodického tisku nebo provozovatel rozhlasového či televizního vysílání odpovídá za obsah svého uveřejňovaného materiálu vždy bez ohledu na skutečnost, zda je autorem tohoto materiálu jeho zaměstnanec či nikoli. Tento přístup vyplývá také z rozhodovací praxe obecných soudů, která zcela v souladu s výše zmíněným výkladem konstatovala, že vydavatel periodického tisku může neoprávněně zasáhnout do osobnosti fyzické osoby nejen v publicistickém útvaru vyjadřujícím stanovisko vydavatele či jeho redaktora, ale i v článku, který stanovisko periodika ani autora nevyjadřuje, pokud jsou v něm obsaženy údaje, jež jsou objektivně způsobilé zasáhnout do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vydavatel má tedy povinnost vždy zvažovat, zda uveřejněné informace nezpůsobí zásah do práv na ochranu lidské cti a důstojnosti jiných osob, přičemž odpovědnosti za obsah zveřejněného článku se nemůže zprostit ani v případě, že difamační informace opatří uvozovkami či uvede upozorněním, že informace

---

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 2007, sp. zn. 30 Cdo 1293/2007.

nevyjadřují názor redakce. K této okolnosti může soud pouze přihlídnout při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích požadované dotčenou fyzickou osobou.⁹²

Obdobný názor ostatně vyslovil ve své judikatuře také Ústavní soud,⁹³ dle kterého musí vydavatel či provozovatel vždy zkoumat také oprávněnost a přiměřenost uveřejňovaných výroků. Dle jeho názoru je vydavatel či provozovatel odpovědný i za uveřejněné interview, ve kterém přesně reprodukuje výroky osoby, se kterou je veden rozhovor. Interview je navíc specifickým novinářským útvarem, během kterého jsou otázky cíleně kladeny v zájmu publicistického záměru vydavatele, vztahujícího se k určitému tématu či konkrétní situaci. Je tedy nutno přihlížet také k určité součinnosti vydavatele, resp. jeho zaměstnanců a jeho podílu na výsledném vyznění rozhovoru. Ústavní soud dále konstatoval, že: „ (...) je nezbytné, aby obecné soudy ve věcech odpovědnosti vydavatele podle tiskového zákona převzatá tvrzení rozlišovaly na různé kategorie (např. kategorii tvrzení převzatých od zpravodajských agentur, sdělení o projevech státních a společenských činitelů, sdělení o činnosti orgánů veřejné moci i názory třetích osob apod.).“ Ústavní soud tedy připouští možnost, že v případě uveřejnění převzatého sdělení nebude osobou, která nese odpovědnost za toto sdělení, vydavatel či provozovatel, ale autor tohoto sdělení. Tento závěr však nelze v obdobné situaci bez dalšího učinit vždy, jelikož převzatá tvrzení je nutno rozlišovat v závislosti na tom, z jakých zdrojů pochází a je také nutno zkoumat součinnost vydavatele či provozovatele na výsledném vyznění tohoto sdělení.

Pro určení pasivní legitimace je rozhodující zejména přičitatelnost odpovědnosti za neoprávněný zásah. Otázkou přičitatelnosti se zabýval Nejvyšší soud ve sporu občanského aktivisty jako žalobce proti předsedovi politické strany KSČM na straně žalované.⁹⁴ Žalovaný označil na politickém mítinku žalobce za primitiva, což obecné soudy posoudily jako neoprávněný zásah do žalobcových osobnostních práv. V této souvislosti byla přitom nastolena právě otázka pasivní legitimace žalobce, jelikož soud musel rozhodnout, zda žalovaný pronesl žalovaný výrok jako funkcionář politické strany či jako fyzická osoba.

---

⁹² Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. července 1997, sp. zn. 23 C 102/96.

⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. února 2004, sp. zn. III. ÚS 73/02.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 2092/2007.

Soud prvního stupně došel v této věci k závěru, že žalovaný pronesl difamující výrok sám za sebe a vyjádřil jím vlastní názor, jednal tak v pozici fyzické osoby a nikoli jako funkcionář politické strany, a to i v situaci, kdy na mítinku zastupoval politickou stranu a jednal jejím jménem. Soud posoudil žalovaný výrok jako exces žalovaného. Nejvyšší soud tento závěr potvrdil a konstatovat, že: „*Soud se musí zabývat splněním předpokladu tohoto druhu odpovědnosti, a to že právnická osoba vědomě použila takové osoby a že taková osoba vědomě jednala, byla použita za právnickou osobu v rámci pověřením vymezené činnosti. Je-li na základě zhodnocení všech okolností konkrétního případu především z hlediska místního, časového a věcného vztahu k plnění činnosti na místě závěr, že se činnost použité osoby již neděla v rámci pověřením vymezené činnosti, ale šlo o vybočení (exces) z tohoto rámce, tedy o jednání za jiného z vlastní iniciativy a ve vlastním zájmu, postihují občanskoprávní sankce podle ustanovení § 13 ObčZ přímo tuto použitou osobu. Proto, pokud např. předseda politické strany vysloví osobní hodnocení určité osoby (jakým je např. i její pejorativní označení) a přitom zároveň nejde o názor přijatý oprávněným orgánem politické strany, odpovídá ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu postižené fyzické osobě za neoprávněný zásah do osobnostních práv sám předseda politické strany, nikoli vlastní politická strana. Takový výrok není totiž výrokem politické strany, a tedy ani předmětem její vlastní odpovědnosti podle ustanovení § 13 ObčZ.*“⁹⁵

V rozhodovací praxi českých soudů se obdobné případy nezdávka objevují. V jednom z projednávaných osobnostních sporů byla například žaloba směřována proti jednotlivým členům dozorčí rady obchodní společnosti, přičemž neoprávněný zásah spatřovala dotčená osoba v dopise, který dozorčí rada rozeslala akcionářům společnosti. Soud ovšem v daném případě rozhodl, že členové dozorčí rady vystupovali jako orgán společnosti a tudíž za tvrzený zásah neodpovídají jako fyzické osoby, ale odpovídá za něj obchodní společnost.⁹⁶ Ve stejném duchu rozhodl také Vrchní soud v Praze ve sporu, kdy žalobce spatřoval neoprávněný zásah do svých osobnostních práv v charakteristice, která byla zpracována a podána jako úřední odpověď obecního úřadu dle ustanovení § 8 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Jako

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 2092/2007.

⁹⁶ Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 169.

žalovaní byli žalobcem v žalobě označeni funkcionáři obce. Soud však rozhodl, že skutečnost, že údajný zásah měl být způsoben úřední odpovědí vydanou orgánem obce vylučuje odpovědnost žalovaných jako občanů, jelikož plnili úkoly organizace (právnícké osoby), aniž by bylo možno jejich postup hodnotit jako excesivní.⁹⁷ Je tedy zřejmé, že autor výroku bude v případě, že byl právníckou či fyzickou osobou použit k realizaci její činnosti, pasivně legitimován k žalobě o ochranu osobnosti pouze, pokud z realizace této činnosti zřetelně vybočil (tzv. exces).

Pro posouzení takového excesu neexistuje jednoznačný návod. Lze však shrnout, že v obdobných případech bude pro posouzení pasivní legitimace autora výroku rozhodující, zda fyzická osoba difamujícím výrokem vyjadřovala svůj vlastní osobní názor či zda reprodukovala oficiální stanovisko právnícké osoby či instituce, za níž je oprávněna jednat (například jako statutární orgán). V praxi se lze totiž setkat například také se situací, kdy v rámci jednoho článku, nejčastěji interview, fyzická osoba vyjadřuje své názory, ale současně také názory a stanoviska právnícké osoby či organizace, jíž zastupuje. Mám za to, že v takovém případě bude pro soud zásadní oddělit od sebe jednotlivé výroky autora a odlišit je od sebe.

I přesto, že takové posouzení může být často velmi nejednoznačné, domnívám se, že pro určení pasivní legitimace v obdobných případech existují určitá kritéria, z nichž lze při rozhodování vycházet. Pro určení pasivní legitimace může být zásadní, zda byl výrok učiněn v osobním zájmu autora či nikoli. Dále je nutno vycházet také z premisy, že přijetí určitého závazného rozhodnutí či stanoviska právnícké osoby či instituce musí většinou dojít jeho schválením příslušným kolektivním orgánem. Pokud je tedy výrok pouze osobním názorem svého autora, je zcela jistě k případné žalobě pasivně legitimován právě autor. Lze uzavřít, že v obdobných případech musí soud zejména zkoumat, zda byl difamační výrok učiněn v rámci výkonu osobního práva autora výroku na svobodu projevu a v jeho zájmu. V takovém případě nelze výkon tohoto práva autora výroku odvozovat od právnícké osoby, kterou zastupuje a nelze jej považovat za právní úkon statutárního orgánu právnícké osoby a nebude mít tudíž ani pro právníckou osobu žádné právní účinky. Odpovědnost za učiněný výrok v takovém případě nese zcela jistě autor výroku a ten je tedy také pasivně legitimován k případné žalobě dotčené osoby.

---

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. dubna 1993, sp. zn. 5 Co 4/93.

Nepřímým původcem zásahu do práva na ochranu osobnosti však může být také stát, který bude v takovém případě také pasivně legitimovaným subjektem k žalobě dotčené osoby. V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu se objevil případ, ve kterém soud posuzoval pasivní legitimaci ministra zdravotnictví, který během své pracovní cesty svým výrokem týkajícím se hodnocení hospodaření jistého zdravotnického zařízení údajně zasáhl do dobré pověsti právnické osoby. Žalobce označil v žalobě jako osobu pasivně legitimovanou ministra zdravotnictví jako soukromou osobu. Dle rozhodnutí Městského soudu v Praze, jehož rozhodnutí Nejvyšší soud potvrdil,⁹⁸ však žalovaný předmětný výrok pronesl při své pracovní, nikoli soukromé, cestě a vyslovil jej v postavení ministra, tedy člena vlády, vrcholného orgánu státní moci. V pravomoci ministra přitom je mimo jiné také informovat veřejnost o skutečnostech týkajících se nestátních zdravotnických zařízení a tudíž jeho výrok nelze považovat za vybočení z činnosti státu, tedy za výrok excesivní. V posuzovaném případě bylo proto dle názoru Nejvyššího soudu nutno dovodit nedostatek pasivní legitimace žalovaného. Lze tedy dovodit, že pokud nastane situace, kdy osoba jednající za stát učiní výrok, ve kterém lze spatřovat neoprávněný zásah do osobnostních práv, je za takový výrok odpovědný nikoli autor předmětného výroku, nýbrž stát.

Jak již bylo výše několikrát zdůrazněno, všeobecné osobnostní právo je právem ryze osobním, kterému v případě neoprávněného zásahu odpovídá také ryze osobní povinnost původce tohoto zásahu. Právním nástupcem fyzické osoby, která zemřela, jsou zpravidla její dědici. Jiné osoby než dědici jsou právními nástupci fyzické osoby, která zemřela, tehdy, nabývají-li majetek po zemřelém nezávisle na dědickém řízení. V případě úmrtí původce zásahu však odpovědnost za neoprávněný zásah není předmětem dědické sukcese, nepřechází na dědice a dotčená osoba tudíž nemá možnost domáhat se poskytnutí zadostiučinění na jiné fyzické osobě. Tento názor ostatně potvrzuje také ustálená judikatura soudů, dle které: *„Povinnost poskytnout zadostiučinění podle ustanovení § 13 ObčZ je osobně spjata s osobou, která se neoprávněného zásahu do osobnostních práv fyzické osoby dopustila. Má tedy osobní charakter, a proto zaniká smrtí takovéto osoby.“*⁹⁹

---

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. července 2000, sp. zn. 30 Cdo 1526/2000.

⁹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. dubna 1995, sp. zn. 1 Co 338/94.

Zcela shodný názor sdílí také Nejvyšší soud,¹⁰⁰ který při posuzování možného přechodu povinnosti poskytnout plnění v souvislosti s osobnostními právy konstatoval, že v případě, kdy: „ (...) osoba, u níž okolnosti odůvodňují posuzovat ji jako potencionálně povinnou osobu za tvrzený zásah do osobnostních práv žalobců, zemřela, zanikla tím (...) její případná povinnost vyvozovaná z ustanovení § 13 ObčZ. V tomto případě se jedná o výlučně osobní povinnost povinného subjektu. Kromě toho zákon sám nestanoví eventuální možnost případného přechodu této povinnosti na další osoby, jako osoby z tohoto vztahu povinné.“ Nejvyšší soud při této úvaze vycházel mimo jiné také z konstrukce ustanovení § 13 ObčZ, v jehož kontextu posuzoval vzájemná práva a povinnosti mezi dotčenou osobou a původcem zásahu a konstatoval, že: „ (...) je třeba dovodit při neoprávněném dotčení osobnostních práv fyzické osoby bezprostřední vazbu mezi oprávněnou osobou na jedné straně a povinnou osobou na straně druhé. Jde tak o právo osobní, jehož jedním z atributů je, že ve smyslu ustanovení § 579 ObčZ zaniká smrtí oprávněného nebo smrtí povinného (zde jako osoby, která má povinnost poskytnout příslušné zadostiučinění oprávněné osobě).“

Je tedy nade vše pochybnost, že v případě, kdy je původcem zásahu fyzická osoba je přechod povinností vyplývajících z neoprávněného zásahu zcela vyloučen. Nejvyšší soud v citovaném rozsudku zcela správně upozornil, že na eventuální možnost přechodu této povinnosti zákon nepamatuje a je tedy možno se domnívat, že jedinou cestou k prolomení této zásady by mohla být pouze změna legislativy.

Poněkud složitější situace však nastane v případě, kdy je původcem neoprávněného zásahu osoba právnická. Právnická osoba může zaniknout likvidací dle ustanovení § 70 a násl. ObchZ a v takovém případě dochází k jejímu zániku bez jakéhokoli právního nástupce. V případě zániku právnické osoby bez likvidace, která je původcem zásahu, je poté otázka právního nástupnictví posuzována podle přechodu jejího jmění. Právním nástupcem zaniklé právnické osoby tedy bude subjekt, na nějž přešlo její jmění¹⁰¹ anebo ti, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis.¹⁰² V případě, že by takových subjektů bylo více, vstupoval by do řízení ten subjekt, který převzal práva a povinnosti, o něž v řízení jde.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005.

¹⁰¹ Srov. zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

¹⁰² Srov. např. ustanovení § 338 a násl. a § 364 a násl. zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

V této souvislosti lze na otázku eventuální možnosti přechodu povinnosti vyplývající z porušení osobnostních práv nahlížet v zásadě dvěma způsoby a ani soudní praxe není v tomto ohledu zcela jednotná. Tato nejednotnost se projevila například ve sporu, ve kterém se žalobkyně domáhala poskytnutí zadostiučinění za údajný zásah do osobnostních práv způsobený Bat'ovou krajskou nemocnicí ve Zlíně, příspěvkovou organizací. Nemocnice v průběhu řízení zanikla bez likvidace tak, že usnesením zastupitelstva Zlínského kraje bylo rozhodnuto o schválení nepeněžitého vkladu podniku nemocnice do základního kapitálu nové vzniklé obchodní společnosti Krajské nemocnice Tomáše Bati, a.s., kterou následně žalobkyně v žalobě označila jako žalovanou. Žalovaná ovšem namítla, že z důvodu zániku původce zásahu není ve sporu pasivně legitimována. K této zásadní otázce však zaujaly soudy v průběhu sporu zcela odlišný postoj.

Krajský soud v Brně, s jehož názorem se ztotožnil také Vrchní soud v Olomouci,¹⁰³ vycházel při posuzování pasivní legitimace žalované ze stejného principu jako v případě úmrtí fyzické osoby. Soudy v odůvodnění předmětného rozhodnutí přihlédly k ryze osobní povaze osobnostních práv a k zásadě, že dotčená osoba se může domáhat poskytnutí zadostiučinění pouze vůči původci zásahu, jelikož by bylo zcela absurdní, kdyby byla tato povinnost ukládána jiné osobě. Vrchní soud v Olomouci z těchto důvodů potvrdil rozsudek Krajského soudu v Brně a rozhodl o nedostatku pasivní legitimace žalované. Ve svém odůvodnění přitom argumentoval zejména skutečností, že právnická osoba, která byla původcem zásahu byla zrušena a zanikla, čímž ztratila také způsobilost být účastníkem řízení a nemohlo tak dojít k procesnímu nástupnictví na straně žalované. Významným argumentem pro tento závěr byla také ústavní zásada rovnosti fyzických a právnických osob a státu. Soud výslovně uvedl, že: *„Přechod povinností původce zásahu do osobnostních práv fyzické osoby lze posuzovat pouze a jenom z toho hlediska, zda při ztrátě způsobilosti žalovaného být účastníkem řízení lze v řízení pokračovat, tedy zda hmotné právo určuje nástupce, na něhož povinnost původce zásahu přešla. Z důvodů uvedených v rozhodnutí krajského soudu i v tomto rozhodnutí odvolacího soudu nelze ovšem učinit jiný závěr než ten, že zákon práva zásahem postižené osoby úzce váže na postiženého, z čehož vyplývá, že i povinnost z porušení osobnostních práv je úzce vázána na osobu původce zásahu a*

---

¹⁰³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. července 2009, sp. zn. 1 Co 315/2008.

nepřechází na právního nástupce. Tvrzený zásah nezpůsobila žalovaná společnost, a proto je zcela správný závěr, že v řízení není věcně pasivně legitimována.“

Odlišný přístup k předmětné věci však zaujal Nejvyšší soud,¹⁰⁴ který citované rozhodnutí přezkoumával v rámci dovolacího řízení. Ten odmítl jednoznačný závěr učiněný v citovaném rozsudku s tím, že je nutno přihlížet k některým aspektům podstaty právnické osoby jako subjektu práva a nelze bez dalšího uzavřít, že jejím zánikem vždy zanikají také její ryze osobní práva a povinnosti. Dle názoru Nejvyššího soudu nelze v případě občanskoprávních sankcí podle ustanovení § 13 ObčZ dovozovat paralelu mezi smrtí fyzické osoby a zrušením, resp. zánikem právnické osoby. Právnické osoby sice vystupují a jednají v právních vztazích obdobně jako lidé, ovšem jedná se o uměle vytvořené subjekty, jejichž vznik a zánik se s ohledem na podstatu jejich povahy od fyzických osob výrazně odlišuje. Nelze přehlížet skutečnost, že právnické osoby mohou zaniknout mimo jiné například také fúzí, tedy spojením, či rozdělením. Dle názoru Nejvyššího soudu tedy: „ (...) v případě zániku právnické osoby není absolutní analogie se smrtí fyzické osoby, plně reálná, neboť v řadě případů práva a povinnosti právnické osoby vplývají do jiné právnické osoby, do níž se tak promítnou a prolnou prvky právní subjektivity původní právnické osoby.“ Z uvedeného vyplývá, že v obdobných případech by pro posouzení pasivní věcné legitimace nebyl rozhodující pouhý zánik právnické osoby, ale bylo by nutno zkoumat způsob tohoto zániku a současně také případný přechod jejích osobních práv a povinností na právního sukcesora.

Mám za to, že výše citovaný restriktivní výklad relevantních zákonných ustanovení, který ve svém rozhodnutí použil Krajský soud v Brně a Vrchní soud v Olomouci by ve svém důsledku mohl vést k podstatnému narušení principu právní jistoty a potažmo také principu denegatio iustitiae. Z tohoto pohledu proto považuji rozsudek Nejvyššího soudu za správný a ztotožňuji se s jeho názorem, že při posuzování otázky přechodu povinností vyplývajících z občanskoprávních sankcí dle ustanovení § 13 ObčZ a související pasivní legitimace nelze bez dalšího učinit paralelu mezi smrtí fyzické osoby a zánikem právnické osoby a bude tedy vždy nutno zkoumat způsob tohoto zániku.

---

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 30 Cdo 528/2010.

Argumenty podporující tento názor se již objevily také v odborné literatuře,¹⁰⁵ opírající se ve svých závěrech zejména o judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále také jen ESD). Přestože se tyto závěry vztahovaly k otázkám právního nástupnictví z hlediska protisoutěžního práva, domnívám se, že jejich aplikace na otázky odpovědnosti právního nástupce původce zásahu do osobnostních práv je více než přípádná. Evropský soudní dvůr ve své rozhodovací praxi vytvořil poměrně konzistentní doktrínu a systém testů týkající se přičítání protiprávního jednání předchůdce nástupnickému subjektu. Tato doktrína vychází zejména z interpretace pojmu podniku, který není totožný se subjektem práva, ale jedná se o jakoukoli jednotku zapojenou do hospodářské činnosti bez ohledu na její právní status. V případě sukcese stále platí, že odpovědnost nepřechází na nového vlastníka podniku a ten tedy neodpovídá za protiprávní jednání svého předchůdce. Ovšem platí také zcela logický princip, že někdo za protiprávní jednání odpovídat musí. Podstatou řešení této situace je, spíše než skutečná právní sukcese, rozšíření pojmu podniku, který bude odpovědný za protiprávní jednání. V této souvislosti lze rozlišit dvě zásadní teorie a to „*teorii právního nástupnictví*“, která je uplatňována národním právem a „*teorii ekonomické kontinuity*“, která vyplývá právě z judikatury ESD.

Doktrína ekonomického nástupnictví byla ESD vytvořena již v případě „*Suiker unie*“,¹⁰⁶ ve kterém byla čtyři cukrářská družstva, která se dopustila protisoutěžního jednání zrušena a jejich nástupcem se stala společnost Suiker unie. Soudní dvůr Evropské unie zjistil, že tato společnost převzala veškerá práva a závazky svých předchůdců a navíc se kryla s tímto podnikem, měla stejné sídlo a chovala se na trhu stejně jako dřívější koordinační orgán. Na základě těchto zjištění ESD konstatoval, že hlavní rysy aktivity nového podniku a jeho předchůdce jsou zcela identické a ekonomickému nástupci tedy lze přisoudit odpovědnost za dřívější protiprávní jednání jeho předchůdce.

Lze usoudit, že ekonomické nástupnictví je možné pouze v případě, kdy původce protiprávního jednání zanikl a/nebo pokud jde zcela zřejmě o určitý úhybný manévř, kterým má být dosaženo obcházení důsledků odpovědnosti za porušení

---

¹⁰⁵ Bejček, J.: Veřejný zájem, procesní nástupnictví a spravedlnost aneb „fiat lex (in stricto nonsensu), pereat iustitia?“. Právní rozhledy, 2008, č. 12. s. 441-447.

¹⁰⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA a další proti Komisi Evropských společenství ze dne 16. prosince 1975, 40/73.

právních pravidel. Domnívám se, že je spravedlivé, aby se tyto závěry uplatnily také na posuzování přechodu povinností vyplývajících z občanskoprávních sankcí dle ustanovení § 13 ObčZ. Je totiž nutno vycházet z výše zmíněného principu, že za protiprávní jednání by měl vždy někdo odpovídat. V případě tak specifické právní situace, jakou je zánik odpovědné právnické osoby, považuji tedy za nutné zkoumat vždy veškeré konkrétní okolnosti zániku této osoby a její případné ekonomické kontinuity.

Je samozřejmě nutno upozornit, že z důvodu zajištění principu právní jistoty musí stále obecně platit zásada, že ryze osobnostní práva a povinnosti nelze převádět na jiný subjekt. Dle mého názoru však tuto zásadu nelze uplatňovat bezvýhradně, neboť v praxi mohou, jak bylo výše nastíněno, nastat případy, při jejichž rozhodování by mohl úzký výklad zákona *stricto sensu* bez zkoumání konkrétních okolností případu vyústit v rozhodnutí, které by mohlo být na úkor spravedlnosti. V každém případě se domnívám, že účinným řešením tohoto problému by mohla být explicitní zákonná úprava, která by posuzování právního nástupnictví v obdobných případech jednoznačně definovala.

4. Ochrana osobnosti v novém občanském zákoníku

České právní prostředí v současné době stojí před zcela zásadním historickým mezníkem. Ministerstvo spravedlnosti ČR připravilo novou koncepci českého soukromého práva a jeho komplexní rekodifikaci, která již úspěšně prošla legislativním procesem a nahradí tak současnou právní úpravu „*de lege lata*“. Stěžejním právním předpisem nové soukromoprávní úpravy je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také jen „nový občanský zákoník“ nebo „NOZ“), na který úzce navazuje zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Zákon o obchodních korporacích v podstatě nahradí současný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, a doplní tak právní úpravu nového občanského zákoníku o právní normy týkající se výlučně obchodního práva. Oba právní předpisy nabudou účinnosti dne 1. ledna 2014. Hlavním autorem návrhu nového občanského zákoníku je Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš.

Důvodem pro komplexní rekonstrukci českého soukromého práva byla, dle autorů návrhu, zejména zastaralost současného občanského zákoníku, který vychází z právních poměrů 60. let 20. století, neodpovídá potřebám současné společnosti a jejímu vývoji a výrazně se odchyľuje od standardů právní kultury kontinentální Evropy. S tím úzce souvisí také další problém současného občanského zákoníku, kterým je jeho roztržitost. Ta je způsobena rozsáhlými novelizacemi stávajícího předpisu, jimiž se zákonodárce snažil průběžně reagovat na měnící se situaci ve společnosti. Nový občanský zákoník si klade za cíl tyto nedostatky současné právní úpravy odstranit. Dle autorů vychází tento kodex z českých a evropských tradic soukromého práva, zdůrazňuje ideu dualismu soukromého a veřejného práva, z níž ostatně vychází také náš ústavní pořádek a snaží se shrnout veškerá právní pravidla vztahující se k soukromým právním záležitostem společným všem osobám.¹⁰⁷

Kodex je rozdělen do pěti částí, kterými jsou Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetková práva, Relativní majetková práva a Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Osnova nového občanského zákoníku se tedy přidružuje rozdělení práv na práva osobní, která jsou upravena v prvních dvou částech, a práva majetková, kterým je věnována část třetí a čtvrtá. Pátá část pak obsahuje ustanovení technického charakteru.

Nový občanský zákoník vychází z přirozenoprávních základů práva, na kterých stojí také Ústava a Listina. Základním a výchozím principem kodexu je dle ustanovení § 3 odst. 1 NOZ zejména ochrana důstojnosti a svobody každého člověka a jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny. Odhlédneme-li od toho, že výklad pojmu „brát se o vlastní štěstí“ a jeho meze zřejmě přinese až samotná praxe, je nepochybné, že snahou autorů bylo zajistit co největší míru svobody jednotlivce, která však i přesto nemá být bezbřehá. Toto hodnotové hledisko se mimo jiné projevuje také v tom, že je kladen důraz na privátní autonomii každého člověka v soukromých osobních a majetkových poměrech. Vzhledem k výše uvedeným deklarovaným principům nové právní úpravy není překvapením, že jednou ze zásadních změn, které přináší nový občanský zákoník, má být také výrazné posílení ochrany osobnostních práv a zřetelný hodnotový důraz na osobnostní rozměr občanského práva.

---

¹⁰⁷ Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 17 s.

Přesto je nový občanský zákoník přijímán s poměrně velkými rozpaky a částí odborné veřejnosti je potřeba rekonstrukce zásadně zpochybňována. Nové právní úpravě je vyčítána zejména přílišná podrobnost a s tím spojená rozsáhlost a nepřehlednost kodexu, nutnost vytvoření zcela nového systému relevantní judikatury, ale například také absence procesněprávních norem k některým nově zaváděným hmotněprávním institutům. V následující části práce se pokusím o kritický pohled na oblast právní úpravy ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku a také o zhodnocení jejího možného vlivu na budoucí aplikační praxi.

4.1 *Obecná úprava ochrany osobnosti*

Institut ochrany osobnosti je v novém občanském zákoníku upraven v ustanoveních § 81 a násl. a je mu věnován samostatný oddíl 6 hlavy II části první. Vzhledem k tomu, že současný občanský zákoník věnuje ochraně osobností pouze 5 paragrafů, kdežto nový občanský zákoník celkem 37 paragrafů, je zřejmé, že úprava tohoto institutu bude v novém kodexu podstatně rozšířena. Právní úprava ochrany osobnosti bude tedy napříště mnohem podrobnější a zákonných pravidel bude mnohem více, což ostatně platí obecně v podstatě pro veškerou materii upravenou novým občanským zákoníkem. Právě tato skutečnost je často kritizována částí odborné veřejnosti, která argumentuje, že zákon nemusí a ani by neměl stanovit podrobná pravidla pro řešení konkrétních praktických situací, jelikož to je spíše úkolem judikatury. Podstatou a účelem zákona má být stanovení rámce a návodu k řešení těchto konkrétních sporů. Domnívám se, že s tímto argumentem nelze než souhlasit a proto považuji za zásadní nikoli počet a podrobnost ustanovení nového občanského zákoníku, ale spíše jejich jasnost a přehlednost. Právě z tohoto hlediska se tedy pokusím v této kapitole na budoucí právní úpravu institutu ochrany osobnosti nahlížet.

Nový občanský zákoník vychází, stejně jako současná právní úprava, z monistického pojetí práv na ochranu osobnosti a z hlediska jejich ochrany tak všechna dílčí osobnostní práva tvoří jeden celek. Dle důvodové zprávy nová právní úprava vychází ze zásady, že: „*Osobnost člověka se nechápe jako „přívěsek“ právní subjektivity, ale právní subjektivita je naopak pojata jako důsledek osobnosti člověka*

*jako takového.*¹⁰⁸ Z těchto důvodů nová právní úprava zachovává dosavadní praxi tzv. generální klauzule osobnostních práv což znamená, že zákonný výčet chráněných hodnot je pouze demonstrativní a právní nástroje ochrany osobnosti lze rozšířit také na další obdobné hodnoty. Generální klauzuli zakotvuje ustanovení § 81 odst. 2 NOZ, dle něhož je tedy chráněn zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví, vážnost, čest, soukromí, projevy osobní povahy a dále nově také jeho právo žít v příznivém životním prostředí. Zařazení práva na příznivé životní prostředí do generální klauzule lze považovat za pozitivní reakci na vývoj judikatury Ústavního soudu, který konstatoval, že: „*skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevyklučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 Listiny).*“¹⁰⁹ Dle ustanovení § 81 odst. 1 NOZ se také výslovně zakotvuje právo „*žít podle svého*“ a s tím související povinnost ostatních takové svobodné rozhodnutí člověka respektovat. Tento princip taktéž vychází ústavního pořádku, konkrétně z ustanovení čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy.

Dle ustanovení § 82 odst. 2 NOZ má člověk, jehož osobnost byla dotčena, právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Citované ustanovení tedy výslovně dává dotčené osobě právo domáhat se ochrany své osobnosti pouze žalobou zdržovací či odstraňovací, ale dále se již nezmiňuje o právu domáhat se přiměřeného zadostiučinění tak, jako je tomu v současné právní úpravě. Tento problém je jistě možno překlenout pomocí ustanovení upravujících náhradu majetkové a nemajetkové újmy, která možnost domáhat se poskytnutí relativní satisfakce zakotvují. Tato ustanovení jsou však ze systematických důvodů zařazena v jiné části NOZ. Z toho důvodu považuji absenci zmínky o možnosti domáhání se peněžité satisfakce za neoprávněný zásah do osobnostních práv v ustanovení § 82 odst. 2 NOZ za určitý nedostatek nové právní úpravy, který působí poněkud chaoticky. Zda tento nedostatek bude v budoucnu činit potíže či nikoli však zřejmě ukáže až praxe.

Institut náhrady majetkové a nemajetkové škody neboli podle nové terminologie „*újmy*“ je komplexně upraven v části čtvrté hlavě III nového občanského zákoníku,

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 63 s.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97.

tedy v ustanoveních § 2894 a násl. NOZ. Tato ustanovení se tedy budou, mimo jiné, aplikovat také na uplatňování práva na poskytnutí relativní satisfakce v souvislosti s ochranou osobnosti. Způsob a rozsah náhrady upravují ustanovení § 2951 a násl. NOZ, přičemž za důležité je třeba považovat zejména ustanovení § 2951 odst. 2 NOZ, dle kterého má být nemajetková újma odčiněna přiměřeným zadostiučiněním, přičemž takové zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy. Způsob a rozsah poskytnutí náhrady při újmě na přirozených právech člověka je poté blíže specifikován v ustanoveních § 2956 a 2957 NOZ.

Nový občanský zákoník vychází z principu, že způsobená škoda má být nahrazena především uvedením do původního stavu, tedy naturální restitucí. Relativní restituce má poté přicházet v úvahu až v případě, kdy naturální restituce není možná nebo kdy o to žádá poškozený. Zásada přednosti naturální restituce platí také v případě vzniku nemajetkové újmy, zde však NOZ výslovně zdůrazňuje, že musí jít vždy o skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy. Nový občanský zákoník nestanoví přesný návod k určování výše a způsobu zadostiučinění při náhradě způsobené nemajetkové újmy. Současná právní úprava totiž také ponechává řešení konkrétních případů na individuálním posouzení soudů a dle názoru autorů nečiní tato praxe žádné potíže. V této souvislosti není přitom vyloučeno, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách jak bude v těchto situacích postupováno, případně vytvořila i určité tabulky či vzorce speciálně pro tyto účely.¹¹⁰ Dle ustanovení § 2956 NOZ však bude škůdce, kterému vznikla povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními části první NOZ, hradit škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetková újma mají být odčiněny také způsobené duševní útrapy. Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění mají nadto být dle ustanovení § 2957 NOZ stanoveny s přihlédnutím k tomu, aby byly odčiněny také případné okolnosti zvláštního zřetele hodné, které zákon výslovně stanoví (např. úmyslné způsobení újmy či násobení účinků zásahu uvedením dotčeného ve veřejnou známost).

Nová právní úprava dále podstatně rozšiřuje postmortální ochranu osobnosti, která je v současné době upravena v ustanovení § 15 ObčZ a právo na její uplatnění mají, jak již bylo uvedeno výše, pouze osoby taxativně vypočtené. Nový občanský

---

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 576 – 577 s.

zákoník ke stanovení okruhu oprávněných osob přistoupil mnohem extenzivněji a po smrti člověka se tak dle ustanovení § 82 odst. 2 NOZ může ochrany jeho osobnosti domáhat „*kteřákoli z osob jemu blízkých*“. Dle ustanovení § 22 odst. 1 NOZ jsou osobami blízkými příbuzní v řadě přímé, sourozenci, manžel či partner a dále také jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném v případě, kdy by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou také osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Toto rozšíření okruhu osob oprávněných domáhat se postmortální ochrany osobnosti lze jistě pokládat za krok správným směrem, neboť jde o výrazné posílení tohoto institutu. Domnívám se totiž, že současný taxativní výčet oprávněných osob, který zahrnuje pouze manžela, partnera a děti, případně jejich rodiče, neposkytuje dostatečnou právní ochranu osobnostním právům zemřelých osob. V případě, že nejsou k dispozici aktivně legitimované osoby k podání žaloby o ochranu osobnosti, nemohou se ostatní příbuzní nikterak bránit proti případným neoprávněným zásahům do osobnostních práv zemřelého. Rozšíření okruhu aktivně legitimovaných osob by mělo tento nedostatek do budoucna odstranit.

V této souvislosti je nutno připomenout, že ustanovení § 83 NOZ také zavádí možnost, aby právo na ochranu osobnosti místo dotčené osoby uplatnila právnická osoba, pokud k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv došlo v souvislosti s činností dotčeného v této právnické osobě. Účelem tohoto ustanovení má být zejména zajistit možnost právnické osoby vystoupit na obranu dotčeného pokud je mrtev či nemohoucí. Za života dotčeného přitom může příslušná právnická osoba uplatnit toto právo zpravidla pouze jeho jménem a s jeho souhlasem. V rámci postmortální ochrany se pak právnická osoba může domáhat, aby od neoprávněného zásahu bylo upuštěno a aby byly odstraněny jeho následky. Ustanovení § 83 NOZ je v podstatě obnovou § 14 ObčZ, který byl zrušen novelou občanského zákoníku č. 509/1991 Sb. Zásadním rozdílem oproti dřívější právní úpravě je právě nutnost souhlasu dotčené osoby při uplatňování této formy ochrany osobnosti za jejího života. Zatímco ve zrušeném ustanovení §14 ObčZ byl souhlas dotčeného nahrazen legitimací právnické osoby zakotvenou v tomto ustanovení, nová právní úprava vcelku logicky a správně akcentuje vlastní vůli dotčeného a zabraňuje tak situaci, kdy by se právnická osoba případně domáhala ochrany osobnostních práv proti vůli dotčeného.

Jak již bylo uvedeno výše, nový občanský zákoník se ochraně osobnosti věnuje celkem ve 37 paragrafech a pro větší přehlednost je tak oddíl věnovaný tomuto institutu rozdělen na 6 pododdílů, které se vedle obecných ustanovení zabývají ochranou jednotlivých hodnot lidské osobnosti. V této souvislosti je nutno zmínit, že z oddílu věnovaného ochraně osobnosti byla vyčleněna právní úprava ochrany jména člověka, která je spolu s ochranou bydliště upravena v ustanoveních § 77 až 80 NOZ. Dle autorů bylo toto členění zvoleno ze systematických důvodů. Domnívám se však, že tato systematika nebyla zvolena šťastně. Právo na jméno je bezesporu jedním z dílčích osobnostních práv a tudíž by, dle mého názoru, bylo přehlednější zařadit tato ustanovení do oddílu věnovaného ochraně osobnosti. Nová právní úprava rozlišuje situace, kdy někdo zpochybňuje právo člověka na jméno a kdy člověk v důsledku neoprávněného použití jeho jména utrpí újmu. Ve druhém případě má dotčená osoba právo domáhat se, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno či aby byl odstraněn způsobený následek. Také v tomto případě se mohou nápravy domáhat i osoby odlišné od dotčeného, jejich vymezený okruh je však užší. Dle ustanovení § 78 odst. 2 NOZ mohou, pokud dotčenému brání objektivní důvody uplatnit toto právo sám, uplatňovat právo na ochranu jeho jména manžel dotčeného, jeho potomek, předek nebo partner. Týká-li se neoprávněný zásah příjmení a je-li způsobilý poškodit důležité rodinné zájmy, mají dle ustanovení § 78 odst. 3 NOZ právo domáhat se nápravy také jiné osoby blízké dotčenému. Ustanovení § 79 NOZ dále zakotvuje také ochranu pseudonymu, který má v případě, že vejde ve známost, požívat stejné ochrany jako jméno.

Dle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku bylo cílem osnovy přispět k upevnění rodinných vazeb a posílení soudržnosti rodiny a z toho důvodu byl tedy zřejmě pro ochranu před neoprávněnými zásahy do práva na jméno založen zvláštní režim.¹¹¹ Domnívám se však, že toto vyčlenění ochrany práva na jméno z ochrany ostatních dílčích osobnostních práv bylo zbytečné a ve svém důsledku způsobuje určitou chaotičnost v systému ochrany jednotlivých dílčích osobnostních práv.

---

¹¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 62 s.

4.2 Ochrana podoby a soukromí

V ustanoveních § 84 a násl. NOZ je upravena ochrana podoby a soukromí člověka. Tato ustanovení v zásadě vycházejí ze současné právní úpravy obsažené v ustanoveních § 11 a 12 ObčZ, kterou ovšem nový občanský zákoník zpřesňuje a doplňuje.

Shodně se stávající právní úpravou je v novém občanském zákoníku právo na ochranu podoby každého člověka realizováno především prostřednictvím dispozičního úkonu, kterým oprávněný subjekt uděluje právo k zachycení své podoby a případně k jejímu dalšímu použití či rozšiřování. Souhlas oprávněného subjektu je však nově vyslovován samostatně ve vztahu k zachycení podoby člověka a následně k jejímu případnému rozšiřování. Toto rozlišení v právní úpravě současného občanského zákoníku chybělo a dovozovala jej pouze odborná literatura.¹¹² Domnívám se, přestože tato skutečnost nečinila v praxi žádné potíže, že toto zpřesnění je možno jistě považovat za pozitivní.

Nový občanský zákoník vychází z obecné zásady, že svolení udělené oprávněným subjektem musí být vždy vykládáno restriktivně a také z tohoto pohledu je tak třeba odlišovat svolení k zachycení podoby člověka a k jejímu rozšiřování. Zachytit podobu člověka tak, aby jej bylo možno na základě tohoto zachycení identifikovat je tedy, jak již bylo uvedeno výše, dle ustanovení § 84 NOZ možné pouze se souhlasem oprávněného. Dle ustanovení § 85 odst. 2 NOZ je však možno svolení k zachycení podoby extenzivně vztáhnout také na její šíření, je-li z okolností při udělování souhlasu k zobrazení zřejmé, že podoba oprávněného má být dále šířena. Šíření této podoby pak musí probíhat obvyklým způsobem, který mohl oprávněný rozumně předpokládat. Je nutno doplnit, že pro udělení svolení nepředepisuje nový občanský zákoník, stejně jako současná právní úprava, žádnou formu a lze tedy dovodit, že v této souvislosti bude postačovat souhlas konkludentní.

Ustanovení § 86 NOZ konkretizuje také ochranu soukromí člověka, do něhož spadají zejména soukromé prostory, soukromý život a soukromé písemnosti osobní povahy. Nový občanský zákoník zde záměrně používá pojem „*soukromé prostory*“,

---

¹¹² Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 295.

neboť za takový prostor je v této souvislosti nutno považovat nejen obydlí člověka, ale například také místo, ve kterém osoba vykonává svou profesi.

Nová právní úprava umožňuje oprávněnému subjektu volně se svými osobnostními právy disponovat, což se projevuje nejen v zakotvení práva udělit svolení k užití podobizny či jeho projevů osobní povahy, ale také práva takové svolení kdykoli odvolat. Svolení může být odvoláno také v případě, kdy bylo oprávněným subjektem uděleno pouze na dobu určitou. Nový občanský zákoník ovšem šetří také práva osoby, která mohla důvodně spoléhat na to, že svolení odvoláno nebude a oprávněný subjekt má tedy v takovém případě povinnost nahradit škodu, která odvoláním svolení vznikne. Zákon zde záměrně hovoří pouze o náhradě způsobené škody, neboť úmyslem autorů nebylo poskytnout v tomto případě poškozenému také náhradu případné nemajetkové újmy.

Nová právní úprava navazuje na současný občanský zákoník také v úpravě institutů zákonných licencí k užití chráněných osobnostních hodnot a umožňuje tedy v některých zákonem stanovených případech upřednostnit určitý veřejný zájem před zájmem na ochraně osobnosti. Nový občanský zákoník shodně se stávající úpravou rozeznává zákonnou licenci pro úřední účely, licenci vědeckou či uměleckou a licenci zpravodajskou a jejich úprava je v zásadě totožná s ustanovením § 12 odst. 2 a 3 ObčZ. V ustanovení § 90 NOZ je pouze zdůrazněno, že ani zákonný důvod k užití chráněných hodnot lidské osobnosti nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.

4.3 Ochrana duševní a tělesné integrity

V rámci práva na ochranu osobnosti upravuje nový občanský zákoník podrobně také oblast práva na duševní a tělesnou integritu, a to konkrétně v ustanoveních § 91 a násl. NOZ. Autoři návrhu zákona vycházeli při zařazení tohoto institutu do osnovy nového občanského zákoníku především z premisy, že integrita člověka a její ochrana tvoří celistvost lidské osobnosti vůbec, přičemž integritu je nutno chránit nejen jako integritu tělesnou, ale také duševní. Nový občanský zákoník v podstatě upravuje obecný rámec ochrany integrity člověka, který může být dále doplňován zvláštními

zákony, které budou mít z hlediska aplikace přednost před úpravou obsaženou v novém občanském zákoníku.

Nový občanský zákoník ve vztahu k ochraně integrity člověka vychází z obdobného principu jako při ochraně podoby a soukromí, tedy z práva dotčeného subjektu disponovat se svými osobnostními právy. Právní ochrana integrity člověka dále vychází ze zásady, že lidské tělo ani jeho části nesmí být předmětem majetkového prospěchu a zakotvuje také ochranu lidského těla po smrti člověka.

Do integrity člověka je tedy možno zasáhnout pouze s jeho souhlasem uděleným s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích, ani na vlastní žádost však nelze člověka usmrtit. Nový občanský zákoník předpokládá situace, kdy udělení souhlasu není možné či kdy je udělení ztíženo. Za nesvéprávného zásadně uděluje souhlas jeho zákonný zástupce, pokud je však nesvéprávná osoba schopna úsudku, je nutno ji přiměřeně poučit. Obdobně NOZ přistupuje také k udělení souhlasu nezletilou osobou. Ta má dle ustanovení § 95 NOZ možnost „*v obvyklých záležitostech*“ udělit souhlas k zákroku na svém těle sama. V případech, kdy člověk nemůže udělit souhlas pro neschopnost projevit vůli a nemá zákonného zástupce, může dle ustanovení § 98 NOZ udělit souhlas manžel, rodič či jiná osoba blízká. Pokud není možno jejich souhlas získat, může jej udělit také jiná přítomná osoba, která o dotčeného osvědčí „*mimořádný zájem*“. V případě, kdy je život člověka „*v náhlém a patrném nebezpečí*“ je poté dle ustanovení § 99 NOZ možno zakročit okamžitě i bez souhlasu ve stanovené formě, pokud je to ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné. V případech, kdy nebude možno získat souhlas k zásahům do integrity člověka od stanovených osob, zavádí nová právní úprava možnost nahrazení jejich souhlasu svolením soudu.

Domnívám se, že zpřesnění právní úpravy zásahů do tělesné integrity člověka je zcela jistě na místě a ochrana této základní osobnostní hodnoty by měla být zákonem výslovně upravena. Nová právní úprava však v této souvislosti zavádí mnoho nových pojmů, které bude zřejmě nutno posuzovat vždy jednotlivě v konkrétních případech. Obávám se tedy, že než k těmto otázkám zaujme výkladový postoj judikatura, mohou některá z výše citovaných ustanovení v praxi činit určité potíže.

Dle mého názoru lze mít však za problematický zejména institut nahrazování souhlasu oprávněných osob svolením soudu. Za zásadní problém považuji skutečnost, že zásahy do integrity člověka jsou v naprosté většině případů spojeny s otázkou

poskytování odborné zdravotní péče. Při udělování souhlasu dle výše citovaných ustanovení bude tedy soud muset odborně posoudit, zda má být příslušný lékařský zákrok proveden či nikoli. Soudy však, jak je známo, nejsou povolány k posuzování odborných lékařských otázek, ale výlučně k posuzování otázek právních. K případnému posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, si mohou soudy pouze vyžádat odborné vyjádření či ustanovit k jejich posouzení znalce postupem dle ustanovení § 127 OSŘ. Je však nepochybné, že v otázce posouzení zásahů do integrity člověka, budou muset soudy velmi často postupovat co nejrychleji a nejefektivněji. Z hlediska procesního by jistě bylo možno využít institutu předběžného opatření dle ustanovení § 74 a násl. OSŘ, je ovšem zřejmé, že do vynesení předběžného opatření soud zcela jistě nemůže mít k dispozici odborné vyjádření či znalecký posudek a nemůže tak z odborného lékařského hlediska posoudit nutnost provedení příslušného zákroku. Z těchto důvodů se domnívám, že výše citovaná ustanovení nového občanského zákoníku, týkající se udělování souhlasu se zásahy do integrity člověka, kladou na soudy poněkud nepřiměřené požadavky. V současné době nelze předvídat, jak se s nastíněným problémem rozhodovací praxe soudů v budoucnu vyrovná a zda tedy budou tato ustanovení skutečně způsobovat předvídané problémy.

4.4 Práva člověka převzatého bez jeho souhlasu do zdravotnického zařízení

Pododdíl upravující práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho předchozího souhlasu reaguje na skutečnost, že současný občanský zákoník ponechává tuto specifickou oblast ochrany osobnostních práv zcela stranou. Účelem ustanovení § 104 a násl. NOZ není upravit zákonné důvody pro nedobrovolné umístění či zadržení dotčené osoby ve zdravotnickém zařízení, jelikož tato úprava je již obsažena v ustanovení § 38 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Ustanovení NOZ mají za cíl pouze stanovit práva na ochranu osobnosti člověka, který byl nedobrovolně ve zdravotnickém zařízení zadržen.

Nová právní úprava v ustanovení § 104 NOZ akcentuje zásadu, že člověka lze převzít a držet ve zdravotnickém zařízení bez jeho souhlasu pouze ze zákonných

důvodů a v případě, kdy k dosažení účelu nepostačí mírnější detence či méně omezující opatření. Skutečnost, že byl člověk převzat do příslušného zdravotnického zařízení či že je v něm držen musí poskytovatel zdravotních služeb dle ustanovení § 105 NOZ vždy oznámit jeho zákonnému zástupci, opatrovníku, podpůrci a manželu či jiné blízké osobě a dále také soudu. Oznámení manželu či jiné blízké osobě však poskytovatel nesmí učinit v případě, že si to zadržená osoba nepřeje. V této souvislosti vyvstává otázka, jak by příslušné orgány postupovaly v případě, že by tyto osoby začaly zadrženého postrádat a nahlásily jej policejnímu orgánu jako pohřešovanou osobu. I přesto, že lze takovou situaci považovat za absurdní, je možno se domnívat, že ani v takovém případě by příslušné orgány nemohly porušit zákaz zadrženého a oznámit jeho blízkým informaci o jeho zadržení.

Vzhledem k tomu, že zadržení osoby proti jeho vůli v příslušném zdravotnickém zařízení představuje významný zásah do osobnostních práv dotčeného, stanoví nová právní úprava zásadu, že takto zadržené osobě musí být poskytnuto náležité poučení a vysvětlení jejího právního postavení. Při podávání vysvětlení je přitom nutno brát ohled na schopnost zadržené osoby dostatečně porozumět svému postavení, učinit si na věc vlastní úsudek a dostatečně projevit svá přání. Na tuto povinnost je tedy nutno nahlížet ze širšího hlediska než pouze z hlediska svéprávnosti.

Ustanovení NOZ upravující práva zadrženého ve zdravotnickém zařízení upravují také nový institut tzv. důvěrníka, kterého si může zadržená osoba zvolit. Tento institut má být, dle autorů návrhu zákona, využitelný zejména v situacích, kdy byl člověk zadržen pro tvrzené duševní onemocnění na návrh jeho zákonného zástupce.¹¹³ Jmenováním důvěrníka není dotčena povinnost soudu jmenovat zadrženému opatrovníka v případě, že dojde ke kolizi jeho zájmů a zájmů jeho zákonného zástupce. Dle ustanovení § 107 odst. 2 NOZ má však důvěrník možnost uplatnit ve prospěch zadrženého svým jménem veškerá jeho práva vzniklá souvislosti s převzetím zadrženého do příslušného zařízení, což má významným způsobem posílit právní ochranu zadržené osoby. Je vhodné doplnit, že NOZ nikterak neupravuje náležitosti jmenování důvěrníka, což může v praxi taktéž vyvolat určité nejasnosti.

Za poměrně významné posílení práv zadrženého lze pokládat ustanovení § 109 NOZ, dle kterého má zadržený či jeho zákonný zástupce možnost domáhat se, aby jeho

---

¹¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 67 s.

zdravotní stav, dokumentace či vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku samostatně přezkoumal lékař nezávislý na poskytovateli zdravotnických služeb, v jehož zařízení se zadržený nachází. Toto právo je důležité například s ohledem na skutečnost, že stanovisko ošetřujícího lékaře je podle současné právní úpravy poměrně významným důkazem a obecný soud se může dle ustanovení § 119c odst. 1 OSŘ například spokojit s vyjádřením ošetřujícího lékaře o tom, že zadržený není schopen chápat obsah rozhodnutí a na základě tohoto vyjádření zadrženému rozhodnutí nedoručit. Právo zadrženého domáhat se přezkoumání vyjádření ošetřujícího lékaře ze strany zcela nezávislého lékaře je tedy nutno chápat jako výrazné posílení jeho postavení.

4.5 *Nakládání s částmi lidského těla*

Nový občanský zákoník věnuje zvláštní pododdíl také právní úpravě podmínek pro nakládání s částmi lidského těla po jejich odnětí. Tyto podmínky, které jsou stanoveny v ustanoveních § 111 a 112 NOZ, v zásadě reflektují požadavky Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (č. 96/2001 Sb.m.s.).

Dle zásady zakotvené v ustanovení § 111 NOZ má každý člověk právo dozvědět se jak bylo naloženo s částí těla, jež mu byla odňata, a současně je zakázáno s odňatou částí těla zacházet jakýmkoli nedůstojným způsobem či způsobem ohrožujícím veřejné zdraví. Definici pojmu „*veřejné zdraví*“ podává ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 258/2001 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a je jím myšlen zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Nová právní úprava dále počítá s možností využití odňatých částí lidského těla pro zdravotnické, výzkumné či vědecké účely, avšak zásadně vždy pouze se souhlasem dotčeně osoby.

Ustanovení § 112 NOZ umožňuje přenechání odňatých částí lidského těla jinému člověku a pamatuje tak zejména na možnost provádění transplantací lidských orgánů. Takový postup se bude řídit zvláštními právními předpisy, tedy zejména zákonem č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů (transplantační zákon).

Nová právní úprava však pamatuje také na zacházení s vlasy či jinými podobnými částmi lidského těla, které lze bezbolestně odejmout a které se přirozenou

cestou obnovují. Na takové části lidského těla se hledí jako na věc movitou a lze je přenechat jiné osobě i za odměnu. Dle autorů návrhu zákona však nesmí být ani s těmito částmi lidského těla naloženo dehonestujícím či jinak nevhodným způsobem. Osoba, která byla ostříhána u holiče, může například tedy důvodně předpokládat, že s jejími vlasy bude naloženo obvyklým způsobem jako s odpadem a že tedy vlasy nebudou užity k jinému účelu. V praxi si totiž lze představit, že by například právě vlasy některých veřejně známých osob mohly být prodávány za účelem finančního zisku. Také těmto případům má nová právní úprava zabránit.¹¹⁴

4.6 Ochrana lidského těla po smrti člověka

Poslední šestý pododdíl týkající se ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku je věnován ochraně mrtvého lidského těla. Nová právní úprava v tomto pododdíle reaguje na závěry doktríny, dle které se ochrana osobnosti vztahuje také na mrtvé lidské tělo a lidské tělo tedy požívá ochrany i po smrti člověka. Toto pojetí vychází ze zahraniční judikatury, která dovodila, že mrtvé lidské tělo nelze považovat za věc.¹¹⁵ Jelikož tato zásada nebyla výslovně formulována, rozhodli se autoři návrhu tuto specifickou oblast ochrany osobnosti zahrnout do nového občanského zákoníku a zdůraznit tak úctu k člověku a jeho přirozeným právům.

Je nutno podotknout, že posmrtná ochrana lidského těla upravená v ustanovení § 113 a násl. NOZ není obdobou ustanovení § 15 ObčZ, který stanoví postmortální ochranu osobnosti. Nová právní úprava se v těchto ustanoveních zaměřuje výslovně na nakládání s lidským tělem po smrti člověka a na jeho ochranu. V této souvislosti se vychází ze základní zásady zakotvené v ustanovení § 113 odst. 1 NOZ dle které má člověk právo se rozhodnout, jak má být s jeho tělem naloženo po jeho smrti.

Nová právní úprava dále stanoví, že každý člověk má právo projevit vůli, zda může být jeho tělo po smrti pitváno či použito pro vědecké a výzkumné účely. Bez souhlasu může být pitva provedena pouze, pokud tak stanoví jiný zákon a NOZ tak

---

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 68 s.

¹¹⁵ Srov. např. Tribunal civil de la Seine, 20. prosince 1932, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004, s. 207

pamatuje také na případy, kdy právní předpisy veřejného práva nařizují pitvu pro zdravotní či policejní účely. Nadto bylo průběhu legislativního procesu do navrhované právní úpravy včleněno ustanovení § 115 NOZ, které zakládá nevyvratitelnou právní domněnku, že pokud člověk s pitvou či jiným obdobným použitím svého těla za svého života souhlas neudělil, platí, že nesouhlasí.

Nový občanský zákoník v tomto pododdíle pamatuje také na právo člověka být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí, přičemž náklady na pohřeb mají být hrazeny primárně vždy z pozůstalosti. Zbývá doplnit, že nový kodex v ustanovení § 114 NOZ zajišťuje také právo každého člověka rozhodnout se, jaký má mít pohřeb. Při návrhu tohoto ustanovení se přitom autoři inspirovali, stejně jako u mnoha dalších ustanovení, občanským zákoníkem kanadské provincie Quebec.

Lze uzavřít, že také poslední pododdíl věnovaný ochraně osobnosti respektuje základní principy nové právní úpravy, která si primárně vytyčila zajištění ochrany člověka a jeho osobnosti po všech stránkách. Přestože, dle mého názoru, současná právní úprava v této oblasti nečinila žádné obtíže, je možno tuto část nového kodexu jistě považovat za přínosnou.

Závěr

Všeobecné osobnostní právo je v podstatě konkretizací základních lidských práv týkajících se sféry osobního života každého člověka a jeho individuálních svobod. Účelem právní ochrany jednotlivých dílčích osobnostních práv je zejména zajištění respektování základních hodnot osobnosti člověka, a to jak po stránce fyzické, tak po stránce psychickomorální. Rozsah jednotlivých dílčích osobnostních práv se u jednotlivých fyzických osob pochopitelně liší podle toho do jakých právních vztahů člověk během svého života vstupuje a tvoří určitý individuální právní status fyzické osoby.

Ochrana osobnosti je velmi specifickou oblastí občanského práva, která však tvoří nezbytnou součást soukromého práva právních řádů všech demokratických států. Specifičnost této oblasti práva tkví nejen v jejím dynamickém rozvoji a časté veřejné exponovanosti jednotlivých sporů, ale zejména v tom, že formální prameny práva na ochranu osobnosti poskytují v zásadě pouze obecné návody k posouzení neoprávněných zásahů do osobnostních práv. Právo na ochranu osobnosti je tak z velké části dotvářeno soudní judikaturou a rozhodování konkrétních sporů o ochranu osobnosti zůstává mnohem více než v případě jiných sporů na volné úvaze soudu.

Mediální právo v současné době tvoří nedílnou součást českého právního řádu a významným způsobem doplňuje ochranu osobnostních práv obsaženou v normách občanského práva. Za zásadní instituty mediálního práva ve vztahu k ochraně osobnosti lze označit zejména instituty odpovědi a dodatečného sdělení, které tvoří specifické prostředky ochrany. V praxi je však nezbytné vnímat tyto zvláštní prostředky ochrany ve spojení s obecnými normami občanského práva, jelikož pro jejich aplikaci platí obdobné podmínky jako pro občanskoprávní prostředky ochrany osobnosti.

V této práci jsem se pokusil o analýzu a kritické zhodnocení ochrany souhrnu jednotlivých dílčích osobnostních práv, a to nejen z pohledu platné právní úpravy a relevantní judikatury, ale také z hlediska právní úpravy „de lege ferenda“. Stěžejním předmětem této práce bylo komplexně rozebrat zejména současnou občanskoprávní úpravu ochrany osobnosti a osobnostní instituty mediálního práva ve vzájemných souvislostech. Vzhledem k výše popsané soudcovské povaze práva na ochranu

osobnosti se práce podrobně zaměřuje na vybrané konkrétní sporné otázky ochrany osobnosti, které jsou rozebrány z hlediska judikatury nejen českých, ale také zahraničních soudů. Výčet jednotlivých vybraných otázek byl v této souvislosti vybrán s ohledem na to, aby rozebrané problémy byly společné jak občanskoprávním prostředkům ochrany osobnosti, tak prostředkům ochrany vyplývajícím z mediálního práva. V této souvislosti je nutno podotknout, že komplexní znalost judikatury je zcela nezbytná nejen pro orientaci v teorii, vztahující se předmětné problematice, ale zejména pro aplikační praxi.

V souvislosti s komplexní rekodifikací soukromého práva v České republice dojde také v oblasti práva na ochranu osobnosti v blízké době k výrazným změnám. Kritickou analýzu těchto změn a ucelený rozbor právní úpravy ochrany osobnosti v novém občanském zákoníku podává poslední kapitola této práce. Autoři nového kodexu deklarují, že právní úprava „de lege ferenda“, která vychází z přirozenoprávní koncepce výrazně zesiluje ochranu práv spojených s osobností člověka. S tímto tvrzením lze zcela jistě souhlasit a skutečnost, že nový občanský zákoník ve značné míře posiluje ochranu osobnostních práv lze bezesporu označit za pozitivní rys tohoto kodexu.

Otázkou však zůstává, zda je tak rozsáhlá a razantní rekodifikace v českém právním prostředí skutečně zapotřebí. Domnívám se, že současný občanský zákoník je i přes všechny své nedostatky a vady nadále použitelný a aplikační praxe se s ním naučila poměrně dobře pracovat. Obávám se navíc, že nový občanský zákoník s sebou přináší příliš mnoho příliš podrobných pravidel, která spolu s novou terminologií vytváří určitou diskontinuitu s dosavadní aplikační praxí a se současným systémem judikatury. Dle mého názoru není nutno upravovat v zákoně jednotlivé právní instituty zcela vyčerpávajícím způsobem tak, jak to v některých případech činí nová právní úprava. Oblast práva na ochranu osobnosti je typickým příkladem toho, že zodpovězení některých konkrétních otázek je možno ponechat na judikatuře soudů, která si s nimi poradí. Zejména z tohoto důvodu sdílím spolu s některými kritiky nové koncepce obavu, že nový kodex může ve svém důsledku, a to i přes četná dílčí vylepšení oproti současné právní úpravě, způsobit v českém právním prostředí zmatek.

Přes nastíněné obavy lze uzavřít, že budoucí vliv nové právní úpravy na aplikační praxi v současné době nelze odhadnout. Její skutečné dopady a přínos pro českou společnost tedy zřejmě ukáže až budoucí praxe.

Seznam použitých zkratek

ESD	- Soudní dvůr Evropské unie
ESLP	- Evropský soud pro lidská práva
Listina	- Listina základních práv a svobod vyhlášená pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
NOZ	- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ	- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů
Ústava	- Ústava České republiky - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb. a č. 71/2012 Sb.
ZPRTV	- zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

Cílem této rigorózní práce je zhodnotit a analyzovat právní institut ochrany osobnosti, a to jednak z hlediska obecné občanskoprávní úpravy a jednak také z pohledu příslušných institutů z oblasti mediálního práva. Vzhledem k tomu, že zákonná úprava ochrany osobnosti je z velké míry dotvářena rozhodovací praxí soudů je v této práci kladen důraz zejména na rozbor relevantní judikatury. S ohledem na budoucí rekodifikaci soukromého práva v České republice se práce věnuje také právní úpravě ochrany osobnosti „de lege ferenda“.

První část definuje a vymezuje základní pojmy, týkající se obecné právní úpravy ochrany osobnosti. Tato část práce podává komplexní výklad platné právní úpravy tohoto institutu obsažené v občanském zákoníku včetně popisu vztahů mezi jednotlivými pojmy a poukazuje také na některé otázky spojené se současnou právní úpravou.

Ve druhé části se autor zaměřuje na problematiku mediálního práva a zejména pak na rozbor specifických institutů ochrany osobnostních práv, které jsou v mediálním právu obsaženy. Těmito instituty jsou zejména právo na odpověď a právo na dodatečné sdělení.

Další část práce je věnována podrobné analýze některých vybraných otázek ochrany osobnosti z pohledu judikatury soudů. Do těchto vybraných otázek byl zařazen konflikt práva na ochranu osobnosti a práva na svobodu projevu, analýza rozdílného posuzování skutkových tvrzení a hodnotících úsudků, rozbor specifického hodnocení ochrany osobnosti osob veřejně činných a výklad určování aktivní a pasivní legitimace ve věcech ochrany osobnosti. K podrobné analýze byly tyto konkrétní problémy zvoleny z toho důvodu, že v souvislosti s nimi vyvstává v praxi velké množství otázek, jejichž zodpovězení je nezbytné pro uplatnění jak občanskoprávních prostředků ochrany osobnosti, tak také zvláštních prostředků mediálního práva.

Poslední část práce pak podává komplexní výklad práva na ochranu osobnosti „de lege ferenda“ obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Autor v této části podává ucelený rozbor budoucí právní úpravy ochrany osobnosti, ale zejména také

kritickou analýzu připravovaných změn a zamýšlí se nad jejich možným vlivem na aplikační praxi.

Tato rigorózní práce se ve svém souhrnu zabývá problémy, které se v praxi při uplatňování ochrany osobnosti nejčastěji objevují, hodnotí současnou judikaturu českých i zahraničních soudů a upozorňuje také na aspekty, kterým se odborná literatura nevěnuje příliš podrobně.

Abstract

The Protection of Personality in Media Law

The aim of this thesis is to investigate and analyze legal relations arising from the protection of personality in terms of general civil law on the one hand, and on the other hand in relations to the institutes of media law. The thesis puts emphasis on the analysis of the relevant judicature because legal protection of personality is significantly amended by the case law. With regard to the future re-codification of private law in the Czech Republic, the thesis also pursues the question of legal protection of personality “de lege ferenda”.

The first chapter defines and specifies general terminology concerning the system of protection of personality. This part provides a comprehensive interpretation of the relevant regulations in the Civil Code concerning the protection of personality, describes the mutual relation between the terms, and points out some issues of the current legislation.

In the second chapter the author focuses on the issues of media law. Special attention is paid to the analysis of the specific institutes of protection of personal rights in media law, the right of reply and the right of subsequent notification.

The next chapter provides a detailed analysis of selected questions from the perspective of the relevant judicature. These questions are related to the conflict between the protection of personality and the freedom of speech, the analysis of different adjudication of the factual statements and evaluative opinions, the analysis of particularities of protection of personal rights of publicly employed people, and the interpretation of active and passive legitimacy determination. These specific problems were selected because they are common for the application of civil remedies as well as for the special legal institutes of media law.

The last chapter provides a comprehensive interpretation of the protection of personality “de lege ferenda” contained in Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code. Here the author not only gives an complete argument in regards to the future of the law on

protection of personality, but also critically analyzes the upcoming changes and discusses their possible impact on the legal practice.

The thesis deals with problems that frequently arise in judicial practise of the protection of personality, sums up the relevant current judiacture of Czech and foreign courts and deals also with problems often ignored by the literature.

Klíčová slova / Keywords

ochrana osobnosti

protection of personality

mediální právo

media law

ochrana osobnosti v soudní judikatuře

protection of personality in judicature

Seznam použité literatury

Monografické publikace

- Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha : Linde Praha a.s., 2005;
- Boguszak, J., Čapek, J. Teorie práva. Praha : CODEX Bohemia, 1997;
- Doležilek, J. Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti. 2. vydání Praha : ASPI Publishing, 2008;
- Fiala, J. Občanské právo hmotné. Brno : Masarykova univerzita, 1993;
- Gerloch, A. Teorie práva. 5. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009;
- Heinke, Rex S. Media law. Washington : BNA Books, 1994;
- Hendrych, D. a kol. Právní slovník. Praha : C. H. Beck, 2001;
- Herczeg, J., Meze svobody projevu. Praha : Nakladatelství Orac, s.r.o., 2004;
- Holländer, P.: Ústavněprávní argumentace, ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu, Praha : Linde nakladatelství s.r.o., 2003;
- Hujer, O. a kol. Příruční slovník jazyka českého (1935–1957) 6. svazek. Praha : Česká akademie věd a umění, Státní nakladatelství učebnic 1948–1951;
- Chaloupková, H. Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006;
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004;
- Knap, K., Švestka, J., a kol. Ochrana osobnosti podle československého občanského práva. Praha : Panorama, 1989;
- Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2004;
- Knapp, V. Teorie práva. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 1995;
- Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J., a kol. Občanské právo hmotné 1. 4. vydání. Praha : ASPI Publishing, 2005;

- Kroupa, J. a kol. Mediální právo. Brno : Masarykova univerzita, 2009;
- McQuail, D. Úvod do teorie masové komunikace. Praha : Portál, 1999;
- Pember, Don R. Mass media law. Madison : Brown & Benchmark, 1996;
- Petráčková, V., Kraus, J. a kol. Akademický slovník cizích slov A-Ž. Praha : Academia, 2000;
- Průcha, P. Správní právo obecná část. 6. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Doplněk, 2004;
- Rozehnal, A. Mediální právo. Dobrá Voda : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004;
- Švestka, J. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008;
- Vojáček, L. Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Praha : EUROLEX Bohemia, 2006.

Odborné články

- Bartoň, M.: Svoboda projevu, právo na kritiku a ochrana osobnostních práv, Právní rádce, 2002, č. 5;
- Bejček, J. Veřejný zájem, procesní nástupnictví a spravedlnost aneb „fiat lex (in stricto nonsensu), pereat iustitia?“. Právní rozhledy, 2008, č. 12;
- Blahož, J. Ústavní koncepce a interpretace lidských a občanských práv: srovnávací pohled. Právník, 1998, č. 7;
- Doležilek, J. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. Právní rozhledy, 1999, č. 10;
- Hajn, P. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. Bulletin advokacie, 2003, č. 4;
- Herczeg, J. Případ Caroline von Hannover - zveřejnění fotografií ze soukromí prominentů. Právní rozhledy, 2004, č. 23;
- Jelínek, M. Připomínky Syndikátu novinářů k návrhu tiskového zákona. Mediažurnál, 1999, č. 6;
- Rahim, M. Německé tiskové právo – stručný přehled institutu odpovědi. Právní rozhledy, 1999, č. 6;

- Telec, I. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Právní rozhledy, 2007, č. 1.

Judikatura

Evropský soud pro lidská práva

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. července 1986, č. stížnosti 9815/82;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Oberschlick proti Rakousku ze dne 23. května 1991, č. stížnosti 11662/85;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Castells proti Španělsku ze dne 23. dubna 1992, č. stížnosti 11798/85;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janowski proti Polsku ze dne 21. ledna 1999, č. stížnosti 25716/94;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku ze dne 20. května 1999, č. stížnosti 21980/93;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sürek proti Turecku ze dne 8. července 1999, č. stížnosti 26682/95;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Nilsen a Johnsen proti Norsku ze dne 25. listopadu 1999, č. stížnosti 23118/93;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Feldek proti Slovensku ze dne 12. července 2001, č. stížnosti 29032/95;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci von Hannover proti Německu ze dne 24. června 2004, č. stížnosti 59320/00;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Österreichischer Rundfunk proti Rakousku ze dne 7. prosince 2006, č. stížnosti 35841/02;
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Timpul Info-Magazin a Anghel proti Moldávii ze dne 27. listopadu 2007, č. stížnosti 42864/05.

Ústavní soud

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. února 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. února 2004, sp. zn. III. ÚS 73/02;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. února 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 2157/07;
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 3. srpna 2000, sp. zn. II. ÚS 167/99;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. srpna 2001, sp. zn. II. ÚS 265/01;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. října 2006, sp. zn. III. ÚS 756/06;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. března 2010, sp. zn. III. ÚS 397/10;
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. ledna 2012, sp. zn. II. ÚS 1879/11.

Nejvyšší soud

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 1995, sp. zn. Cdon 23/94;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. července 1995, sp. zn. Cdon 24/95;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. července 2000, sp. zn. 30 Cdo 1526/2000;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2000, sp. zn. 30 Cdo 964/2000;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2003, sp. zn. 30 Cdo 1542/2003;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. července 2005, sp. zn. 30 Cdo 2573/2004;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 30 Cdo 2711/2006;

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 2007, sp. zn. 30 Cdo 1293/2007;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 30 Cdo 2092/2007;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. listopadu 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2009, sp. zn. 30 Cdo 5111/2009;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. září 2011, sp. zn. 30 Cdo 149/2010;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 30 Cdo 528/2010;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2003, sp. zn. 28 Cdo 2090/2002;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. dubna 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 30 Cdo 1174/2007.

Vrchní soudy

- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. července 2009, sp. zn. 1 Co 315/2008;
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. dubna 1993, sp. zn. 5 Co 4/93;
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2001, sp. zn. 1 Co 245/2001;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. dubna 1995, sp. zn. 1 Co 338/94;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. června 2004, sp. zn. 1 Co 231/2002.

Krajské soudy

- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 26. března 2008, sp. zn. 24 C 52/2003;
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 26. března 2010, sp. zn. 24 C 91/2009;
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. ledna 1996, sp. zn. 23 C 96/95;
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. dubna 1997, sp.zn. 23 C 3/97;
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. července 1997, sp. zn. 23 C 102/96;
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. března 1999, sp. zn. 34 C 146/98;
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. října 2010, sp. zn. 37 C 111/2006;

- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. července 2011, sp. zn. 31 C 221/2010;
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. června 2012, sp. zn. 31 C 89/2011.

Soudní dvůr Evropské unie a zahraniční soudy

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA a další proti Komisi Evropských společenství ze dne 16. prosince 1975, 40/73;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci New York Times Co. v. Sullivan ze dne 9. března 1964, sp. zn. 376 U.S. 254;
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci Hustler Magazine and Larry C. Flint, Petitioners v. Jerry Falwell ze dne 24. února 1988, sp. zn. 485 U.S. 46;
- Usnesení Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 3. června 1987, sp. zn. 1 BvR 313/85.